

Civilutskottets betänkande 2022/23:CU8

Konsumenträtt

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen avslår samtliga motionsyrkanden, främst med hänvisning till pågående arbete. Motionsyrkandena handlar bl.a. om telefonförsäljning av lotter och andra spel, reklam riktad till barn, reklamation och avhjälpande av fel, köp av levande djur, snabbblån, resegarantisystemet, konsumentvägledning och märkningsfrågor.

I betänkandet finns 28 reservationer (S, SD, V, C, MP).

Behandlade förslag

70 yrkanden i motioner från allmänna motionstiden 2022/23.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	4
Redogörelse för ärendet	8
Utskottets överväganden	9
Obeställd reklam	9
Telefonförsäljning av lotter och andra spel	10
Telefonförsäljning till näringsidkare	14
Reklam riktad till barn	17
Begränsning av reklam för ohälsosamma livsmedel	21
Könsdiskriminerande reklam m.m.	24
Bluffakturor	28
Bevisbördan vid fel på varor	35
Reklamation och avhjälpande av fel	37
Köp av levande djur	41
Säkerhetsuppdateringar i digitala produkter	44
Konsumenternas integritet vid e-handel	45
Automatiserat beslutsfattande	47
Information vid distansavtal	50
En bred översyn av konsumentlagstiftningen	52
Snabblån m.m.	53
Behandling av levande djur	60
Produktsäkerhet	63
Resegarantisystemet	65
Vidareförsäljning av evenemangsbiljetter m.m.	70
Konsumentvägledning	72
Konsumentverkets tillsynsverksamhet	82
Stöd till organisationer på konsumentområdet	84
Märkningsfrågor m.m.	87
Betalingstider i näringslivet	94
Reservationer	98
1. Telefonförsäljning av lotter och andra spel, punkt 2 (SD, C)	98
2. Telefonförsäljning till näringsidkare, punkt 3 (SD)	99
3. Reklam riktad till barn, punkt 4 (SD, C)	99
4. Könsdiskriminerande reklam m.m., punkt 6 (C)	100
5. Bluffakturor, punkt 7 (SD)	101
6. Bluffakturor, punkt 7 (V)	102
7. Bevisbördan vid fel på varor, punkt 8 (C)	102
8. Reklamation och avhjälpande av fel, punkt 9 (C)	103
9. Köp av levande djur, punkt 10 (C)	104
10. Säkerhetsuppdateringar i digitala produkter, punkt 11 (C)	105
11. Konsumenternas integritet vid e-handel, punkt 12 (C)	105
12. Automatiserat beslutsfattande, punkt 13 (SD)	106
13. Information vid distansavtal, punkt 14 (SD)	106
14. En bred översyn av konsumentlagstiftningen, punkt 15 (C)	107
15. Snabblån m.m., punkt 16 (SD)	108
16. Snabblån m.m., punkt 16 (V)	109
17. Snabblån m.m., punkt 16 (C)	110
18. Behandling av levande djur, punkt 17 (C)	111
19. Produktsäkerhet, punkt 18 (C)	111

20. Resegarantisystemet, punkt 19 (C)	112
21. Vidareförsäljning av evenemangsbiljetter m.m., punkt 20 (SD)	113
22. Konsumentvägledning, punkt 21 (S, V, MP).....	114
23. Konsumentvägledning, punkt 21 (C).....	116
24. Konsumentverkets tillsynsverksamhet, punkt 22 (S).....	117
25. Stöd till organisationer på konsumentområdet, punkt 23 (SD).....	117
26. Märkningsfrågor m.m., punkt 24 (C).....	118
27. Märkningsfrågor m.m., punkt 24 (MP).....	119
28. Betalningstider i näringslivet, punkt 25 (V)	120
<i>Bilaga</i>	
Förteckning över behandlade förslag	121
Motioner från allmänna motionstiden 2022/23	121

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

1. Obeställd reklam

Riksdagen avslår motion
2022/23:896 av Michael Rubbestad (SD).

2. Telefonförsäljning av lotter och andra spel

Riksdagen avslår motionerna
2022/23:865 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkande 12 och
2022/23:1003 av Mikael Eskilanderesson m.fl. (SD) yrkande 18.

Reservation 1 (SD, C)

3. Telefonförsäljning till näringsidkare

Riksdagen avslår motion
2022/23:1003 av Mikael Eskilanderesson m.fl. (SD) yrkandena 16 och
17.

Reservation 2 (SD)

4. Reklam riktad till barn

Riksdagen avslår motionerna
2022/23:865 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkandena 14 och 15 samt
2022/23:1003 av Mikael Eskilanderesson m.fl. (SD) yrkandena 12–14.

Reservation 3 (SD, C)

5. Begränsning av reklam för ohälsosamma livsmedel

Riksdagen avslår motion
2022/23:2162 av Yasmine Eriksson (SD).

6. Könsdiskriminerande reklam m.m.

Riksdagen avslår motionerna
2022/23:483 av Eva Lindh och Åsa Eriksson (båda S),
2022/23:865 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkande 16 och
2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 118.

Reservation 4 (C)

7. Bluffakturor

Riksdagen avslår motionerna
2022/23:966 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkandena 4 och 5 samt
2022/23:1231 av Lorena Delgado Varas m.fl. (V) yrkande 9.

Reservation 5 (SD)

Reservation 6 (V)

8. Bevisbördan vid fel på varor

Riksdagen avslår motion

2022/23:865 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkandena 10 och 22.

Reservation 7 (C)

9. Reklamation och avhjälpande av fel

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:865 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkandena 11 och 23 samt

2022/23:907 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 18.

Reservation 8 (C)

10. Köp av levande djur

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:843 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 46 och

2022/23:865 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkande 9.

Reservation 9 (C)

11. Säkerhetsuppdateringar i digitala produkter

Riksdagen avslår motion

2022/23:848 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkande 21.

Reservation 10 (C)

12. Konsumenternas integritet vid e-handel

Riksdagen avslår motion

2022/23:865 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkande 4.

Reservation 11 (C)

13. Automatiserat beslutsfattande

Riksdagen avslår motion

2022/23:1003 av Mikael Eskilanderesson m.fl. (SD) yrkande 30.

Reservation 12 (SD)

14. Information vid distansavtal

Riksdagen avslår motion

2022/23:997 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 28.

Reservation 13 (SD)

15. En bred översyn av konsumentlagstiftningen

Riksdagen avslår motion

2022/23:865 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkande 3.

Reservation 14 (C)

16. Snabblån m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:86 av Nadjia Awad m.fl. (V) yrkandena 6 och 7,

2022/23:490 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD) yrkandena 1, 2 och 5,

2022/23:865 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkande 6,

2022/23:1007 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkandena 4, 5 och 7–12,

2022/23:1385 av Patrik Jönsson (SD) och

2022/23:2272 av Alexander Christiansson (SD) yrkande 1.

Reservation 15 (SD)

Reservation 16 (V)

Reservation 17 (C)

17. Behandling av levande djur

Riksdagen avslår motion

2022/23:865 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkande 19.

Reservation 18 (C)

18. Produktsäkerhet

Riksdagen avslår motion

2022/23:865 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkande 21.

Reservation 19 (C)

19. Resegarantisystemet

Riksdagen avslår motion

2022/23:865 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkande 24.

Reservation 20 (C)

20. Vidareförsäljning av evenemangsbiljetter m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:976 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 6 och

2022/23:1003 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkandena 26 och 27.

Reservation 21 (SD)

21. Konsumentvägledning

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:86 av Nadja Awad m.fl. (V) yrkande 1,

2022/23:490 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD) yrkandena 3 och 4,

2022/23:865 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkandena 1 och 2,

2022/23:1007 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 2 och

2022/23:2215 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkandena 1 och 2.

Reservation 22 (S, V, MP)

Reservation 23 (C)

22. Konsumentverkets tillsynsverksamhet

Riksdagen avslår motion

2022/23:2215 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkande 5.

Reservation 24 (S)

23. Stöd till organisationer på konsumentområdet

Riksdagen avslår motion

2022/23:1003 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkandena 23–25.

Reservation 25 (SD)

24. Märkningsfrågor m.m.

Riksdagen avslår motionerna

2022/23:471 av Mattias Jonsson och Dzenan Cisija (båda S),

2022/23:907 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 20 och

2022/23:2190 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkandena 45, 46, 52 och 53.

Reservation 26 (C)

Reservation 27 (MP)

25. Betalningstider i näringslivet

Riksdagen avslår motion

2022/23:1231 av Lorena Delgado Varas m.fl. (V) yrkande 10.

Reservation 28 (V)

Stockholm den 27 april 2023

På civilutskottets vägnar

Malcolm Momodou Jallow

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Malcolm Momodou Jallow (V), Mikael Eskilandersson (SD), David Josefsson (M), Leif Nysmed (S), Angelica Lundberg (SD), Lars Beckman (M), Denis Begic (S), Roger Hedlund (SD), Anna-Belle Strömberg (S), Ellen Juntti (M), Larry Söder (KD), Alireza Akhondi (C), Martin Westmont (SD), Katarina Luhr (MP), Jakob Olofsgård (L), Markus Kallifatides (S) och Adrian Magnusson (S).

Redogörelse för ärendet

I betänkandet behandlar utskottet ca 70 motionsyrkanden från allmänna motionstiden 2022/23. Motionsyrkandena handlar bl.a. om telefonförsäljning av lotter och andra spel, reklam riktad till barn, reklamation och avhjälpande av fel, köp av levande djur, snabbblån, resegarantisystemet, konsumentvägledning och märkningsfrågor.

Förslagen i motionerna finns i bilagan.

Utskottets överväganden

Obeställd reklam

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om obeställd reklam. Utskottet hänvisar bl.a. till gällande rätt.

Motionen

I motion 2022/23:896 föreslår Michael Rubbestad (SD) ett tillkännagivande om att oadresserad direktreklam endast ska få delas ut till den som uttryckligen samtyckt till detta.

Gällande rätt

I marknadsföringslagen (2008:486) finns särskilda bestämmelser om obeställd reklam. Enligt 19 § gäller att en näringsidkare vid marknadsföring till en fysisk person får använda elektronisk post, telefax eller sådana uppringningsautomater eller andra liknande automatiska system för individuell kommunikation som inte betjänas av någon enskild bara om den fysiska personen har samtyckt till det på förhand, dvs. en opt-in-lösning. Om näringsidkaren har fått den fysiska personens adress för elektronisk post i samband med försäljning av en produkt till personen, gäller under vissa förutsättningar inte kravet på samtycke i förväg. Av 21 § följer vidare att andra metoder för individuell kommunikation på distans än sådana som avses i 19 § får användas om inte den fysiska personen tydligt motsatt sig att metoden används, dvs. en opt-outlösning. Bestämmelsen avser huvudsakligen marknadsföring via oadresserad och adresserad post samt telefon.

När det gäller bedömningen av frågan om någon tydligt motsatt sig användningen av en viss metod anfördes i förarbetena till bestämmelsen om obeställd reklam att det i fråga om oadresserad direktreklam som hittills bör vara tillräckligt att det på brevlådan eller i omedelbar anslutning till brevinkastet anges att den enskilde inte önskar någon reklam (prop. 1999/2000:40 s. 41).

Branschöverenskommelse om oadresserad direktreklam

Mellan Konsumentverket och branschorganisationen Swedish Data & Marketing Association (Swedma) gäller en överenskommelse om att konsumenter som så önskar ska slippa få oadresserad reklam i sin brevlåda om de anger på brevlådan att de tackar nej till reklam. Överenskommelsen omfattar endast kommersiell direktreklam.

Tidigare behandling

Ett motsvarande motionsyrkande behandlades senast av utskottet våren 2021 i betänkande 2020/21:CU12 och i förenklad ordning våren 2022 i betänkande 2021/22:CU8. Utskottet föreslog att motionsyrkandet skulle avslås och riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

I marknadsföringslagen finns regler om obeställd reklam som i korthet innebär att oadresserad direktreklam får delas ut till fysiska personer tillsammans med vanlig post om inte mottagaren tydligt har motsatt sig sådan marknadsföring. För att mottagaren ska anses ha motsatt sig marknadsföringen bör det enligt förarbetena vara tillräckligt att det på brevlådan eller i omedelbar anslutning till brevkastet anges att den enskilde inte önskar någon reklam. Mellan Konsumentverket och branschorganisationen Swedma gäller vidare en överenskommelse om att konsumenter inte ska få oadresserad reklam i sin brevlåda om de anger på brevlådan att de tackar nej till reklam.

Enligt utskottet finns inte skäl att föreslå något initiativ från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandet. Det bör därför avslås.

Telefonförsäljning av lotter och andra spel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om telefonförsäljning av lotter och andra spel. Utskottet hänvisar till riksdagens tillkännagivanden i frågan och pågående arbete.

Jämför reservation 1 (SD, C).

Motionerna

I kommittémotion 2022/23:1003 yrkande 18 föreslår Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) ett tillkännagivande om att skriftlighetskravet vid telefonförsäljning även ska gälla vid telefonförsäljning av lotter och andra spel.

Även Alireza Akhondi m.fl. (C) föreslår i kommittémotion 2022/23:865 yrkande 12 ett tillkännagivande om att lotterier och andra speltjänster ska omfattas av skriftlighetskravet vid telefonförsäljning.

Gällande rätt

Distansavtalslagen

Ett avtal som ingås per telefon utan att parterna träffas är ett s.k. distansavtal. Bestämmelser om distansavtal finns i lagen (2005:59) om distansavtal och

avtal utanför affärslokaler (distansavtalslagen). Lagen är tillämplig på distansavtal mellan en näringsidkare och en konsument.

I syfte att stärka konsumentskyddet har ett skriftlighetskrav införts vid telefonförsäljning av varor och tjänster som omfattas av distansavtalslagen (prop. 2017/18:129, bet. 2017/18:CU36, rskr. 2017/18:404). Ändringarna i distansavtalslagen, som trädde i kraft den 1 september 2018, innebär att det inte längre är möjligt att ingå ett avtal muntligen om en näringsidkare på eget initiativ kontakter en konsument per telefon i syfte att ingå ett distansavtal. Om telefonkontakten leder till att parterna vill ingå ett avtal ska näringsidkaren bekräfta sitt anbud i en handling eller i någon annan läsbar och varaktig form. För att ingå ett giltigt avtal krävs att konsumenten efter telefonsamtalet skriftligen accepterar näringsidkarens anbud. Om en näringsidkare levererar varor eller utför tjänster trots att det inte finns något giltigt avtal, är konsumenten inte betalningsskyldig för dessa.

Telefonförsäljning av lotter och andra speltjänster ligger utanför distansavtalslagens tillämpningsområde och omfattas inte av skriftlighetskravet.

Spellagen

Den 1 januari 2019 trädde en ny spellag (2018:1138) i kraft. Lagen innehåller bl.a. bestämmelser om marknadsföring av spel. Med spel avses i lagen lotteri, vadhållning, kombinationsspel och pyramidspel. Marknadsföringen av spel till konsumenter ska enligt 15 kap. 1 § spellagen vara måttfull och får inte riktas särskilt till personer som är under 18 år. Lagen innehåller inte någon reglering av telefonförsäljning.

Riksdagens tillkännagivanden

I det ovannämnda lagstiftningsärendet från våren 2018 om att införa ett skriftlighetskrav vid telefonförsäljning beslutade riksdagen även, på utskottets förslag, om ett tillkännagivande om att regeringen borde påbörja ett arbete med att utreda om ett skriftlighetskrav vid telefonförsäljning till konsumenter bör gälla för ytterligare varor och tjänster som bl.a. lotterier och paketresor och återkomma med förslag (bet. 2017/18:CU36, rskr. 2017/18:404).

Riksdagen beslutade även våren 2021, i enlighet med utskottets förslag, om ett tillkännagivande om att det i arbetet med frågan om en utvidgning av skriftlighetskravet vid telefonförsäljning särskilt bör uppmärksammas hur telefonförsäljning av lotter och andra spel till konsumenter kan omfattas av ett skriftlighetskrav (bet. 2020/21:CU12, rskr. 2020/21:266).

Utredningen Ett moderniserat konsumentskydd

Regeringen beslutade den 13 februari 2020 att ge en särskild utredare i uppdrag att bl.a. analysera vissa frågor om det skriftlighetskrav vid telefonförsäljning som trädde i kraft 2018. I uppdraget ingick att ta ställning till om

skriftlighetskravet vid telefonförsäljning bör utvidgas till att omfatta fler varor och tjänster.

Utredningen överlämnade i oktober 2021 slutbetänkandet En uppföljning av skriftlighetskravet vid telefonförsäljning (SOU 2021:79). För att få en bild av hur skriftlighetskravet har fungerat har utredningen inhämtat uppgifter från berörda myndigheter, konsumentorganisationer och företrädare för näringslivet. Mot bakgrund av vad som framkommit gör utredningen bedömningen att skriftlighetskravet har fått positiva effekter från konsumentskyddssynpunkt, framför allt på det sättet att oklarheterna har minskat i fråga om avtal som ingås. Enligt utredningens bedömning finns det i vart fall inte för närvarande anledning att vidta ytterligare lagstiftningsåtgärder för att stärka konsumentskyddet vid telefonförsäljning. De konsumentproblem som fortfarande finns hänför sig till stor del till företag som inte följer lagstiftningen och näringslivets etiska regler. Att regelverket inte följs bör man i första hand komma till rätta med genom tillsyn.

När det gäller frågan om huruvida skriftlighetskravet ska omfatta fler varor och tjänster anför utredningen bl.a. följande om speltjänster:

Den enda spelprodukt där det för närvarande förekommer telefonförsäljning i Sverige är lotterier som tillhandahålls av ideella organisationer. De uppgifter som utredningen har inhämtat från såväl myndigheter som intresseorganisationer visar att konsumentproblemen vid telefonförsäljning av lotterier är små. De avtal som ingås är normalt inte bundna under viss tid och det är enkelt för en konsument att säga upp avtalen. Det rör sig om förhållandevis begränsade belopp som konsumenten betalar för en prenumeration. De aktuella lotterierna har också generellt sett bedömts ha låg risk att utveckla spelproblem. Enligt spellagen (2018:1138) krävs licens för att få bedriva lotteriverksamhet och det är endast ideella organisationer vars intäkter går till allmännyttiga ändamål som, förutom staten, kan få licens. I spellagen finns särskilda regler som licenshavarna måste följa. Det gäller bl.a. bestämmelser om spelansvar och marknadsföring av spel som syftar till att skydda spelare mot överdrivet spelande och hjälpa dem att minska sitt spelande. Licenshavarna står under tillsyn av Spelinspektionen och Konsumentverket, vilka båda har möjlighet att ingripa med sanktioner mot aktörer som gör sig skyldiga till överträdelser av lagstiftningen.

Enligt vad utredningen har erfarit skulle ett skriftlighetskrav få långtgående negativa effekter för de ideella organisationer som har licens för lotterier. Ett skriftlighetskrav skulle motverka ett uttalat syfte med spelregleringen, nämligen att ge goda förutsättningar för allmännyttig ideell verksamhet till finansiering genom intäkter från spel.

Med hänsyn till vad som framkommit bedömer utredningen sammantaget att skriftlighetskravet vid telefonförsäljning inte bör utvidgas till att gälla även försäljning av spel. Redan gällande regler säkerställer ett gott konsumentskydd vid denna typ av tjänster. Överträdelser av regelverket hanteras bäst genom en effektiv tillsyn och inte genom en utvidgning av skriftlighetskravet.

För det fall att ett skriftlighetskrav ändå skulle komma att införas har utredningen tagit fram ett utkast till lagtext.

När det gäller utkastet till lagtext anför utredningen följande:

Utredningen vill dock tillägga att om ett skriftlighetskrav ändå skulle komma att införas, bör det gälla generellt för alla typer av spel som omfattas av spellagens tillämpningsområde. En placering i DAL¹ skulle kunna leda till osäkerhet hos såväl konsumenter som näringsidkare när det gäller lagens tillämpningsområde. En reglering skulle i stället kunna placeras i spellagen och utformas på i huvudsak samma sätt som motsvarande bestämmelser i DAL.

När det gäller paketresor förekommer det såvitt utredningen har erfarit inte telefonförsäljning av paketresor som riktar sig mot konsumenter i Sverige. Det bedöms inte heller som sannolikt att någon sådan försäljning kommer att ske inom en överskådlig tid. Mot den bakgrunden anser utredningen att det saknas anledning att nu utvidga skriftlighetskravet till att gälla dessa tjänster. Det finns från konsumentskyddssynpunkt inte behov av en sådan åtgärd.

Utredningen anser inte heller att det finns något behov av att utvidga skriftlighetskravet vid telefonförsäljning till att omfatta andra produkter som, liksom spel och paketresor, är undantagna från distansavtalslagens tillämpningsområde.

Betänkandet bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Tidigare behandling

Motsvarande motionsyrkanden behandlades senast av utskottet våren 2022 i betänkande 2021/22:CU8. Utskottet avslog motionsyrkandena med hänvisning till riksdagens tillkännagivanden och den pågående beredningen av slutbetänkandet En uppföljning av skriftlighetskravet vid telefonförsäljning. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

I samband med behandlingen av propositionen om införande av ett skriftlighetskrav vid telefonförsäljning till konsumenter våren 2018 beslutade riksdagen, på utskottets förslag, om ett tillkännagivande om att regeringen borde påbörja ett arbete med att utreda om ett skriftlighetskrav vid telefonförsäljning till konsumenter bör gälla för ytterligare varor och tjänster som bl.a. lotterier och paketresor och återkomma med förslag. På förslag av utskottet beslutade riksdagen våren 2021 även om ett tillkännagivande om att det i arbetet med frågan om en utvidgning av skriftlighetskravet vid telefonförsäljning särskilt bör uppmärksammas hur telefonförsäljning av lotter och andra spel till konsumenter kan omfattas av ett skriftlighetskrav.

Som redovisats ovan gav regeringen i februari 2020 en särskild utredare i uppdrag att analysera vissa frågor om skriftlighetskravet. I uppdraget ingick bl.a. att ta ställning till om skriftlighetskravet vid telefonförsäljning bör utvidgas till att omfatta fler varor och tjänster. Uppdraget redovisades i oktober

¹ Lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler (distansavtalslagen).

2021 i slutbetänkandet En uppföljning av skriftlighetskravet vid telefonförsäljning (SOU 2021:79). Slutbetänkandet bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

Utskottet anser liksom tidigare att resultatet av den pågående beredningen bör avvaktas. Det finns därför inte anledning att nu rikta något ytterligare tillkännagivande till regeringen i frågan.

Motionsyrkandena bör avslås.

Telefonförsäljning till näringsidkare

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om utökat skydd vid telefonförsäljning till näringsidkare. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden.

Jämför reservation 2 (SD).

Motionen

I kommittémotion 2022/23:1003 anser Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) att företagare ska få utökat skydd mot telefonförsäljning och att mindre företag som kontaktas av telefonförsäljare ska omfattas av samma regler om skriftlighetskrav och ångerrätt som gäller vid telefonförsäljning till konsumenter. Tillkännagivanden föreslås i enlighet med detta (yrkandena 16 och 17).

Distansavtalslagen m.m.

Som redogörs för i det föregående avsnittet är distansavtalslagen tillämplig på distansavtal som ingås mellan en näringsidkare och en konsument. Med konsument avses enligt lagen en fysisk person som handlar huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamhet. Som framgår i föregående avsnitt infördes 2018 ett skriftlighetskrav vid telefonförsäljning av varor och tjänster som omfattas av distansavtalslagen. I förarbetena till den lagändringen berördes även frågan om huruvida de konsumentskyddsregler som föreslogs även skulle omfatta företagare. Regeringen anförde följande (prop. 2017/18:129, s. 26 f.):

Några remissinstanser, bl.a. Småföretagarnas Riksförbund, ifrågasätter att ett skriftlighetskrav inte ska gälla i förhållande till småföretagare. I sammanhanget anför de att småföretagare i flera fall kan finna sig i en liknande situation som konsumenter och att det finns oseriösa företag som särskilt inriktar sig på telefonförsäljning till äldre personer som äger t.ex. en mindre skogsfastighet och då kan räknas som företagare. Att införa tvingande regler till skydd för andra grupper än konsumenter har endast i undantagsfall ansetts motiverat i svensk rätt. Regeringen kan till en början konstatera att även den som är egen företagare kan ingå avtal i egenskap av konsument, om personen handlar huvudsakligen för ändamål som faller utanför näringsverksamheten. I sådant fall är de konsumenträttsliga

lagarna tillämpliga, bl.a. reglerna om ångerrätt i distansavtalslagen (se bl.a. Allmänna reklamationsnämndens beslut 2012-08-13, änr 2012-01334, där nämnden fann att en person som var lantbrukare hade ingått ett distansavtal om telefonabonnemang i egenskap av konsument). Vidare finns det vissa skyddsregler för näringsidkare i avtalssituationer, bl.a. om ogiltighet på grund av svek (30 § lagen [1915:218] om avtal och andra rättshandlingar på förmögenhetsrättens område, avtalslagen). Ett avtalsvillkor kan också jämkas eller lämnas utan avseende om det är oskäligt med hänsyn till bl.a. avtalets innehåll och omständigheterna vid avtalets tillkomst. Vid prövningen ska särskild hänsyn tas till behovet av skydd för den som i egenskap av konsument eller annars intar en underlägsen ställning i avtalsförhållandet (36 § avtalslagen). I sammanhanget noterar regeringen även de nya uppföranderegler inom telekombranschen som innebär att enskilda näringsidkare omfattas av ångerrätt vid t.ex. telefonförsäljning. Som utredningen liksom flera remissinstanser, bl.a. Företagarna, bedömer synes problemen vid telefonförsäljning när det gäller småföretagare inte vara tillräckliga för att göra de konsumentskyddsregler som föreslås i denna proposition tillämpliga även på dessa företag. Regeringen avser dock att följa utvecklingen på området.

Telekområdgivarnas uppföranderegler

Konsumentbyrån Telekområdgivarna har tillsammans med de operatörer som finansierar och ingår i Telekområdgivarna tagit fram uppföranderegler för avtal om abonnemang för tv, telefoni och bredband. Uppförandereglerna tillämpas när en operatör som är med i Telekområdgivarna ingår avtal, eller har ingått avtal, med konsumenter eller enskilda firmor för tjänsterna tv, telefoni och bredband. Reglerna gäller inte vid försäljning av innehållstjänster. Enligt reglerna omfattas enskilda näringsidkare av ångerrätt vid t.ex. telefonförsäljning.

Branschetiska regler för telemarketing mellan företag

Svensk Handel, Kontakta (tidigare Sveriges CallCenterförening, SCCF) och Swedma har tagit fram en branschöverenskommelse om god sed vid telefonförsäljning mellan näringsidkare. Avsikten med branschöverenskommelsen är att stärka den seriösa försäljningen och försvåra för bluffföretagen. Enligt branschöverenskommelsen har företagare ångerrätt i sju arbetsdagar.

Tidigare behandling

Motsvarande motionsyrkanden behandlades senast av utskottet våren 2021 i betänkande 2020/21:CU12 och i förenklad ordning våren 2022 i betänkande 2021/22:CU8. Utskottet föreslog att motionsyrkandena skulle avslås och riksdagen följde utskottets förslag.

I betänkande 2020/21:CU12 anförde utskottet bl.a. följande:

I propositionen med förslag om ett skriftlighetskrav vid telefonförsäljning till konsumenter berörde regeringen frågan om huruvida de konsumentskyddsregler som föreslogs även skulle gälla vid telefonförsäljning till

småföretagare. Regeringen anförde bl.a. att det i svensk rätt endast i undantagsfall har ansetts motiverat att införa tvingande regler till skydd för andra grupper än konsumenter och att problemen vid telefonförsäljning när det gäller småföretagare inte synes vara tillräckliga för att göra de aktuella konsumentskyddsreglerna tillämpliga även på dessa företag. Regeringen anförde vidare att det finns vissa skyddsregler för näringsidkare i avtals-situationer, bl.a. om ogiltighet på grund av svek enligt 30 § avtalslagen. Ett avtalsvillkor kan också jämkas eller lämnas utan avseende enligt 36 § avtalslagen om det är oskäligt med hänsyn till bl.a. avtalets innehåll och omständigheterna vid avtalets tillkomst Regeringen avsåg dock att följa utvecklingen på området.

Av de skäl som anfördes i propositionen ställde sig utskottet bakom regeringens lagförslag om att införa ett skriftlighetskrav vid telefonförsäljning till konsumenter. Riksdagen följde utskottets förslag till riksdagsbeslut.

Utskottet behandlade därefter våren 2019 i betänkande 2018/19:CU10 och i förenklad ordning våren 2020 i betänkande 2019/20:CU14 motionsyrkanden om ett utökat skydd vid telefonförsäljning till företagare. Utskottet avstyrkte motionsyrkandena bl.a. mot bakgrund de överväganden som gjordes i lagstiftningsärendet om införandet av ett skriftlighetskrav vid telefonförsäljning till konsumenter.

Utskottet vill även peka på att Svensk Handel, Kontakta (tidigare Sveriges CallCenterförening, SCCF) och Swedma tagit fram en branschöverenskommelse om god sed vid telefonförsäljning mellan näringsidkare. Enligt branschöverenskommelsen har företagare ångerrätt i sju arbetsdagar. Vidare har nya uppföranderegler tagits fram inom telekombranschen som innebär att enskilda näringsidkare omfattas av ångerrätt vid t.ex. telefonförsäljning. Flera bransch- och intresseorganisationer lämnar på sina webbplatser information om hur man ska skydda sig mot oseriös telefonförsäljning. Råd och stöd lämnas också till enskilda medlemmar som t.ex. drabbas av sådan telefonförsäljning (se även avsnittet Bluffakturor).

Utskottet fann inte skäl att föreslå något initiativ från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandena.

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser i likhet med tidigare att det inte finns skäl att föreslå något initiativ från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandena. Motionsyrkandena bör därför avslås.

Reklam riktad till barn

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om åtgärder mot reklam riktad till barn. Utskottet hänvisar bl.a. till ny lagstiftning.

Jämför reservation 3 (SD, C).

Motionerna

I kommittémotion 2022/23:1003 anför Mikael Eskilanderesson m.fl. (SD) att det i dagsläget inte finns något förbud mot att rikta reklam till barn på internet och i appar. Motionärerna anser att den svenska lagstiftningen behöver uppdateras så att konsumentskyddet för barn och unga följer den digitala utvecklingen. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta (yrkande 12). Motionärerna föreslår även ett tillkännagivande om att Sverige inom EU ska verka för att regler om marknadsföring riktad till barn motsvarande de svenska reglerna ska gälla som miniminivå inom hela EU (yrkande 13). Vidare menar motionärerna att det behövs ytterligare åtgärder för kontroller och sanktioner när det gäller reklam som riktas till barn. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta (yrkande 14).

Alireza Akhondi m.fl. (C) anför i kommittémotion 2022/23:865 att skyddet mot reklam till barn och unga i digitala miljöer behöver ses över. Motionärerna anför också att det är angeläget att i EU-sammanhang värna om de svenska reglerna om marknadsföring som riktas till barn och att verka för att internationella regler utvecklas i denna riktning. Tillkännagivanden föreslås i enlighet med detta (yrkandena 14 och 15).

Gällande rätt

Genom marknadsföringslagen (2008:486) har bl.a. direktivet (2005/29/EG) om otillbörliga affärsmetoder genomförts i svensk rätt. Direktivet är i huvudsak ett fullharmoniseringsdirektiv, vilket innebär att medlemsstaterna inte får behålla eller införa bestämmelser som avviker från direktivet.

I marknadsföringslagen finns generella regler om marknadsföring som gäller oavsett vilken produkt som marknadsförs och oavsett vilket medium som används. Marknadsföringslagen är således tillämplig även på marknadsföring som förekommer på internet.

Enligt 5 § marknadsföringslagen ska marknadsföring stämma överens med god marknadsföringssed. Av 6 § marknadsföringslagen följer att marknadsföring som strider mot god marknadsföringssed är att anse som otillbörlig om den i märkbar mån påverkar eller sannolikt påverkar mottagarens förmåga att fatta ett välgrundat affärsbeslut. I ingressen till direktivet om otillbörliga affärsmetoder sägs bl.a. att om en affärsmetod är särskilt riktad till en viss konsumentgrupp, t.ex. barn, är det önskvärt att affärsmetodens inverkan

bedöms ur ett perspektiv som är representativt för den genomsnittliga medlemmen i denna grupp (punkt 18).

Enligt 7 § marknadsföringslagen får en näringsidkare inte använda sig av aggressiv marknadsföring. Marknadsföringen är att anse som aggressiv om den innefattar trakasserier, tvång, fysiskt våld, hot eller annat aggressivt påtryckningsmedel. Aggressiv marknadsföring är att anse som otillbörlig om den i märkbar mån påverkar eller sannolikt påverkar mottagarens förmåga att fatta ett välgrundat affärsbeslut. I 7 a § marknadsföringslagen förtydligas vilka omständigheter som ska beaktas vid bedömningen av om marknadsföringen är aggressiv. Av 7 § sista stycket marknadsföringslagen framgår att sådan aggressiv marknadsföring som anges i punkterna 24–31 i bilaga I till direktivet om otillbörliga affärsmetoder alltid är att anse som otillbörlig. Bilagan ska enligt 4 § marknadsföringslagen gälla som lag i Sverige. Enligt punkt 28 i bilagan är det under alla omständigheter en otillbörlig affärsmetod att i en annons direkt uppmana barn att köpa eller att övertala sina föräldrar eller andra vuxna att köpa de utannonserade produkterna åt dem.

I propositionen med förslag till en ny marknadsföringslag anförde regeringen att direktivet allmänt sett ger barn och andra utsatta grupper ett visst starkare skydd mot otillbörliga marknadsföringsåtgärder. Ett förbud finns t.ex. mot direkta köpuppsmaningar riktade till barn (punkt 28 i bilaga I). Om marknadsföring riktas till barn ska dessutom bedömningen av om åtgärden är otillbörlig ske utifrån en person som är representativ ur den krets som åtgärden riktas till (prop. 2007/08:115).

Marknadsföringslagen och bilagan innehåller därutöver, till skillnad från radio- och tv-lagen (2010:696), inte några särskilda bestämmelser om reklam riktad till barn. Enligt 8 kap. 3 § radio- och tv-lagen får program i tv-sändningar och beställ-tv som huvudsakligen riktar sig till barn under tolv år inte avbrytas av annonsering. I 7 § samma kapitel anges att reklam i tv-sändningar, sökbar text-tv och beställ-tv inte får syfta till att fånga uppmärksamheten hos barn under tolv år. I tv-sändningar och beställ-tv får reklam inte heller förekomma omedelbart före eller efter ett program eller en del av ett program som huvudsakligen vänder sig till barn under tolv år. Genom lagändringar som trädde i kraft den 1 december 2020 ska även en leverantör av en videodelningsplattform följa dessa regler (prop. 2019/20:168, bet. 2020/21:KU3, rskr. 2020/21:16).

Konsumentombudsmannen har ett tillsynsansvar över att bestämmelserna i marknadsföringslagen följs.

En näringsidkare kan enligt marknadsföringslagen bl.a. förbjudas att fortsätta med marknadsföring som är otillbörlig (23 §). Konsumentombudsmannen har även möjlighet att i vissa fall direkt förbjuda en näringsidkare att fortsätta med en viss marknadsföringsåtgärd. Genom lagändringar som trädde i kraft den 1 juli 2020 har bl.a. Konsumentombudsmannen fått stärkta tillsynsbefogenheter. Bland annat ska en näringsidkare som genom sitt agerande på internet bryter mot den konsumentskyddande lagstiftningen, t.ex. genom otillbörlig marknadsföring, kunna föreläggas att ta in ett varningsmeddelande

som tydligt visas i samband med besök på webbplatsen. Ett sådant föreläggande ska kunna riktas även mot en värdtjänstleverantör eller internetleverantör (prop. 2019/20:120, bet. 2019/20:CU23, rskr. 2019/20:254).

En näringsidkare som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot marknadsföringslagen kan påföras en marknadsstörningsavgift. Tidigare kunde en avgift endast påföras vid överträdelse av vissa särskilt utpekade bestämmelser i lagen. Våren 2022 beslutade riksdagen att utvidga möjligheten att besluta om marknadsstörningsavgift till att gälla vid överträdelser av marknadsföringslagens bestämmelser generellt. Vid bestämmandet av avgiftens storlek kan bl.a. beaktas vilket slags marknadsföring det är fråga om och vilken målgruppen är, t.ex. barn. Lagändringarna trädde i kraft den 1 september 2022 (prop. 2021/22:174, bet. 2021/22:CU19, rskr. 2021/22:308).

Egenåtgärder m.m.

Internationella Handelskammaren (ICC) har ställt upp särskilda regler när det gäller reklam som riktar sig till barn och ungdomar. Bland annat får reklam inte utnyttja barns och ungdomars naturliga godtrogenhet eller bristande erfarenhet. Produkter som är olämpliga för barn eller unga får inte marknadsföras i medier som riktar sig till dessa och sådant material ska dessutom klart markeras som olämpligt för barn. Digital marknadskommunikation som riktas till barn i en viss åldersgrupp ska vara lämplig och passande för dessa barn. När det gäller beteendestyrd reklam online (OBA) får OBA-segment inte skapas för målgrupper bestående av barn som är 12 år eller yngre.

Enligt Etiska Rådet för Betalteletjänsters (ERB)² etiska regler får marknadsföring av betalteletjänster inte förekomma om denna väsentligen riktar sig till personer under 14 år och kostnaden för att begagna sig av tjänsten kan överstiga 10 kronor.

Stiftelsen Reklamombudsmannen (RO) inrättades 2009. RO är näringslivets självregleringsorgan med uppgift att främja en hög etisk standard inom reklam och marknadsföring. Stiftelsen har två prövande instanser, Reklamombudsmannen (RO) och Reklamombudsmannens opinionsnämnd (RON). Allmänheten, företag och organisationer kan vända sig till RO som prövar om reklamen strider mot ICC:s regler för reklam och marknadskommunikation. RO granskar även reklam på eget initiativ och ger information, utbildning och vägledning i marknadsetiska frågor. RO meddelar beslut i ärenden om praxis finns. När praxis saknas hänskjuter RO ärendet till RON för prövning. RO:s beslut kan överklagas till RON, men RON:s beslut kan inte överklagas.

Konsumentverket har i en vägledning sammanställt de regler och den praxis som gäller för marknadsföring riktad till barn och unga, bl.a. när det gäller marknadsföring på internet och för minderårigas möjligheter att ingå avtal. Vägledningen riktar sig främst till näringsidkare som planerar marknadsföringskampanjer riktade till barn och unga.

² Etiska Rådet för Betalteletjänster har fr.o.m. den 1 januari 2022 uppgått i Telekområd-givarnas verksamhet.

Vidare har Konsumentverket tagit fram en vägledning om marknadsföring i sociala medier, bl.a. när det gäller marknadsföring som riktar sig till barn och unga. Vägledningen vänder sig till den som marknadsför ett företags verksamhet eller produkter i sociala medier.

Tidigare behandling

Motionsyrkanden om reklam till barn behandlades senast av utskottet våren 2021 i betänkande 2020/21:CU12 och i förenklad ordning våren 2022 i betänkande 2021/22:CU8. Utskottet föreslog att motionsyrkandena skulle avslås bl.a. med hänvisning till ny lagstiftning. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Det finns i dag många olika marknadsföringskanaler som riktar sig till barn. Barn är genom sin bristande erfarenhet extra mottagliga för kommersiella budskap, och de har inte samma förmåga som vuxna att kritiskt granska marknadsföringen. Det är därför av största vikt att marknadsföringen till barn präglas av återhållsamhet och hänsynstagande. Det krävs också ett regelverk som ger tillräckligt stöd för att skydda barn mot oönskad marknadsföring.

Utskottet konstaterar att direktivet om otillbörliga affärsmetoder har genomförts i svensk rätt genom 2008 års marknadsföringslag. Som redovisats ovan ger direktivet, utan att innehålla ett totalförbud mot reklam riktad till barn, allmänt sett barn och andra utsatta grupper ett i viss mån starkare skydd mot otillbörliga marknadsföringsåtgärder. Så är t.ex. direkta köpuppsmaningar riktade till barn en under alla omständigheter otillbörlig affärsmetod. Om marknadsföring riktas till barn ska dessutom bedömningen av om åtgärden är otillbörlig ske utifrån en person som är representativ för den krets som åtgärden riktas mot.

Utskottet noterar vidare att en näringsidkare enligt marknadsföringslagen kan förbjudas att fortsätta med otillbörlig marknadsföring. Konsumentombudsmannen har även möjlighet att i vissa fall direkt förbjuda en näringsidkare att fortsätta med en viss marknadsföringsåtgärd.

Som redovisats ovan gäller marknadsföringslagens regler generellt oavsett vilken produkt som marknadsförs och oavsett vilket medium som används. Det innebär bl.a. att även marknadsföring på internet eller i en app måste följa lagen. Sedan den 1 juli 2020 har Konsumentombudsmannen vidare fått stärkta tillsynsbefogenheter, och en näringsidkare som på internet bryter mot den konsumentskyddande lagstiftningen (t.ex. genom otillbörlig marknadsföring) kan föreläggas att ta in ett varningsmeddelande som tydligt visas i samband med besök på webbplatsen.

Vidare kan en näringsidkare som uppsåtligen eller av oaktsamhet bryter mot marknadsföringslagen också påföras en marknadsstörmingsavgift. Från och med den 1 september 2022 har möjligheten att besluta om marknads-

störningsavgift utvidgats till att gälla vid överträdelse av marknadsföringslagens bestämmelser generellt. När avgiftens storlek bestäms kan det bl.a. beaktas vilket slags marknadsföring det är fråga om och vilken målgruppen är, t.ex. barn.

Utskottet vill även nämna att Konsumentverket tagit fram vägledningar om marknadsföring som riktar sig till barn och unga, bl.a. på internet och i sociala medier.

Utskottet noterar avslutningsvis att sedan den 1 december 2020 omfattas även en leverantör av en videodelningsplattform av radio- och tv-lagens regler om förbud mot reklam riktad till barn. Dessutom har ICC ställt upp särskilda regler när det gäller reklam som riktar sig till barn och ungdomar. Bland annat ska digital marknadskommunikation som riktas till barn i en viss åldersgrupp vara lämplig och passande för dessa barn.

Mot denna bakgrund finns det enligt utskottet inte behov av något tillkännagivande till regeringen med anledning av motionsyrkandena.

Motionsyrkandena bör därför avslås.

Begränsning av reklam för ohälsosamma livsmedel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår en motion om begränsning av reklam för ohälsosamma livsmedel. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete.

Motionen

I motion 2022/23:2162 föreslår Yasmine Eriksson (SD) ett tillkännagivande om att förbjuda erbjudanden och kampanjer som lockar till mer köp av sockerrika livsmedel.

ICC:s riktlinjer när det gäller ansvarsfull marknads-kommunikation för mat och dryck

Internationella Handelskammaren (ICC) har tagit fram riktlinjer när det gäller ansvarsfull marknadskommunikation för mat och dryck, som bl.a. omfattar marknadsföring som riktar sig till barn. Marknadsföring av livsmedel som riktar sig till barn får inte undergräva vikten av en hälsosam livsstil. Påståenden om näringsinnehåll och hälsoeffekter ska ha en vetenskaplig grund, och påståendena ska bedömas utifrån hur de uppfattas av ett barn. Fantasiinslag och animeringar i sådan marknadsföring ska användas med försiktighet då det kan utnyttja ett barns fantasi och vilseleda det om exempelvis produktens näringsinnehåll. Marknadsföringen får inte ge intryck av att produkten leder till status eller popularitet bland andra barn. Reklam för mat får inte undergräva den roll som föräldrar och andra vuxna som är ansvariga för ett barns välfärd har när det gäller kostvägledning och val av livsstil.

Pågående arbete m.m.

Statskontorets rapport En analys av några offentliga styrmedel för bättre matvanor

Statskontoret har haft ett regeringsuppdrag att utreda hur den offentliga styrningen för att främja hälsosamma matvanor kan stärkas. Uppdraget redovisades våren 2019 i rapporten *En analys av några offentliga styrmedel för bättre matvanor* (2019:10). Uppdraget var avgränsat till att sammanställa den samlade kunskapen om användningen av ekonomiska styrmedel inom livsmedelsområdet och begränsningar i marknadsföring av ohälsosam mat till barn. I rapporten anför Statskontoret bl.a. följande:

Den internationella forskningen visar att åtgärder som begränsar marknadsföringen av ohälsosamma livsmedel kan minska konsumtionen av sådana livsmedel hos barn. Effektiviteten i åtgärden bedöms öka om den riktas brett mot de olika mediekanalerna och kombineras med andra åtgärder som främjar hälsosamma matvanor. Forskningen visar också att lagstiftning generellt sett är mer effektivt än branschgemensamma överenskommelser om självreglering.

Vår juridiska analys visar att det skulle kunna vara möjligt att införa ett nationellt förbud mot att marknadsföra ohälsosamma livsmedel till barn om det särskilt kan motiveras av hälsoskäl. Samtidigt visar analysen att ett alltför långtgående förbud riskerar att bedömas oproportionerligt i förhållande till EU-rättens grundprincip om fri rörlighet. Vår kartläggning visar också att det är få länder som har infört särskilda förbud mot att marknadsföra ohälsosamma livsmedel till barn. Det innebär att kunskapen om konsekvenserna för individer och för samhället är begränsade.

- - -

Ett systematiskt arbete med en självreglering av marknadsföring av ohälsosamma livsmedel till barn bör kunna ge förutsättningar för att begränsa barns exponering för sådana produkter. En sådan självreglering skulle behöva omfatta tydliga riktlinjer för vilken marknadsföring och vilka livsmedel som inte får marknadsföras till barn samt en organisation som prövar marknadsföringen. Statskontoret bedömer bland annat att samverkan mellan staten och branschen, kännedomen hos allmänheten och legitimiteten för självregleringen har betydelse för vilka resultat som självregleringen kan uppnå. Eftersom självreglering ofta prövas som ett alternativ till lagreglering finns det också skäl för staten och näringslivet att gemensamt utveckla former för en oberoende utvärdering av åtgärden.

Statskontoret har identifierat ytterligare några områden som staten, kommunerna, näringslivet, vetenskapen och andra aktörer kan uppmärksamma och bevaka i det fortsatta folkhälsoarbetet med marknadsföring av livsmedel till barn. Enligt Statskontoret kan det bl.a. vara befogat att analysera möjligheten att på olika sätt verka för en exponering vid försäljningsställen, t.ex. i butiker och vid ungdomstävlingar, som kan främja hälsosamma matvanor.

Uppdrag till Livsmedelsverket att genomföra åtgärder för ett minskat saltintag och ett minskat intag av energitäta näringsfattiga livsmedel

Med anledning av Statskontorets rapport gav regeringen i november 2020 Livsmedelsverket i uppdrag att under 2020–2023 undersöka och skapa förutsättningar för en överenskommelse i livsmedelsbranschen om att sänka salt- och sockerhalten i livsmedel samt att ta fram kunskapsunderlag om hur intaget av energitäta och näringsfattiga livsmedel kan minska. I uppdraget ingår att främja en sådan överenskommelse och följa upp effekterna. Målet är att tillsammans med livsmedelsbranschen minska intaget av salt, socker och andra energitäta näringsfattiga livsmedel hos befolkningen. Arbetet ska ske i nära samarbete med företrädare för livsmedelsföretag, handel samt privata och offentliga restauranger. Åtgärder ska bygga på frivilliga insatser från branschen. När det gäller överenskommelsens innehåll om sockersötade livsmedel ska arbetet i huvudsak fokusera på barn och unga.

Kunskapsunderlaget om hur intaget av energitäta näringsfattiga livsmedel kan minska ska beskriva vilka metoder som har effekt för att förändra livsmedelskonsumtionen i olika socioekonomiska grupper.

Delredovisningar av uppdraget har lämnats i februari 2021, 2022 och 2023, och uppdraget ska slutredovisas senast den 15 februari 2024.

Tidigare behandling

Motionsyrkanden om en begränsning av reklam för ohälsosamma livsmedel behandlades senast av utskottet våren 2021 i betänkande 2020/21:CU12 och i förenklad ordning våren 2022 i betänkande 2021/22:CU8. Utskottet föreslog att motionsyrkandena skulle avslås och riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Som redovisats ovan har Statskontoret på uppdrag av regeringen utrett hur den offentliga styrningen för att främja hälsosamma matvanor kan stärkas. I uppdraget, som redovisades 2019, ingick bl.a. att sammanställa och analysera kunskapen om begränsningar i marknadsföringen av ohälsosam mat till barn. Därefter har regeringen gett Livsmedelsverket i uppdrag att undersöka och skapa förutsättningar för en överenskommelse i livsmedelsbranschen om att sänka salt- och sockerhalten i livsmedel samt att ta fram kunskapsunderlag om hur intaget av energitäta och näringsfattiga livsmedel kan minska. Uppdraget ska slutredovisas senast den 15 februari 2024.

Vidare har ICC tagit fram riktlinjer när det gäller ansvarsfull marknads-kommunikation för mat och dryck.

Utskottet är inte berett att föreslå något initiativ från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandet. Motionsyrkandet bör därför avslås.

Könsdiskriminerande reklam m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om könsdiskriminerande reklam m.m. Utskottet hänvisar bl.a. till branschens egenåtgärder.

Jämför reservation 4 (C).

Motionerna

I partimotion 2022/23:1673 anser Annie Lööf m.fl. (C) att det finns anledning att se över om självregleringen är en tillräckligt ingripande åtgärd mot sexistisk reklam. Vid en sådan översyn måste hänsyn tas till tryck- och yttrandefriheten. Motionärerna föreslår ett tillkännagivande i enlighet med detta (yrkande 118).

Ett motsvarande förslag lämnas också i kommittémotion 2022/23:865 yrkande 16 av Alireza Akhondi m.fl. (C).

I motion 2022/23:483 föreslår Eva Lindh och Åsa Eriksson (båda S) ett tillkännagivande om att se över möjligheten att införa en lag om att retuscherade bilder ska markeras.

Egenåtgärder

Som tidigare redovisats i avsnittet Reklam riktad till barn inrättades Stiftelsen Reklamombudsmannen (RO) av näringslivet 2009. Privatpersoner, företag och andra organisationer kan anmäla reklam till RO som prövar om reklamen strider mot Internationella Handelskammarens (ICC) regler för reklam och marknadskommunikation. RO granskar även reklam på eget initiativ och ger information, utbildning och vägledning i marknadssetiska frågor. RO meddelar beslut i ärenden om praxis finns. När praxis saknas hänskjuter RO ärendet till Reklamombudsmannens opinionsnämnd (RON) för prövning. RO:s beslut kan överklagas till RON, men RON:s beslut kan inte överklagas.

I artikel 1 i ICC:s regler för reklam och marknadskommunikation föreskrivs bl.a. att marknadskommunikation ska utformas med vederbörlig känsla för socialt och yrkesmässigt ansvar. Enligt artikel 2 i grundreglerna ska marknadskommunikation respektera mänsklig värdighet. Marknadskommunikation får inte ge upphov till eller överse med någon form av diskriminering, inbegripet bl.a. kön.

Enligt praxis använder RO och RON följande tre kriterier som en precisering till artikel 2 för att avgöra om reklam är könsdiskriminerande:

- Objektifierande reklam. Reklam som framställer personer som sexobjekt, exempelvis genom klädsel, pose och miljö, på ett sätt som kan anses nedvärderande. Vad som är nedvärderande påverkas bl.a. av om framställningen av personen har en koppling till produkten samt hur och var reklamen har exponerats.

- Schabloniserande reklam. Schabloniserande reklam är reklam som framställer personer i stereotypa könsroller och som kan anses beskriva eller förmedla en nedvärderande bild av kvinnor eller män.
- Övrigt. Reklam som på något annat nedvärderande sätt är uppenbart könsdiskriminerande är i strid med ICC:s regler.

RO redovisar på sin webbplats att det under 2022 gjordes 53 anmälningar mot könsdiskriminerande reklam, en minskning med 40 procent jämfört med året innan (86). Antalet beslut om könsdiskriminerande reklam uppgick till 45, en minskning med 27 procent jämfört med föregående år. Av dessa fälldes 61 procent (27 beslut). Främst gällde anmälningarna reklam för kläder, på nätet och i appar.

Den europeiska kosmetikbranschen (Cosmetics Europe) antog 2020 en reviderad uppförandekod och vägledande principer om ansvarsfull reklam och marknadskommunikation. Enligt dessa principer ska reklam och marknadskommunikation för kosmetika respektera mänsklig värdighet och mångfald. Den ska inte uppmåna eller överse med någon form av diskriminering, inbegripet sådan som härrör från kön (2.2.1.b). Användningen av förbearbetnings- och efterbearbetningstekniker som bl.a. retuschering ska följa nedanstående principer (2.2.3):

- Annonsören ska säkerställa att bilden av en marknadsförd produkts egenskaper inte är vilseledande.
- Digitala tekniker ska inte ändra bilder på modeller på ett sådant sätt att deras kroppsformer eller egenskaper blir orealistiska och vilseledande för den egenskap som produkten kan åstadkomma.
- Tekniker för förbearbetning och efterbearbetning kan accepteras, givet att de inte låter påskina att produkten har egenskaper eller funktioner som den inte har.

Utredningen om könsdiskriminerande reklam

En särskild utredare fick i juli 2006 ett regeringsuppdrag att kartlägga utvecklingen och omfattningen av könsdiskriminerande reklam i Sverige och lämna förslag till hur lagstiftning mot sådan reklam skulle kunna utformas, samt redovisa för- och nackdelar med dessa förslag. Uppdraget omfattade även att beakta andra möjligheter att komma till rätta med könsdiskriminerande reklam, t.ex. genom näringslivets egna självreglerande organ.

Utredaren överlämnade i januari 2008 betänkandet Könsdiskriminerande reklam – kränkande utformning av kommersiella meddelanden (SOU 2008:5) till statsrådet och chefen för Integrations- och jämställdhetsdepartementet. I betänkandet föreslogs en ny och fristående lag mot könsdiskriminerande reklam. Utredaren ansåg inte att en sådan lagstiftning är grundlagsstridig. Utredaren ansåg vidare bl.a. att Konsumentverket/Konsumentombudsmannen ska ansvara för frågor om könsdiskriminerande reklam, vilket bl.a. innefattar

kartläggning av dess utveckling och omfattning, utformning av råd och spridning av information.

Regeringen beslutade den 24 april 2008 att lägga betänkandet till handlingarna.

Kartläggning av förekomsten av könsstereotyp och sexistisk reklam

I regleringsbrevet för budgetåret 2018 gav regeringen Diskrimineringsombudsmannen i uppdrag att genomföra en kartläggning av förekomsten av könsstereotyp och sexistisk reklam. I uppdraget ingick en bedömning av om det finns behov av ytterligare åtgärder, i form av utvecklad självreglering och utbildningsinsatser, inom detta område. Vid behov borde det även göras en bedömning av vilka åtgärder av sådant slag som i så fall kan genomföras. Eftersom regeringsuppdraget att kartlägga förekomsten av könsstereotyp och sexistisk reklam avser ett område som ligger utanför Diskrimineringsombudsmannens verksamhetsområde anlätade Diskrimineringsombudsmannen, i enlighet med vad som överenskommits mellan Diskrimineringsombudsmannen och företrädare för Regeringskansliet, Högskolan i Halmstad för att genomföra uppdraget.

En delredovisning av uppdraget överlämnades i juni 2018. Delredovisningen tar upp nya tendenser när det gäller förekomsten av könsstereotyp och sexistisk reklam på grund av teknologisk och ekonomisk utveckling 2008–2018.

Slutredovisningen av uppdraget, som handlar om att kartlägga hur Reklamombudsmannens (RO) verksamhet fungerar, överlämnades den 1 mars 2019. De slutsatser och rekommendationer som presenteras i slutredovisningen ansvarar Högskolan i Halmstad och kartläggningens författare för. Mot bakgrund av att det område som regeringens uppdrag rör faller utanför Diskrimineringsombudsmannens verksamhetsområde tar myndigheten inte ställning till de resultat som redovisas och inte heller till om de åtgärder som uppdragstagaren bedömer kan genomföras är adekvata.

Vid en sammantagen bedömning med slutredovisningens resultat som grund anser de som utfört utredningen (utredningen) att självregleringen gällande, och förekomsten av, könsdiskriminerande reklam ej är tillfredsställande.

Utredningen redovisar sammanfattningsvis bl.a. följande slutsatser och förslag.

I den första delen av uppdraget identifieras nya tendenser som kan iakttas sedan RO bildades fram till tiden då utredningen genomfördes. Exempel på sådana tendenser är sociala medieplattformar, marknadsföring via influerare, flöden av marknadsföringsuttryck på digitala plattformar och riktad marknadsföring baserad på persondata.

I den andra delen av uppdraget kartläggs hur RO:s verksamhet fungerar.

När det gäller RO:s verksamhet har utredningen företagit en kvantitativ analys av RO:s ärenden under åren 2009–2017 i syfte att beskriva vilka typer av ärenden RO behandlat samt hur de hanterat den definition av könsdiskriminerande reklam som de använder för att fria eller fälla beslut.

För att närmare undersöka hur självregleringen av könsdiskriminerande marknadsföring ser ut i dag har den kvantitativa kartläggningen kompletterats med en särskild granskning av RO:s ärenden under åren 2016–2017.

Utredningen anför följande i denna del:

Resultaten av den kvantitativa kartläggningen visar bl.a. att för de ärenden som avser könsdiskriminerande marknadsföring är internet det vanligaste mediaslaget, klädesbranschen den vanligaste branschkategori, kvinnor vanligast bland vilka som är avbildade och objektifierande reklam den vanligaste bedömningsgrunden. Undersökningen visar vidare att anmälningfrekvensen av könsdiskriminerande marknadsföring varierat under åren. Det har funnits toppar som bland annat gått att förklara med att särskilda kampanjer uppmärksammat att det går att anmäla könsdiskriminerande reklam.

Utredningen har också gjort en särskild kartläggning av mediaslaget internet under åren 2016–2017. Kartläggningen i denna del syftar till att bedöma om de aktörer som blivit föremål för prövning följer RO:s ställningstaganden i det enskilda fallet, om marknadsaktörer påverkas i sin fortsatta verksamhet eller om det är vanligt med upprepade överträdelser. Utredningen anför följande:

Totalt har 36 stycken annonsörer undersökts. Av dessa har 20 tagit bort annonsen, 15 har kvar annonsen och 17 har, vad utredningen bedömt, publicerat liknande marknadsföring efter det att en av deras annonser har blivit fällida. Vidare har undersökts om annonsörer blivit anmälda till RO återkommande under åren 2009–2018. Resultaten visar att 35 annonsörer har blivit anmälda mer än en gång. Detta innebär att självregleringen av könsdiskriminerande marknadsföring inte kan anses helt tillfredsställande heller i relation till de ärenden som RO faktiskt prövar eftersom besluten åtminstone inte har en fullständig efterlevnad.

Som ett vidare led i att undersöka hur RO:s verksamhet fungerar har utredningen även utrett hur RO prövar enskilda ärenden.

Utredningen rekommenderar vidare bl.a. att RO bör se över om anmälningsförfarandet kan förenklas och att RO medvetandegör att det går att anmäla könsdiskriminerande reklam. Utredningen anför därutöver bl.a. följande:

Antalet anmälningar har haft toppar och dalar under åren RO varit verksam. De senaste åren kan en viss tendens till minskning av antal anmälningar noteras. Det föreligger emellertid inget direkt orsakssamband mellan antalet minskade anmälningar och hur väl självregleringssystemet fungerar. I vår kartläggning av antalet ärenden som inkommit till RO kan noteras att frekvensen för anmälningarna varierar på grund av faktorer som inte står i direkt samband med annonsörers efterlevnad av regleringen. Brister i regleringen av könsdiskriminerande marknadsföring framgår emellertid redan av den kvantitativa kartläggningen. Denna påvisar hur könsdiskriminerande marknadsföring fortsätter att anmälas och fällas. Så länge det fortlöper förekommer könsdiskriminerande marknadsföring, och självregleringen kan därmed inte anses fungera helt tillfredsställande.

Enligt uppgift från Regeringskansliet är redovisningen lagd till handlingarna.

Tidigare behandling

Motionsyrkanden om könsdiskriminerande reklam m.m. har behandlats av civilutskottet vid flera tidigare tillfällen, senast våren 2021 i betänkande 2020/21:CU12 och i förenklad ordning våren 2022 i betänkande 2021/22:CU8. Utskottet föreslog att motionsyrkandena skulle avslås och riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

När det gäller motionsyrkandena om könsdiskriminerande reklam vill utskottet liksom tidigare understryka att reklam som förmedlar en könsstereotyp bild inte är önskvärd i ett samhälle som strävar efter ökad jämställdhet och alla människors lika värde.

Utskottet anser att branschen har ett stort ansvar för att motverka könsdiskriminerande reklam. Utskottet ser därför positivt på den branschfinansierade Stiftelsen Reklamombudsmannens granskande verksamhet. Stiftelsen Reklamombudsmannen har också en viktig uppgift i att informera och utbilda branschen i marknadsföringsetiska frågor.

Som redovisats ovan har Diskrimineringsombudsmannen haft ett regeringsuppdrag att kartlägga förekomsten av könstereotyp och sexistisk reklam, vilket slutredovisades 2019. Utskottet noterar att redovisningen nu har lagts till handlingarna.

Utskottet är inte berett att föreslå något initiativ från riksdagens sida när det gäller könsdiskriminerande reklam, och motionerna 2022/23:1673 (C) yrkande 118 och 2022/23:865 (C) yrkande 16 bör således avslås.

Utskottet anser inte heller att riksdagen bör ta något initiativ med anledning av förslaget om att införa en lag om att retuscherade bilder ska markeras. Även motion 2022/23:483 (S) bör därför avslås.

Bluffakturor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bluffakturor m.m. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående informationsinsatser och beredning av utredningsbetänkande.

Jämför reservation 5 (SD) och 6 (V).

Bakgrund

Bluffakturor kan ta sig olika uttryck. Det finns rena bluffakturor där ett oseriöst företag genom att skicka fakturor, inbetalningsavier eller liknande

meddelanden till näringsidkare och konsumenter försöker få betalt för en vara eller en tjänst som inte har beställts. Det förekommer också erbjudanden som utformas som fakturor. Ibland föregås fakturan av en telefonkontakt och det påstås att ett avtal har ingåtts, trots att så inte är fallet eller i varje fall inte på de villkor som görs gällande.

Motionerna

I kommittémotion 2022/23:966 föreslår Tobias Andersson m.fl. (SD) tillkännagivanden om att upprätta en myndighetsadministrerad varningslista gällande blufffakturor (yrkande 4) och att ge företag utökad stöd för att bestrida felaktiga fakturor och begära rättelse från Kronofogdemyndigheten (yrkande 5).

Lorena Delgado Varas m.fl. (V) anför i kommittémotion 2022/23:1231 att problemet med annons- och fakturaskojare uppmärksammas med jämna mellanrum. Företagare har inte samma skydd i lagstiftningen som privatpersoner. Privatpersoner kan vända sig till Konsumentverket respektive de lokala konsumentrådgivarna. Motionärerna föreslår ett tillkännagivande om att Konsumentverket bör få i uppdrag att utveckla stöd och information till företagare om vilket skydd man har som företagare (yrkande 9).

Gällande rätt

Att i marknadsföringsmaterialet inkludera en faktura eller liknande betalningshandling som ger konsumenten intryck av att han eller hon redan har beställt den marknadsförda produkten när så inte är fallet är under alla omständigheter en otillbörlig affärsmetod enligt punkt 21 i bilaga I till direktivet om otillbörliga affärsmetoder (2005/29/EG). Bestämmelserna i bilagan tillämpas även när marknadsföringsmetoden används mot en näringsidkare. I 8 § andra stycket marknadsföringslagen (2008:486) föreskrivs att sådan vilseledande marknadsföring som anges i punkterna 1–23 i bilaga I till direktivet om otillbörliga affärsmetoder alltid är att anse som otillbörlig. Bilagan gäller enligt 4 § marknadsföringslagen som lag i Sverige. En näringsidkare som bryter mot bestämmelsen i punkt 21 kan bl.a. åläggas att betala en marknadsstörningsavgift och skadestånd (29 och 37 §§ marknadsföringslagen).

I avtalslagen finns bestämmelser om slutande av avtal. Det är den som påstår att ett avtal har ingåtts som har att bevisa det. I avtalslagen finns också bestämmelser om avtals ogiltighet. Ett avtal som någon framkallat genom svikligt förledande är ogiltigt enligt 30 §. Enligt 33 § får en rättshandling inte göras gällande om omständigheterna vid dess tillkomst är sådana att det skulle strida mot tro och heder att med vetskap om dem återropa avtalet. Avtalsvillkor som är oskäligen kan enligt 36 § jämkas eller lämnas utan avseende.

För att ansöka om betalningsföreläggande hos Kronofogdemyndigheten krävs att sökanden har en dispositiv penningfordran som är förfallen till

betalning, 2 § lagen (1990:746) om betalningsföreläggande och handräckning. Om det kan antas att sökandens yrkande i ett mål om betalningsföreläggande är ogrundat eller obefogat, ska ansökningen behandlas som om svaranden bestritt den. Det innebär att sökanden kan begära att målet överlämnas till tingsrätt och att, om ingen sådan begäran kommer in i tid, ansökan avskrivs (23, 33 och 37 §§ samma lag).

Enligt 7 § kreditupplysningslagen (1973:1173) får kreditupplysningar om fysiska personer som inte är näringsidkare inte innehålla uppgifter om andra betalningsförsummelser än sådana som 1. har slagits fast genom en domstols eller en annan myndighets avgörande eller åtgärd eller 2. har lett till ett inledande beslut om skuldsanering eller F-skuldsanering eller till betalningsinställelse, konkursansökan eller ackord. Detta innebär t.ex. att ansökningar om betalningsförelägganden inte får redovisas i en kreditupplysning som gäller en privatperson. Inom hela kreditupplysningsbranschen finns en frivillig överenskommelse om att tillämpa samma princip när det gäller juridiska personer om företaget som har gjort ansökan om betalningsföreläggande finns på Svensk Handels varningslista (se nedan).

Vidare finns en rättelsebestämmelse i 3 kap. 3 a § lagen (2001:184) om behandling av uppgifter i Kronofogdemyndighetens verksamhet som innebär att uppgifter ska rättas, blockeras eller utplånas bl.a. i de fall då de är missvisande i fråga om den registrerades vilja eller förmåga att uppfylla sina ekonomiska förpliktelser. Om en registeruppgift beror på ett krav som grundas på en bluffaktura, kan det vara skäl för rättelse. Har de missvisande uppgifterna lämnats ut till tredje man ska denna underrättas om rättelseåtgärden om den registrerade begär det eller om mera betydande skada eller olägenhet för den registrerade kan undvikas på detta sätt. Rättelsebestämmelsen är även tillämplig på uppgifter om juridiska personer och avlidna. Kreditupplysningsföretag är skyldiga att gallra uppgifter som har blockerats (8 § kreditupplysningslagen).

Den 1 juli 2017 infördes en straffbestämmelse i brottsbalken om grovt fordringsbedrägeri (9 kap. 3 a §). Det som straffbeläggs är att i vilseledande syfte rikta betalningsuppsmaningar till en vidare krets av mottagare. Straffbestämmelsen syftar till att komma till rätta med de problem som bluffakturor och liknande systematiska förfaranden orsakar för enskilda och samhället. Straffskalan är fängelse i lägst sex månader och högst sex år (prop. 2016/17:131, bet. 2016/17: JuU13, rskr. 2016/17:272).

Varningslistor m.m.

Svensk Handel har på sin webbplats lagt ut uppgifter om företag som på olika sätt bedöms vara oseriösa. Varningslistan varnar för bluffakturor, företag med oseriösa försäljningsmetoder och erbjudanden eller utskick som kan uppfattas som vilseledande. Kreditupplysningsföretagen använder Svensk Handels varningslista för att avgöra vilka uppgifter som ska ingå i kreditupplysningar.

Även Konsumentverket har en varningslista på sin webbplats som ska ge konsumenter information och vägledning om aktuella och angelägna konsumentproblem. En publicering på Konsumentverkets varningslista bestäms framför allt utifrån anmälningar till Konsumentverket och kontakter med Konsumentverkets upplysningstjänster Hallå konsument och ECC Sverige. Både fysiska och juridiska personer kan publiceras på varningslistan (Konsumentverket använder företag som gemensam benämning). För att ett företag ska hamna på listan måste det orsaka konsumenter stora problem. Det ska också vara angeläget att konsumenter snabbt uppmärksammas på problemen. En publicering på listan måste dessutom vara det mest lämpliga och ändamålsenliga sättet att informera och vägleda konsumenter om de aktuella problemen. För närvarande finns en publicering på listan.

Finansinspektionen har på sin webbplats en varningslista där inspektionen varnar för företag som erbjuder svenska konsumenter och investerare finansiella tjänster eller produkter utan att företaget har nödvändiga tillstånd i eller utanför Sverige. Finansinspektionens varningslista innehåller även varningar som har utfärdats av tillsynsmyndigheter som Finansinspektionen samarbetar med genom Europeiska värdepappers- och marknadsmyndigheten (Esma) och Internationella organisationen för värdepapperstillsyn (Iosco).

Som redovisats under avsnittet Telefonförsäljning till näringsidkare har Svensk Handel, Kontakta (tidigare Sveriges CallCenterförening, SCCF) och Swedma tagit fram en branschöverenskommelse om god sed vid telefonförsäljning mellan näringsidkare. Avsikten med branschöverenskommelsen är att stärka den seriösa försäljningen och försvåra för bluffföretagen. Enligt branschöverenskommelsen har företagare ångerrätt i sju arbetsdagar.

Många intresse- och branschorganisationer lämnar på sina webbplatser information om hur man ska gå till väga om man får en bluffaktura och hur man kan skydda sig mot olika former av bedrägerier. Råd och stöd lämnas också till enskilda medlemmar som drabbas.

Flera myndigheter, bl.a. polisen och Kronofogdemyndigheten, lämnar på sina webbplatser information om bl.a. hur en bluffaktura kan bestridas. Även på konsumentupplysningstjänsten Hallå konsumenters webbplats lämnas sådan information.

På Konsumentverkets webbplats finns information riktad till företagare om bl.a. avtal, villkor och marknadsföring som företagare behöver känna till vid sina kontakter med konsumenter.

Utredningen om åtgärder mot fakturabedrägerier

En särskild utredare fick i februari 2014 ett regeringsuppdrag att kartlägga omfattningen och karaktären av problemen med fakturabedrägerier. I uppdraget ingick att med beaktande av kartläggningen överväga behovet av förändringar i framför allt civilrättslig, näringsrättslig och civilprocessrättslig lagstiftning. Utredningen överlämnade i september 2015 betänkandet Fakturabedrägerier (SOU 2015:77).

Utredningen har delat in fakturabedrägeri i två huvudkategorier: bluffakturor och fakturabedrägeri efter kontakt. Med bluffakturor avses bluffakturor som skickats ut utan föregående kontakt mellan fakturautställare och fakturamottagare. Med fakturabedrägeri efter kontakt avses fakturor som skickats ut efter en kontakt mellan fakturautställare och fakturamottagare, vilken enligt fakturautställaren har resulterat i någon form av avtal mellan dem.

Utredningen gör bl.a. följande bedömningar:

Den summariska processen bör inte stramas upp i syfte att renodla den från tvistiga fordringar och möjliggöra ett snabbare rättelseförfarande. De regler som skulle krävas för att åstadkomma ett sådant resultat skulle samtidigt kunna missbrukas av de gäldenärer som inte vill betala sina skulder eller som vill tilltvinga sig längre kredittid. Den summariska processen skulle därmed inte längre erbjuda samma effektiva indrivning av fordringar som den gör i dag. De negativa effekter som dessa regler skulle kunna få för näringslivet i stort uppvägs inte av den betydelse som reglerna skulle kunna ha för att motverka fakturabedrägeri riktade mot företagen. Några sådana regler föreslås därför inte.

Utredningen bedömer att det finns ett behov av förebyggande information om fakturabedrägeri hos såväl näringsidkare som konsumenter. Samhället bör tillhandahålla sådan information. Informationen bör anpassas till respektive målgrupp.

Förebyggande information bör tillhandahållas av de myndigheter som företagen respektive konsumenterna främst vänder sig till för att söka efter samhällsinformation som angår dem. För konsumenter framstår Konsumentverkets upplysningstjänst för konsumenter som en naturlig informationskanal. Konsumentverket bör därför få i uppdrag att även ansvara för information rörande fakturabedrägeri i förhållande till konsumenterna. För företag finns ingen motsvarande informationstjänst. Tillväxtverket har dock i uppdrag att bl.a. erbjuda företagen samlad myndighetsinformation och tillhandahåller i det syftet en webbplats som riktar sig till företagen. Tillväxtverket framstår därför som den myndighet som är bäst lämpad att ansvara även för information rörande fakturabedrägeri i förhållande till företagen. För dem som redan har drabbats, eller som redan har viss kunskap om fakturabedrägeri, framstår det också som naturligt att söka efter mer information hos Polismyndigheten.

Utredningen föreslår att ett regeringsuppdrag ska ges åt var och en av myndigheterna Konsumentverket, Tillväxtverket och Polismyndigheten att tillhandahålla relevant information för att motverka att fler drabbas av fakturabedrägeri. Myndigheternas uppdrag bör omfatta att samla in och sammanställa relevant information från olika källor, bl.a. andra myndigheter och privata aktörer. Informationsuppdragen bör innefatta direktvägledning åt enskilda konsumenter och näringsidkare men inte enskild rådgivning. I uppdragen föreslås ingå att myndigheterna tillsammans får det huvudsakliga ansvaret för att utarbeta en strategi för att öka kännedomen om vart man kan vända sig för att få information om fakturabedrägeri.

Utredningen föreslår också att ett särskilt uppdrag ska ges åt var och en av Bolagsverket, Datainspektionen³, Kronofogdemyndigheten och Skatteverket att utifrån varje myndighets verksamhetsområde bidra med information till Polismyndigheten, Tillväxtverket och Konsumentverket

³ Numera Integritetsskyddsmyndigheten.

om olika former av fakturabedrägeri och att bidra med sakkunskaper på områden som är av betydelse för att kunna hantera fakturabedrägeri. Myndigheterna föreslås få informationsansvar för den information de lämnar.

Utredningen anser dock att förordningen om en upplysningstjänst för konsumenter ska ändras så att det framgår att även Polismyndigheten, Skatteverket, Datainspektionen och Bolagsverket ska vara informationsansvariga enligt förordningen.

Utredningen anser dock att det inte bör införas någon myndighets-administrerad varningslista motsvarande dem som tillhandahålls inom näringslivet. Enligt utredningens bedömning riskerar handläggningen att bli långsam och listan skulle därmed inte ge samma möjlighet till tidig varning som de privata listorna. De förfaranden som kan utgöra skäl för varning faller dessutom inom olika myndigheters kompetensområden. Det gör att det finns en risk för motstridiga beslut och att instansordningen skulle bli komplicerad. De administrativa kostnader som en myndighets-administrerad varningslista skulle vara förknippad med framstår inte heller som motiverad utifrån den nytta som en sådan lista kan göra.

Enligt uppgift från Justitiedepartementet bereds utredningsbetänkandet för närvarande inom Regeringskansliet

Tidigare behandling

När det gäller motion 2022/23:966 yrkandena 4 och 5 behandlades motsvarande yrkanden senast av utskottet våren 2021 i betänkande 2020/21:CU12 och i förenklad ordning våren 2022 i betänkande 2021/22:CU8. Utskottet föreslog att motionsyrkandena skulle avslås och riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill inledningsvis understryka att den som sänder en bluffaktura normalt gör sig skyldig till brott. För att åstadkomma en effektivare sanktion mot fakturabedrägerier infördes under 2017 en ny straffbestämmelse i brottsbalken om grovt fordringsbedrägeri som tar sikte på systematiska bedrägerier med bluffakturor. Bluffakturor är också förbjudna enligt marknadsrättsliga regler, och det finns marknadsrättsliga sanktioner att ta till mot den som skickar falska fakturor. I avtalslagen finns bestämmelser om vad som krävs för att ett avtal ska anses ha ingåtts. Den gällande lagstiftningen tar alltså tydligt avstånd från den här typen av verksamhet.

Likväl förekommer det bedrägerier med bluffakturor, vilket drabbar både privatpersoner och företag. För småföretagare och privatpersoner med begränsade ekonomiska och juridiska resurser kan konsekvenserna bli särskilt allvarliga. Det behöver därför bedrivas ett brett arbete för att motverka bluffakturor. Det är också viktigt att de som drabbas av bluffakturor kan få tillräcklig vägledning och stöd.

Utskottet noterar att det från branschens sida sedan flera år pågår ett informationsarbete, och på Svensk Handels webbplats finns det en varningslista över företag som bedriver verksamhet med bluffakturor eller liknande.

Många bransch- och intresseorganisationer informerar om hur man ska gå till väga om man får en bluffaktura och hur man kan skydda sig mot olika former av bedrägerier. Råd och stöd lämnas också till enskilda medlemmar som har drabbats. Information om hur en bluffaktura kan bestridas finns bl.a. på polisens och Kronofogdemyndighetens webbplatser, och även konsumentupplysningstjänsten Hallå konsument lämnar sådan information. Konsumentverket har dessutom en varningslista med information och vägledning om aktuella och angelägna konsumentproblem. På Konsumentverkets webbplats finns också information riktad till företagare om bl.a. avtal, villkor och marknadsföring som företagare behöver känna till vid sina kontakter med konsumenter.

Utredningen om åtgärder mot fakturabedrägerier har kartlagt omfattningen och karaktären av problemen med bluffakturor och övervägt behovet av ändringar i lagstiftningen. Enligt utredningen ger ofta de regler som redan finns ett tillräckligt skydd mot fakturabedrägerier, men på flera rättsområden tillämpas inte reglerna som det är tänkt. Utredningen anser därför att det finns behov av ytterligare informationsinsatser riktade till både konsumenter och företag, utöver de som görs i dag. Enligt utredningen bör samhället tillhandahålla sådan information.

Utredningsbetänkandet bereds för närvarande inom Regeringskansliet, och det finns enligt utskottet inte skäl att föregripa resultatet av det arbetet med ett tillkännagivande. Motion 2022/23:966 (SD) yrkandena 4 och 5 bör avslås.

Konsumentverket är en förvaltningsmyndighet för konsumentfrågor, och myndigheten har ansvar bl.a. för att stärka konsumenternas ställning på marknaden genom kontakter med privata aktörer. I det arbetet ska myndigheten bl.a. tillhandahålla information om de konsumentskyddande regler som ligger inom myndighetens ansvarsområde (se 1 § förordningen [2009:607] med instruktion för Konsumentverket). Utskottet är inte berett att ställa sig bakom förslaget i motion 2022/23:1231 (V) yrkande 9 om ett uppdrag till Konsumentverket att utveckla stöd och information till företagare om vilket skydd man har som företagare. Även detta motionsyrkande bör därför avslås.

Bevisbördan vid fel på varor

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om fristen för den omvända bevisbördan i konsumentköplagen. Utskottet hänvisar till det ställningstagande som gjordes i lagstiftningsärendet om den nya konsumentköplagen.

Jämför reservation 7 (C).

Motionen

I kommittémotion 2022/23:865 yrkande 10 föreslår Alireza Akhondi m.fl. (C) ett tillkännagivande om att den omvända bevisbördan i konsumentköplagen för säljare i fråga om fel ska gälla under ett år. I motionen föreslås även ett tillkännagivande om en förlängning av företags konsumenträttsliga bevisbörda för ursprungliga fel (yrkande 22).

Den nya konsumentköplagen

En ny konsumentköplag (2022:260) trädde i kraft den 1 maj 2022 (prop. 2021/22:85, bet. 2021/22:CU3, rskr. 2021/22:212). Lagen ersatte 1990 års konsumentköplag (1990 års lag). Genom lagen genomfördes EU:s varudirektiv⁴ och EU:s digitaldirektiv⁵. Lagen innehåller även bestämmelser som faller utanför direktivens tillämpningsområden.

Som huvudregel gäller att det är konsumenten som ska bevisa att det är fel på en vara. Näringsidkaren ansvarar endast för fel som är ursprungliga, dvs. fanns redan från början, och som utgångspunkt behöver konsumenten även visa att det är ett sådant fel. I konsumentköplagen finns dock en särskild presumtionsregel som innebär att ett fel som visar sig inom två år efter det att varan avlämnades ska anses vara ett fel som näringsidkaren svarar för, om inte näringsidkaren visar något annat eller detta är oförenligt med varans eller felets art (4 kap. 17 §). Under denna period är det alltså näringsidkaren som måste bevisa att felet inte var ursprungligt (omvänd bevisbörda). En motsvarande bestämmelse fanns även i 1990 års lag men fristen för den omvända bevisbördan var då sex månader.

För köp av levande djur och varor med digitala delar finns särskilda bestämmelser.

Enligt varudirektivet (artikel 11.2) får medlemsstaterna välja antingen en ettårsfrist eller en tvåårsfrist för den omvända bevisbördan. Det finns däremot inte någon möjlighet att bestämma fristen till en tid däremellan.

⁴ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/771 av den 20 maj 2019 om vissa aspekter på avtal om försäljning av varor, om ändring av förordning (EU) 2017/2394 och direktiv 2009/22/EG samt om upphävande av direktiv 1999/44/EG (varudirektivet).

⁵ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/770 av den 20 maj 2019 om vissa aspekter på avtal om tillhandahållande av digitalt innehåll och digitala tjänster (digitaldirektivet).

I propositionen till den nya konsumentköplagen redogjorde regeringen för de skäl som talade för att bestämma fristen till ett respektive två år (s. 91 f.). Regeringen fann att fristen borde förlängas till två år och anförde följande (s. 94):

Sammantaget anser regeringen att vikten av ett stärkt konsumentskydd och en ökad hållbarhet med styrka talar för att fristen förlängs till två år och att en sådan förlängning kan införas utan att det bör medföra några betydande nackdelar för näringsidkarna. Av motsvarande skäl som anføres i avsnitt 6.11.2 anser regeringen vidare att det är befogat och proportionerligt att gå längre än direktivets minimiharmonisering i detta avseende. Den presumptionsregel vid fel på varor som införs i den nya lagen bör därför förses med en tvåårig frist. Det bör i den nya lagen tydliggöras att det är näringsidkaren som har bördan att motbevisa presumptionen (jfr rättsfallet NJA 2013 s. 524 p. 18).

Tidigare behandling

Ett motionsyrkande motsvarande 2022/23:865 (C) yrkande 10 behandlades av utskottet våren 2022 i lagstiftningsärendet om den nya konsumentköplagen (bet. 2021/22:CU3). Vidare behandlades bl.a. ett motionsyrkande om en förlängning av företags konsumenträttsliga bevisbördan för ursprungliga fel. Motionärerna ansåg bl.a. att den lagstadgade konsumenträtten för produkter borde utökas så att företag har bevisbördan i ett år, i stället för sex månader. Utskottet föreslog att motionsyrkandena skulle avslås och riksdagen följde utskottets förslag.

I betänkandet anförde utskottet bl.a. följande:

Som framgår ovan har regeringen i propositionen utförligt redogjort för skälen till förslaget om en tvåårig frist för den omvända bevisbördan. Regeringen har bl.a. pekat på att förlängningen innebär ett stärkt konsumentskydd och ger näringsidkarna ett incitament att erbjuda hållbara produkter. Utskottet instämmer i det som regeringen anför i dessa delar.

Utskottets ställningstagande

När utskottet behandlade motsvarande motionsyrkanden våren 2022 i lagstiftningsärendet om den nya konsumentköplagen ställde sig utskottet bakom regeringens förslag om en tvåårig frist för den omvända bevisbördan. Utskottet står fast vid detta ställningstagande. Motionsyrkandena bör därför avslås.

Reklamation och avhjälpande av fel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om reklamation och avhjälpande av fel på varor. Utskottet hänvisar till ny lagstiftning och pågående arbete inom EU.

Jämför reservation 8 (C).

Motionerna

I kommittémotion 2022/23:865 yrkande 11 föreslår Alireza Akhondi m.fl. (C) ett tillkännagivande om att konsumentköplagen inte närmare ska reglera konsumenternas val av påföljd vid konstaterade fel. Motionärerna föreslår vidare ett tillkännagivande om att reklamationsrätten ska följa en vara i stället för att stanna hos den ursprungliga köparen eller ägaren (yrkande 23).

Stina Larsson m.fl. (C) föreslår i kommittémotion 2022/23:907 yrkande 18 ett tillkännagivande om att konsumenträtten och reklamationsrätten på vanligt förekommande produktgrupper bör stärkas, utvecklas och förbättras. Motionärerna anser bl.a. att reklamationsrätten bör följa varan i stället för att stanna vid den ursprungliga köparen. Detta för att stödja återanvändning och vidareförsäljning av produkter som den enskilda inte längre behöver.

Den nya konsumentköplagen

Som tidigare redovisats i avsnittet Bevisbördan vid fel på varor trädde en ny konsumentköplag i kraft den 1 maj 2022 (prop. 2021/22:85, bet. 2021/22:CU3, rskr. 2021/22:212). Enligt den nya lagen får konsumenten åberopa att varan är felaktig endast om han eller hon lämnar näringsidkaren ett meddelande om felet inom skälig tid efter det att konsumenten borde ha märkt felet (reklamation). En reklamation som görs inom två månader efter det att konsumenten märkt felet ska alltid anses ha gjorts i rätt tid (5 kap. 2 §). En motsvarande bestämmelse fanns även i 1990 års konsumentköplag.

I den nya konsumentköplagen finns även en särskild preskriptionsfrist som innebär att konsumentens rätt att göra gällande fel på en vara preskriberas två månader efter att tiden för näringsidkarens felansvar har upphört. Näringsidkaren och konsumenten har dock möjlighet att komma överens om en längre tid för att kunna göra felet gällande.

Bestämmelserna i 1990 års konsumentköplag om avhjälpande och omleverans vid fel i varan har i huvudsak förts över till den nya lagen. Konsumenten har rätt att kräva att näringsidkaren avhjälper ett fel på varan eller gör en omleverans. I den nya lagen tydliggörs bl.a. att konsumenten har rätt att välja vilken av åtgärderna som ska utföras. Näringsidkaren är skyldig att avhjälpa felet eller göra en omleverans endast om åtgärden är möjlig och kan vidtas utan oskälig kostnad för näringsidkaren. I den nya lagen har införts ett

tillägg om att konsumenten har en rätt att välja att näringsidkaren antingen avhjälpes felet i varan eller ersätter den felaktiga varan med en ny (5 kap. 4 § första stycket). Bestämmelsen genomför bl.a. artikel 13.2 i varudirektivet.

Reklamation enligt köplagen

Köplagen (1990:931) är tillämplig vid köp av lös egendom. Lagen gäller t.ex. vid köp mellan privatpersoner och mellan näringsidkare. Enligt 32 § köplagen får köparen inte åberopa att varan är felaktig, om köparen inte lämnar säljaren meddelande om felet inom skälig tid efter det att köparen märkt eller borde ha märkt felet (reklamation). Reklamerar köparen inte inom två år från det att köparen har tagit emot varan, förlorar köparen rätten att åberopa felet, om inte annat följer av en garanti eller liknande utfästelse.

Propositionen om en ny konsumentköplag

Regeringen lämnade i propositionen om en ny konsumentköplag inte några förslag om att reklamationsrätten ska följa varan i stället för att stanna hos den ursprungliga köparen.

När det gäller förtydligandet om att en konsument har rätt att välja åtgärd vid fel i en vara anförde regeringen följande (s. 109):

En ytterligare fråga om tydlighet rör den i varudirektivet uttryckligen angivna rätten för konsumenten att välja åtgärd. Den svenska regleringen motsvarar konsumentköpsdirektivet i denna fråga och anger att konsumenten har rätt till den ena eller den andra åtgärden, och utredningen föreslår att den lydelsen behålls. I varudirektivet lyfts konsumentens val fram på ett tydligare sätt. Regeringen anser att konsumentens rätt att välja mellan de två åtgärderna är en aspekt som är viktig att bejaka och att det är angeläget att uppmuntra konsumenten att också använda sig av den valfriheten. Att reparera varor i stället för att byta ut dem mot nya varor kan främja en mer hållbar och ansvarsfull konsumtion och kan på sikt även bidra till att öka produkternas hållbarhet (se skäl 48). Konsumentmakt innebär inte bara en möjlighet att få den bästa varan eller det bästa priset utan kan rymma även andra värden, t.ex. att kunna bidra till ett bättre klimat och samhälle. Den nuvarande 26 § anger att konsumenten har rätt att få avhjälpande eller omleverans. Att det handlar om att få välja vilken av de två som i första hand bör utföras är inte helt tydligt.

Regeringen anser mot denna bakgrund att det i den nya lagen tydligare än i dag bör framgå att konsumenten har rätt att välja mellan avhjälpande och omleverans och att näringsidkaren då ska godta detta val under de förutsättningar i övrigt som ställs upp och beskrivs ovan.

Förslag till EU-direktiv

Kommissionen har presenterat tre förslag till direktiv som syftar till att främja en miljömässigt hållbar konsumtion.

Förslag till direktiv om mer konsumentmakt i den gröna omställningen

Kommissionen presenterade den 30 mars 2022 ett förslag till direktiv om ändring av direktiven 2005/29/EG och 2011/83/EU om mer konsumentmakt i den gröna omställningen genom bättre skydd mot otillbörliga affärsmetoder och bättre information COM(2022) 143. Syftet med förslaget är att förbättra konsumenträttigheterna genom att ändra två direktiv som skyddar konsumenternas rättigheter på unionsnivå, nämligen direktivet om otillbörliga affärsmetoder och konsumenträttighetsdirektivet. Förslaget syftar särskilt till att bidra till en cirkulär, ren och grön ekonomi i EU genom att ge konsumenterna möjlighet att fatta informerade inköpsbeslut och därigenom bidra till en mer hållbar konsumtion. Det riktar sig även mot otillbörliga affärsmetoder som vilseleder konsumenter från hållbara konsumtionsval. Vidare ska förslaget säkerställa en bättre och mer enhetlig tillämpning av EU:s konsumentlagstiftning. Förslaget innehåller nya informationskrav på miljöpåståenden i marknadsföring. Vidare föreslås krav på att lämna viss information om kommersiella garantier, reparerbarhet av varor, tillgång till reservdelar och tillgängligheten av uppdateringar av digitalt innehåll och regler för att motverka s.k. planerat åldrande. Förslaget är en del av den nya gröna given.

Direktivförslaget förhandlas för närvarande inom EU.

Förslag till direktiv om gröna påståenden

Kommissionen presenterade den 22 mars 2023 ett förslag till direktiv om verifiering och kommunikation om uttryckliga miljöpåståenden (direktiv om gröna påståenden), COM(2023) 166. Förslaget kompletterar direktivförslaget om konsumentmakt i den gröna omställningen. Syftet med direktivförslaget om gröna påståenden är att reglera miljöpåståenden på den inre marknaden och därmed förenkla för konsumenter att kunna göra miljömässigt informerade val samtidigt som s.k. grönmålning motverkas. Förslaget syftar även att till skydda konsumenter mot vilseledande miljöpåståenden och samtidigt skydda seriösa näringsidkare genom att minska florán av miljömärknings- och säkerställa lika konkurrensvillkor på EU:s inre marknad.

Förslaget innebär att näringsidkare behöver ett förhandsgodkännande av ett tredjeparts ackrediterat organ för att använda ett miljöpåstående i kommersiellt syfte. För att få ett sådant godkännande måste ett antal kriterier uppfyllas. Om miljöpåståendet anses uppfylla kriterierna utfärdar det ackrediterade organet ett intyg om överensstämmelse som gör det möjligt att använda miljöpåståendet inom hela EU. Ett miljöpåstående ska enligt förslaget bl.a. upprättas utifrån ett livscykelperspektiv och det ska vara specificerat vad det omfattar. Förslaget innebär även ett förbud mot att etablera nya offentligägda regionala eller nationella miljömärkningssystem. Befintliga offentligägda regionala och nationella miljömärkningssystem kan fortsätta att användas men de måste dock uppfylla kraven i direktivet. Vidare uppställer direktivet ett antal grundläggande krav som alla miljömärkningssystem behöver uppfylla.

All märkning ska vara utvecklad på vetenskaplig grund. En process för att godkänna och utvärdera nya märkningssystem från privata aktörer ska inrättas av medlemsstaterna. Kommissionen ska upprätta och underhålla en lista på officiellt godkända miljömärken.

Direktivförslaget förhandlas för närvarande inom EU.

Förslag till direktiv för att främja reparation av varor

Kommissionen presenterade den 22 mars 2023 även ett förslag till direktiv om gemensamma regler för att främja reparation av varor och om ändring av förordning (EU) 2017/2394 och direktiven (EU) 2019/771 (varudirektivet) och (EU) 2020/1828 (COM(2023) 155). Syftet med direktivförslaget är att fler varor ska repareras, dels av säljaren för fel i varan som denne ansvarar för, dels av tillverkaren eller fristående reparatörer i andra fall. Förslaget syftar även till att förbättra konsumentens kännedom om sina rättigheter och om vilka reparatörer som finns att välja bland.

I syfte att främja reparation framför utbyte föreslår kommissionen ett tillägg till artikel 13.2 i varudirektivet om att säljaren, om kostnaderna för utbyte är lika med eller högre än reparationskostnaderna, ska reparera varan för att återställa den till avtalsenligt skick. Som en följd av detta kan konsumenten endast välja utbyte som avhjälpandeåtgärd om det är billigare än reparation.

Förslaget syftar också till att det ska bli lättare och billigare för konsumenterna att reparera varor när det är möjligt även efter det att ansvarstiden har löpt ut eller om varan går sönder av skäl som inte utgör bristande avtalsenlighet. Det föreslås att konsumenterna får rätt att kräva att tillverkarna ska reparera varor som omfattas av särskilda krav på reparerbarhet i unionens rättsakter, exempelvis tvättmaskiner och tv-apparater. Tillverkarna ska vara skyldiga att informera konsumenterna om vilka varor tillverkarna själva måste reparera. Vidare föreslås att medlemsstaterna ska säkerställa att det finns minst en nationell onlineplattform som ska para ihop konsumenter och reparatörer samt återförsäljare av reparerade varor i området. Registreringen på onlineplattformen ska vara frivillig. Användningen av onlineplattformen ska vara kostnadsfri för konsumenterna. Konsumenterna ska kunna be att få ett europeiskt formulär för reparationsinformation från tillverkare och säljare samt reparatörer som i det enskilda fallet vill tillhandahålla reparationstjänster för att få bättre insyn i deras villkor och prissättning.

Direktivförslaget förhandlas för närvarande inom EU.

Tidigare behandling

Motsvarande motionsyrkanden behandlades av utskottet våren 2022 i lagstiftningsärendet om den nya konsumentköplagen (bet. 2021/22:CU3). Utskottet föreslog att motionsyrkandena skulle avslås och riksdagen följde utskottets förslag.

När det gällde motionsyrkanden om att reklamationsrätten ska följa en vara var utskottet inte berett att föreslå något initiativ från riksdagens sida med

anledning av motionsförslagen. Utskottet noterade i det sammanhanget att även om konsumentköplagen inte gäller när en privatperson säljer en begagnad vara till en annan privatperson, innehåller köplagen bestämmelser om reklamation som kan tillämpas vid sådana transaktioner.

När det gällde ett motionsyrkande om att inte närmare reglera konsumenternas val av åtgärd vid konstaterade fel ansåg utskottet att den nya konsumentköplagen innehåller en väl avvägd reglering om avhjälpande och omleverans, och utskottet var därför inte berett att föreslå något tillkännagivande med anledning av motionsyrkandet.

Utskottets ställningstagande

Utskottet noterar att det inom EU har väckts flera strategier och initiativ som syftar till en mer hållbar produktion och konsumtion. Som redovisas ovan har kommissionen bl.a. lagt fram ett förslag till direktiv om gemensamma regler för att främja reparation av varor. Kommissionen föreslår där bl.a. ett tillägg till artikel 13.2 i varudirektivet om att säljaren, om kostnaderna för utbyte är lika med eller högre än reparationskostnaderna, ska reparera varan för att återställa den till avtalsenligt skick. Det innebär att konsumenten endast kan välja utbyte som avhjälpandeåtgärd om det är billigare än att reparera varan.

Det är en uppgift för utskottet att i annat sammanhang pröva om kommissionens förslag är förenligt med subsidiaritetsprincipen, och utskottet avser vidare att vid en lämplig tidpunkt överlägga med regeringen om förslaget inför Sveriges förhandling med övriga medlemsstater om förslaget.

Mot denna bakgrund är utskottet inte berett att föreslå något initiativ från riksdagens sida med anledning av de nu aktuella motionerna. Samtliga motionsyrkanden bör avslås.

Köp av levande djur

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om konsumentköplagens regler om köp av levande djur. Utskottet hänvisar bl.a. till riksdagens tillkännagivande om att undanta köp av dyrare djur från lagens tillämpningsområde.

Jämför reservation 9 (C).

Motionerna

Daniel Bäckström m.fl. (C) anser i kommittémotion 2022/23:843 att det är viktigt att reglerna i den nya konsumentköplagen vid köp av levande djur följs upp så att djur inte far illa på grund av långdragna rättsprocesser. Motionärerna föreslår ett tillkännagivande i enlighet med detta (yrkande 46).

I kommittémotion 2022/23:865 yrkande 9 föreslår Alireza Akhondi m.fl. (C) ett tillkännagivande om att, i enlighet med den alternativa lagtext som tagits fram i SOU 2020:51, undanta köp av dyrare djur från konsumentköplagens tillämpningsområde.

Konsumentköplagens särregler vid köp av levande djur

Den nya konsumentköplagen (2022:260) som trädde i kraft den 1 maj 2022 omfattar även konsumenters köp av levande djur. Lagen innehåller dock vissa särskilda regler för sådana köp (prop. 2021/22:85, bet. 2021/22:CU3, rskr. 2021/22:212). För köp av djur där priset överstiger en tiondel av prisbasbeloppet enligt 2 kap. 6 och 7 §§ socialförsäkringsbalken gäller en särskild undersökningsregel med innebörden att om konsumenten före köpet har undersökt djuret eller utan godtagbar anledning inte har följt näringsidkarens uppmaning att undersöka det, får konsumenten inte som fel åberopa vad han eller hon borde ha märkt vid undersökningen, om inte näringsidkaren har handlat grovt vårdslöst eller i strid mot tro och heder (4 kap. 19 § konsumentköplagen). Presumtionsfristen, den tid under vilken ett fel som utgångspunkt ska anses vara ett sådant fel som näringsidkaren ansvarar för, är begränsad till sex månader vid köp av levande djur till skillnad från två år för övriga varor (4 kap. 18 § första stycket konsumentköplagen). I fråga om djur vars pris överstiger en tiondel av basbeloppet finns dock en möjlighet att avtala bort att bevisbördan för fel ska ligga på näringsidkaren (4 kap. 18 § andra stycket). Det innebär att det då är konsumenten som har bevisbördan för att det är ett ursprungligt fel på djuret. I 4 kap. 20 § konsumentköplagen finns en upplysning om att djurskyddslagen (2018:1192) och föreskrifter som har meddelats i anslutning till den lagen gäller vid alla konsumentköp av levande djur.

Utskottet ställde sig i betänkande 2021/22:CU3 bakom regeringens förslag till en ny konsumentköplag men ansåg att de nya särreglerna vid köp av djur inte tar tillräcklig hänsyn till de särskilda förhållanden som ofta råder vid köp av dyrare djur. Utskottet föreslog därför ett tillkännagivande till regeringen i frågan (se nedan).

I betänkandet om den nya konsumentköplagen behandlade utskottet även ett motionsyrkande om en framtida utvärdering av reglerna om köp av levande djur. Utskottet utgick från att regeringen ser till att den nya lagstiftningen följs upp och utvärderas om det finns skäl till det. Utskottet föreslog att motionsyrkandet skulle avslås, och riksdagen följde utskottets förslag.

Riksdagens tillkännagivande

I lagstiftningsärendet om den nya konsumentköplagen beslutade riksdagen även, på utskottets förslag, om ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag som undantar köp av dyrare djur från konsumentköplagens tillämpningsområde (bet. 2021/22:CU3, rskr. 2021/22:212). I betänkandet anförde utskottet följande:

En konsument är oftast i underläge gentemot näringsidkaren, och syftet med konsumentköplagen är bl.a. att jämna ut detta styrkeförhållande mellan säljare och köpare. När det gäller köp av levande djur är dock säljaren ofta en mindre aktör som genomför enstaka försäljningar, och i en sådan situation finns inte samma behov av konsumentskydd. Med den nya konsumentköplagen införs vissa särregler som ska gälla främst vid köp av dyrare levande djur. Detta är ett steg i rätt riktning. Enligt utskottet tar den nya regleringen dock inte tillräcklig hänsyn till de särskilda förhållanden som ofta råder vid köp av dyrare levande djur.

I betänkandet En ny lag om konsumentskydd vid köp och vissa andra avtal finns en så kallad skiss med alternativa lagtextlösningar. Utredningen har bl.a. tagit fram ett alternativ där man undantar köp av dyrare levande djur från konsumentköplagens tillämpningsområde (se SOU 2020:51 s. 374 f.). Med dyrare djur avses djur där priset överstiger en tiondel av prisbasbeloppet. Enligt utskottet framstår detta alternativ som mer ändamålsenligt när det gäller köp av dyrare djur än vad som nu införs i den nya konsumentköplagen.

Utskottet anser därför att regeringen bör gå vidare med skissen till en alternativ lagtext i SOU 2020:51 där köp av dyrare levande djur undantas från konsumentköplagens tillämpningsområde och sedan återkomma till riksdagen med ett lagförslag. En sådan lösning torde enligt utskottet leda till färre rättsprocesser där det finns en risk för att djuren blir lidande. Vad som anförts bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

I regeringens skrivelse 2022/23:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2022 anges att frågan bereds inom Regeringskansliet. Punkten är inte slutbehandlad.

Utskottets ställningstagande

I lagstiftningsärendet om en ny konsumentköplag våren 2022 beslutade riksdagen även om ett tillkännagivande om att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag som undantar köp av dyrare djur från konsumentköplagens tillämpningsområde. Frågan bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Enligt utskottet finns inte anledning att nu rikta något ytterligare tillkännagivande till regeringen om undantag vid konsumentköp av levande djur. Motion 2022/23:865 (C) yrkande 9 bör därför avslås.

När det gäller önskemålet i motion 2022/23:843 (C) yrkande 46 om en uppföljning av de nya reglerna om köp av levande djur utgår utskottet liksom tidigare från att regeringen ser till att den nya lagstiftningen följs upp och utvärderas om det finns skäl till det. Utskottet ser därför inte skäl för riksdagen att ta något initiativ med anledning av motionsyrkandet. Motionsyrkandet bör avslås.

Säkerhetsuppdateringar i digitala produkter

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om säkerhetsuppdateringar i digitala produkter. Utskottet hänvisar till ny lagstiftning och tidigare ställningstagande.

Jämför reservation 10 (C).

Motionen

I kommittémotion 2022/23:848 yrkande 21 föreslår Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) ett tillkännagivande om att införa garantier för säkerhetsuppdateringar i digitala konsumentprodukter. Motionärerna anser att samhället ställer krav på konsumentssäkerhet på en lång rad områden men inte på säkerhetsområdet och föreslår därför krav på uppdateringsgarantier på tre år eller produktens levnadstid om denna är kortare.

Den nya konsumentköplagen

I den nya konsumentköplagen som trädde i kraft den 1 maj 2022 finns bestämmelser om näringsidkarens uppdateringsskyldighet när det gäller en vara med digitala delar (prop. 2021/22:85, bet. 2021/22:CU3, rskr. 2021/22:212). Näringsidkaren ska se till att konsumenten informeras om och tillhandahålls säkerhetsuppdateringar och andra nödvändiga uppdateringar. De tider som uppdateringsskyldigheten gäller skiljer sig åt beroende på om det är ett enstaka eller kontinuerligt tillhandahållande av ett digitalt innehåll. Vid ett enstaka tillhandahållande gäller uppdateringsskyldigheten under den tid som konsumenten med fog kan förutsätta. Vid ett kontinuerligt tillhandahållande gäller uppdateringsskyldigheten under den tid som näringsidkarens ansvar för fel gäller dvs. tre år eller, om tillhandahållandet sker längre än så, hela avtalsperioden. Om näringsidkaren inte uppfyller sin uppdateringsskyldighet ska varan anses som felaktig (prop. s. 194 f.).

Näringsidkarens uppdateringsskyldighet för att uppdatera ett fristående digitalt innehåll överensstämmer med vad som gäller för varor med digitala delar, förutom vad gäller ett kontinuerligt tillhandahållande av digitalt innehåll där uppdateringsskyldigheten endast ska gälla så länge avtalet löper (prop. s. 153).

Utskottets ställningstagande

Ett motsvarande motionsyrkande behandlades av utskottet våren 2022 i lagstiftningsärendet om den nya konsumentköplagen. Utskottet bedömde att önskemålen i motionen fick anses tillgodosedda genom förslaget om en ny konsumentköplag och föreslog att motionsyrkandet skulle avslås. Riksdagen följde utskottets förslag.

Enligt utskottet finns inte skäl att nu göra någon annan bedömning. Motionsyrkandet bör därför avslås.

Konsumenternas integritet vid e-handel

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om konsumenternas integritet vid e-handel. Utskottet hänvisar bl.a. till ny lagstiftning.
Jämför reservation 11 (C).

Motionen

I kommittémotion 2022/23:865 yrkande 4 föreslår Alireza Akhondi m.fl. (C) ett tillkännagivande om att ge Konsumentverket i uppdrag att se över skyddet för konsumenternas integritet vid e-handel.

Gällande rätt

Riksdagen beslutade våren 2022 om ändringar i bl.a. lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler (distansavtalslagen) för att genomföra ändringsdirektivet⁶ i svensk rätt (prop. 2021/22:174, bet. 2021/22:CU19, rskr. 2021/22:308). Lagändringarna trädde i kraft den 1 september 2022. Ett av de direktiv som omfattas är konsumenträttighetsdirektivet⁷. Konsumenträttighetsdirektivet har genomförts i svensk rätt framför allt genom ändringar i distansavtalslagen.

Ändringarna i distansavtalslagen 2022 innebär bl.a. att bestämmelserna om avtal om varor och icke-finansiella tjänster i distansavtalslagen sedan den 1 september 2022 gäller för ett avtal genom vilket en näringsidkare mot betalning överlåter eller upplåter lös egendom till eller utför en tjänst åt en konsument. Bestämmelserna gäller också för ett avtal genom vilket en näringsidkare i utbyte mot endast konsumentens personuppgifter ska tillhandahålla ett digitalt innehåll på något annat sätt än på ett fysiskt medium eller en digital tjänst åt en konsument. Detta gäller dock inte om personuppgifterna behandlas av näringsidkaren endast för att uppfylla rättsliga krav som gäller för denne eller för att tillhandahålla det digitala innehållet eller den digitala tjänsten.

Det har vidare tydliggjorts i lagen att EU:s dataskyddsförordning och kompletterande svensk dataskyddslagstiftning alltid ska beaktas vid behandling av personuppgifter som sker i samband med avtal som omfattas av distansavtalslagen.

⁶ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/2161 om ändring av rådets direktiv 93/13/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 98/6/EG, 2005/29/EG och 2011/83/EU vad gäller bättre upprätthållande och modernisering av unionens konsumentskyddsregler.

⁷ Europaparlamentets och rådets direktiv 2011/83/EU av den 25 oktober 2011 om konsumenträttigheter.

I propositionen anförde regeringen bl.a. följande (s. 68 f.):

I sammanhanget kan framhållas att det inte är fråga om att införa någon ny rättslig grund för behandling av personuppgifter. Som utvecklas strax nedan gäller de skyldigheter som följer av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) 2016/679 av den 27 april 2016 om skydd för fysiska personer med avseende på behandling av personuppgifter och om det fria flödet av sådana uppgifter och om upphävande av direktiv 95/46/EG (allmän dataskyddsförordning), i det följande kallad EU:s dataskyddsförordning, även vid behandlingen av sådana personuppgifter som en konsument tillhandahåller näringsidkaren enligt den föreslagna bestämmelsen.

- - -

I artikel 13.4 i konsumenträttighetsdirektivet har det införts en bestämmelse med en upplysning om att näringsidkaren när det gäller konsumenters personuppgifter ska uppfylla de skyldigheter som är tillämpliga enligt EU:s dataskyddsförordning. Detta innebär bl.a. att näringsidkaren om personuppgifter samlas in ska informera om ändamålen med behandlingen och den rättsliga grunden för behandlingen (artikel 13 och 14). Principen om ändamålsbegränsning (artikel 5.1 b) och rätten till radering (artikel 17) kan också vara av betydelse i dessa sammanhang.

Näringsidkarens skyldigheter i detta hänseende följer i och för sig redan av EU:s dataskyddsförordning. För tydlighets skull bör dock en upplysningsbestämmelse införas även i distansavtalslagen. Detta bör ske genom införandet av en ny paragraf, med tillhörande rubrik, med placering i 1 kap. distansavtalslagen som en inledande bestämmelse till lagen. I bestämmelsen bör anges att bestämmelser om behandling av personuppgifter finns i EU:s dataskyddsförordning. Det bör dessutom föreskrivas att vid behandling av personuppgifter som omfattas av förordningen gäller även den kompletterande svenska lagstiftningen på området, dvs. lagen (2018:218) med kompletterande bestämmelser till EU:s dataskyddsförordning och föreskrifter som har meddelats i anslutning till den lagen. En motsvarande bestämmelse finns i den föreslagna nya konsumentköplagen (se prop. 2021/22:85).

Konsumentverkets rapport Konsumtion på villovägar

Regeringen gav i mars 2020 Konsumentverket i uppdrag att identifiera betydande hinder för väl fungerande konsumentmarknader och för hållbar konsumtion. I uppdraget ingick även att identifiera för- och nackdelar med olika typer av åtgärder för att motverka dessa hinder. Konsumentverket redovisade uppdraget i november 2021 i rapporten Konsumtion på villovägar (Rapport 2021:2). I rapporten tar Konsumentverket bl.a. upp frågor om hur konsumenters personuppgifter hanteras. Konsumentverket anför bl.a. att förändringar i regelverket bör vara den mest effektiva åtgärdstypen för att skydda konsumenter mot exploatering av konsumentdata på datadrivna marknader. Det kan också krävas nya regler som sammanför lagstiftning och tillsyn inom olika sektorer som exempelvis konsumentskydd, dataskydd och konkurrens, givet att frågan om datadrivna affärsmodeller och stora aktörers roll på marknaden berör samtliga dessa områden. Även om det finns exempel på lyckade tillsynsinsatser inom den digitala annonsindustrin, bedöms inte

tillsyn, som enda åtgärd, kunna öka konsumenters kontroll över sina egna data och tackla de hinder som identifierats på datadrivna marknader.

Enligt uppgift från Regeringskansliet är rapporten lagd till handlingarna.

Tidigare behandling

Ett motsvarande motionsyrkande behandlades av utskottet våren 2022 i lagstiftningsärendet om att genomföra ändringsdirektivet i svensk rätt. Utskottet föreslog att motionsyrkandet skulle avslås och riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Som redovisats ovan ska EU:s dataskyddsförordning och kompletterande svensk dataskyddslagstiftning alltid beaktas när personuppgifter behandlas i samband med avtal som omfattas av distansavtalslagen, och det har nyligen införts en ny paragraf i lagen som upplyser om detta.

Utskottet noterar i sammanhanget även att frågor om hanteringen av konsumenters persondata har uppmärksammats av Konsumentverket inom ramen för dess regeringsuppdrag att bl.a. identifiera betydande hinder för väl fungerande konsumentmarknader.

Utskottet anser inte att det finns skäl att föreslå något tillkännagivande till regeringen om skyddet för konsumenternas integritet vid e-handel.

Motionsyrkandet bör avslås.

Automatiserat beslutsfattande

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om automatiserat beslutsfattande. Utskottet hänvisar till pågående arbete inom EU.

Jämför reservation 12 (SD).

Motionen

I kommittémotion 2022/23:1003 anser Mikael Eskilander m.fl. (SD) att det finns behov av att utreda en utökad lagreglering av automatiserat beslutsfattande för att ge konsumenterna mer skydd. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta (yrkande 30).

Pågående arbete

Förslag till EU-förordning om artificiell intelligens

Kommissionen presenterade i april 2021 ett förslag till förordning om harmoniserade regler för artificiell intelligens (rättsakt om artificiell

intelligens) och om ändring av vissa unionslagstiftningsakter, COM(2021) 206. Syftet med förslaget är att harmonisera regler för AI inom EU, skydda grundläggande rättigheter, främja de positiva aspekterna av AI och säkerställa fri rörlighet av AI-system.

I förordningsförslaget görs en strukturerad uppdelning mellan olika typer av AI-system och deras användning, där vissa är förbjudna och andra tillåtna men med restriktioner och krav i form av bl.a. tillsyn och registrering hos ansvarig myndighet. De AI-system som inte innebär någon eller liten risk får användas utan restriktioner. Användning och utveckling av icke-bindande uppförandekoder uppmuntras. Ett system för marknadsövervakning och för att se till att regler följs via offentliga organ föreslås på såväl nationell nivå som på EU-nivå.

I ingressen till förordningsförslaget (skäl 28) anger kommissionen bl.a. följande:

AI-system skulle kunna producera negativa effekter för personers hälsa och säkerhet, i synnerhet när sådana system fungerar som komponenter i produkter. I enlighet med syftena för unionens harmoniserade lagstiftning, som är att främja den fria rörligheten för produkter på den inre marknaden och säkerställa att endast säkra produkter som uppfyller kraven släpps ut på marknaden, är det viktigt att de säkerhetsrisker som kan genereras av produkten som helhet på grund av dess digitala komponenter, inklusive AI-system, förhindras och begränsas.

Förordningsförslaget förhandlas för närvarande inom EU.

Förslag till nytt direktiv om produktansvar

Kommissionen presenterade i september 2022 ett förslag till ett nytt reviderat direktiv om produktansvar, förslag till direktiv om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister, COM(2022) 495. Förslaget reglerar bl.a. under vilka förutsättningar en person som har skadats av en produkt med en säkerhetsbrist har rätt till skadestånd, vilka aktörer som kan bli skadeståndsskyldiga, vem som har bevisbördan i mål om produktansvar, möjligheten att skaffa bevisning i sådana mål och när ett skadeståndsanspråk enligt regelverket preskriberas. Revideringen görs för att anpassa reglerna till teknikutvecklingen och den digitala ekonomin samt för att skapa en bättre balans mellan näringsidkare och konsumenter och andra skadelidande. Syftet är att säkerställa den inre marknads funktion, konkurrens på lika villkor och ett högt konsumentskydd. Direktivet är fullharmoniserande.

Kommissionen anför bl.a. att förslaget bekräftar att AI-system och AI-baserade varor är ”produkter” och därför omfattas av produktansvarsdirektivets tillämpningsområde, vilket innebär att ersättning finns tillgänglig när artificiell intelligens med säkerhetsbrister orsakar skada, utan att den skadelidande måste bevisa att tillverkaren varit oaktsam, precis som för alla andra produkter.

Direktivförslaget förhandlas för närvarande inom EU.

Förslag till direktiv om skadeståndsansvar gällande artificiell intelligens

Kommissionen presenterade i september 2022 även ett förslag till direktiv om anpassning av reglerna om utomobligatoriskt skadeståndsansvar vad gäller artificiell intelligens (direktivet om skadeståndsansvar gällande AI), COM(2022) 496. Direktivet syftar bl.a. till att anpassa reglerna om skadeståndsansvar till den digitala tidsåldern, främja utbyggnaden av pålitlig AI och förbättra funktionen av den inre marknaden, genom en harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om bl.a. edition och bevisbörda vid vissa skadeståndsanspråk som rör AI. Det närmare målet med harmoniseringen är att se till att den som har lidit skada på grund av AI har likvärdiga möjligheter att få ersättning som den som har lidit skada på något annat sätt. Direktivet är ett s.k. minimidirektiv, vilket innebär att medlemsstaterna får behålla eller införa regler som är mer fördelaktiga för skadelidande, under förutsättning att reglerna är förenliga med EU-rätten. Direktivet omfattar enbart skadeståndsskyldighet utanför avtalsförhållanden till följd av vårdslöshet hos skadevällaren och påverkar inte allmänna regler om skadestånd.

Direktivförslaget förhandlas för närvarande inom EU.

Tidigare behandling

Ett motsvarande motionsyrkande behandlades av utskottet våren 2021 i betänkande 2020/21:CU12 och i förenklad ordning våren 2022 i betänkande 2021/22:CU8. Utskottet föreslog att de då aktuella motionsyrkandena skulle avslås med hänvisning till bl.a. aviserat arbete inom EU. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Som redovisats ovan presenterade kommissionen 2021 ett förslag till förordning om harmoniserade regler för AI inom EU. Syftet med förslaget är bl.a. att skydda grundläggande rättigheter. Vidare presenterade kommissionen under 2022 dels ett förslag till direktiv om skadeståndsansvar gällande AI, dels ett förslag till ett nytt produktansvarsdirektiv. Det förstnämnda förslaget syftar till att främja utbyggnaden av pålitlig AI och att förbättra funktionen av den inre marknaden genom en harmonisering av medlemsstaternas lagstiftning om bl.a. edition och bevisbördan vid vissa skadeståndsanspråk som rör AI. I förslaget till ett nytt produktansvarsdirektiv bekräftas det att AI-system och AI-baserade varor är ”produkter” och därför omfattas av direktivets tillämpningsområde.

Kommissionens förslag förhandlas för närvarande inom EU.

Mot denna bakgrund ser utskottet inte skäl att föreslå något initiativ från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandet. Motionsyrkandet bör därför avslås.

Information vid distansavtal

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om information vid distansavtal. Utskottet hänvisar till ny lagstiftning och tidigare ställningstagande från riksdagens sida.

Jämför reservation 13 (SD).

Motionen

I kommittémotion 2022/23:997 anför Martin Kinnunen m.fl. (SD) att det när hundar säljs, vilket ofta sker på marknadsplatser online, kan vara svårt för köpare att avgöra vem som verkligen ligger bakom en annons och som bär ansvaret för försäljningen. Motionärerna anser att sådan information behövs för att urskilja om det rör sig om en smuggelhund. Motionärerna föreslår ett tillkännagivande om att införa krav som säkerställer vem som ligger bakom en annons om försäljning av hundar (yrkande 28).

Gällande rätt

I 22 a § marknadsföringslagen (2008:486) anges att vid andra avtal än distansavtal och avtal utanför affärslokaler enligt 1 kap. 2 § lagen (2005:59) om distansavtal och avtal utanför affärslokaler (distansavtalslagen) ska näringsidkaren, innan avtalet ingås, ge konsumenten klar och begriplig information om bl.a. sitt namn och telefonnummer samt sin gatuadress och e-postadress (1) och den rätt som konsumenten har att reklamera enligt lag och hur reklamation kan göras (6).

Enligt 2 kap. 2 § distansavtalslagen ska näringsidkaren, innan ett avtal ingås, ge bl.a. ge konsumenten information om sitt namn, organisationsnummer, telefonnummer, adress och e-postadress (punkten 1).

Som redovisas i avsnittet Konsumenternas integritet vid e-handel beslutade riksdagen våren 2022 om ändringar i bl.a. distansavtalslagen och marknadsföringslagen för att genomföra ändringsdirektivet⁸ i svensk rätt (prop. 2021/22:174, bet. 2021/22:CU19, rskr. 2021/22:308). Lagändringarna trädde i kraft den 1 september 2022. Ändringarna i distansavtalslagen innebär bl.a. att näringsidkaren innan avtal om varor och icke-finansiella tjänster ingås, utöver kravet i 2 kap. 2 § (punkten 1) på att lämna information om sin e-postadress, även ska informera konsumenten om andra medel för kommunikation via internet som näringsidkaren tillhandahåller och som gör det möjligt för

⁸ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/2161 om ändring av rådets direktiv 93/13/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 98/6/EG, 2005/29/EG och 2011/83/EU vad gäller bättre upprätthållande och modernisering av unionens konsument-skyddsregler.

konsumenten att bevara uppgifter i en läsbar och varaktig form. Om näringsidkaren agerar för någon annans räkning ska motsvarande uppgifter lämnas för den näringsidkaren.

Vidare har en ny bestämmelse införts i distansavtalslagen som innebär att innan ett avtal ingås på en marknadsplats online ska den näringsidkare som tillhandahåller marknadsplatsen bl.a. ge konsumenten information om huruvida den som erbjuder en vara, en tjänst eller digitalt innehåll är näringsidkare eller inte, baserat på den uppgift om det som denne lämnat. I fall den som erbjuder en vara, en tjänst eller digitalt innehåll inte är näringsidkare ska konsumenten informeras om att bestämmelserna i distansavtalslagen och andra konsumentskyddande lagar inte gäller (2 kap. 2 b § 2 och 3).

I marknadsföringslagen har det införts en bestämmelse om att vid ett köperbjudande på en marknadsplats online ska den näringsidkare som tillhandahåller marknadsplatsen informera om huruvida den som erbjuder en produkt är näringsidkare eller inte, baserat på den uppgift om det som denne lämnat (12 a §).

Syftet med bestämmelserna är att tydliggöra för konsumenter vem som är deras avtalspart.

Tidigare behandling

Ett motsvarande motionsyrkande behandlades av utskottet våren 2022 i lagstiftningsärendet om att genomföra ändringsdirektivet i svensk rätt. Utskottet föreslog att motionsyrkandet skulle avslås och riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

För att genomföra ändringsdirektivet i svensk rätt har det i distansavtalslagen och marknadsföringslagen bl.a. införts bestämmelser som i korthet innebär att en näringsidkare som tillhandahåller en marknadsplats online ska informera konsumenten om huruvida den som erbjuder en vara, tjänst eller digitalt innehåll på marknadsplatsen är näringsidkare eller inte. Syftet är att tydliggöra för konsumenter vem som är deras avtalspart. Som redovisats ovan finns det vidare i bl.a. distansavtalslagen krav på att en näringsidkare ska lämna information om sitt namn och organisationsnummer m.m. innan ett avtal ingås.

I likhet med tidigare ser utskottet inte skäl att i det konsumenträttsliga regelverket införa en sådan särbestämmelse som föreslås i motionen. Motionsyrkandet bör avslås.

En bred översyn av konsumentlagstiftningen

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om en bred översyn av konsumentlagstiftningen. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete.

Jämför reservation 14 (C).

Motionen

I kommittémotion 2022/23:865 anser Alireza Akhondi m.fl. (C) att det finns behov av att göra en bredare översyn av de konsumenträttsliga regelverken för att åstadkomma en mer sammanhållen konsumentlagstiftning. Bland annat skulle det vid en sådan översyn vara möjligt att se över företagens skyldighet att lämna information till konsumenter. Motionärerna föreslår ett tillkännagivande i enlighet med detta (yrkande 3).

Tidigare behandling

Ett motsvarande motionsyrkande behandlades senast av utskottet våren 2021 i betänkande 2020/21:CU12 och i förenklad ordning våren 2022 i betänkande 2021/22:CU8. Våren 2021 uttalade utskottet bl.a. att utskottet, i likhet med tidigare, utgår från att regeringen när den tar fram ny lagstiftning på konsumentområdet eftersträvar förenkling och överskådlighet i den utsträckning som EU-rätten medger samt inom ramen för EU-förhandlingar verkar för tydliga och enkla regler om information som inte är onödigt betungande för företagen och lätta att ta till sig för konsumenterna. Utskottet föreslog att motionsyrkandet skulle avslås och riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Inledningsvis vill utskottet peka på att konsumenträttsliga regler i stor utsträckning är harmoniserade inom EU.

När det gäller önskemålet i motionen om en bredare översyn av de konsumenträttsliga regelverken kan utskottet konstatera att riksdagen under våren 2022 beslutade om flera lagändringar som syftar till ett mer moderniserat och starkare konsumentskydd. Lagändringarna som genomför EU:s varudirektiv⁹ och EU:s digitaldirektiv¹⁰ trädde i kraft den 1 maj 2022,

⁹ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/771 av den 20 maj 2019 om vissa aspekter på avtal om försäljning av varor, om ändring av förordning (EU) 2017/2394 och direktiv 2009/22/EG samt om upphävande av direktiv 1999/44/EG (varudirektivet), se prop. 2021/22:85, bet. 2021/22:CU3.

¹⁰ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/770 av den 20 maj 2019 om vissa aspekter på avtal om tillhandahållande av digitalt innehåll och digitala tjänster (digitaldirektivet), se prop. 2021/22:85, bet. 2021/22:CU3.

och lagändringarna som genomför EU:s s.k. ändringsdirektiv¹¹ (för ett moderniserat konsumentskydd) trädde i kraft den 1 september 2022. Sammanfattningsvis innebär detta att en helt ny konsumentköplag trädde ikraft så sent som i maj 2022, och samtidigt infördes lagändringar i bl.a. produktansvarslagen och marknadsföringslagen med syfte att stärka konsumentskyddet. Så sent som i september 2022 infördes ytterligare ändringar i marknadsföringslagen för att modernisera och anpassa regelverket till den ökade digitaliseringen. Samtidigt infördes ändringar i bl.a. prisinformationslagen och distansavtalslagen.

Inom EU är en ny produktsäkerhetsförordning för konsumentprodukter på väg att antas och det förs förhandlingar om flera förslag på det konsumenträttsliga området. Förslagen gäller bl.a. ett nytt konsumentkreditdirektiv och ett direktiv om gemensamma regler för att främja reparation av varor.

Enligt utskottet bör utfallet av de två lagstiftningspaket som riksdagen nyligen antagit på det konsumenträttsliga området avvaktas innan man överväger en ny bred översyn av det konsumenträttsliga regelverket. Innehållet och tidpunkten för en eventuell översyn måste givetvis också förhålla sig till det arbete som pågår inom EU på konsumentområdet. Dessutom utgår utskottet fortfarande från att regeringen, när den tar fram ny lagstiftning på konsumentområdet, eftersträvar förenkling och överskådlighet i den utsträckning som EU-rätten medger, samt att regeringen inom ramen för EU-förhandlingar verkar för tydliga och enkla regler om information som inte är onödigt betungande för företagen och lätta att ta till sig för konsumenterna.

Motionsyrkandet bör avslås.

Snabblån m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om snabblån m.m. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete och att regeringen prioriterar frågan.

Jämför reservation 15 (SD), 16 (V) och 17 (C).

Motionerna

I kommittémotion 2022/23:1007 föreslår Mikael Eskilanderesson m.fl. (SD) tillkännagivanden om att dels utreda en sänkning av gränsen för när en kredit ska räknas som en högkostnadskredit (yrkande 7), dels införa en beloppsgräns för hur stora högkostnadskrediter en låntagare totalt kan ha (yrkande 10), dels begränsa möjligheten till utbetalning av snabblån på kvällar och nätter

¹¹ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/2161 om ändring av rådets direktiv 93/13/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 98/6/EG, 2005/29/EG och 2011/83/EU vad gäller bättre upprätthållande och modernisering av unionens konsumentskyddsregler (ändringsdirektivet), se prop. 2021/22:174, bet. 2021/22:CU19.

(yrkande 11). Motionärerna föreslår även tillkännagivanden om att krediter som huvudsakligen avser kreditköp av en vara eller tjänst och köp där betalningen ändras från faktura- till delbetalning ska omfattas av reglerna om högkostnadskrediter (yrkandena 8 och 9). Motionärerna föreslår också ett tillkännagivande om ett förtydligande i lagstiftningen om att det ska krävas kreditprövning när en fakturabetalning ändras till delbetalning (yrkande 5). Vidare föreslår motionärerna ett tillkännagivande om att skärpa reglerna när det gäller marknadsföring av krediter (yrkande 12). Motionärerna anser även att Finansinspektionens allmänna råd om krediter i konsumentförhållanden och Konsumentverkets allmänna råd om konsumentkrediter i fråga om vilka uppgifter som ska ingå i kreditprövningen ska vara bindande. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta (yrkande 4).

I kommittémotion 2022/23:86 yrkande 6 föreslår Nadja Awad m.fl. (V) ett tillkännagivande om att regeringen bör lägga fram ett förslag som innebär att sms-lån och andra snabbblån förbjuds. I väntan på att dessa lån förbjuds anser motionärerna att regeringen bör utreda hur nivån på räntetaket för snabbblån och andra konsumentkrediter kan sänkas. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta (yrkande 7).

Ett tillkännagivande om att förbjuda snabbblån föreslås också av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD) i motion 2022/23:490 yrkande 1. Vidare anser motionärerna att det alltid ska finnas tydlig information om möjligheten till konsumentvägledning i samband med att en låntagare erbjuds lån. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta (yrkande 2). Motionärerna anser även bl.a. att det bör införas en karenstid vid utbetalning av lån. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta (yrkande 5).

I kommittémotion 2022/23:865 yrkande 6 föreslår Alireza Akhondi m.fl. (C) ett tillkännagivande om att göra en översyn av den civilrättsliga bestämmelsen om ocker. Motionärerna anser att bestämmelsen är svår att tillämpa på dagens kreditmarknad.

I motion 2022/23:1385 anför Patrik Jönsson (SD) att ett räntetak bör utredas för att förhindra att låntagare hamnar i en skuldfälla på grund av att långgivaren tar ut en väldigt hög ränta. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta.

I motion 2022/23:2272 yrkande 1 föreslår Alexander Christiansson (SD) ett tillkännagivande om att utreda lagstiftningen om snabbblån i syfte att förhindra s.k. romansbedrägerier.

Gällande rätt m.m.

Konsumentkreditlagen (2010:1846) trädde i kraft den 1 januari 2011 (prop. 2009/10:242, bet. 2010/11:CU5, rskr. 2010/11:80). Konsumentkreditlagen omfattar i princip alla slag av krediter som näringsidkare lämnar till konsumenter. Lagen är tvingande till konsumentens förmån.

Det har under senare år vidtagits flera olika åtgärder för att motverka problem som snabbblån kan orsaka. Bland annat har det införts strängare krav i konsumentkreditlagen på att kreditgivaren ska lämna information och att

kreditgivaren ska pröva om konsumenten har ekonomiska förutsättningar att fullgöra vad han eller hon åtar sig enligt kreditavtalet (kreditprövning). Sedan juli 2014 omfattas även snabblåneföretagen av tillståndsplikt och står under tillsyn av Finansinspektionen med ett tydligt krav på sundhet i rörelsen.

2018 års ändringar i konsumentkreditlagen i fråga om snabblån och högkostnadskrediter

År 2018 infördes regler i konsumentkreditlagen för att åstadkomma en mer ansvarsfull marknad för snabblån och andra högkostnadskrediter (prop. 2017/18:72, bet. 2017/18:CU20, rskr. 2017/18:262). Ett räntetak som begränsar kreditgivarens möjlighet att ta ut kreditränta för högkostnadskrediter infördes. Med högkostnadskredit avses enligt konsumentkreditlagen en kredit med en effektiv ränta som är minst 30 procentenheter högre än referensräntan enligt 9 § räntelagen (1975:635) och som inte huvudsakligen avser kreditköp eller är en bostadskredit. En högkostnadskredit får inte ha en kreditränta eller dröjsmålsränta som är mer än 40 procentenheter högre än den vid varje tid gällande referensräntan. En konsument som är i dröjsmål med betalning av en högkostnadskredit är inte skyldig att betala någon annan form av ersättning med anledning av dröjsmålet än dröjsmålsränta.

Vidare infördes ett kostnadstak för högkostnadskrediter. För en högkostnadskredit får kostnaderna aldrig överstiga ett belopp som motsvarar kreditbeloppet eller, i fråga om en kontokredit, varje enskilt utnyttjande av kreditbeloppet som konsumenten har gjort. Med kostnader avses kreditkostnader, dröjsmålsränta och kostnader för åtgärder som syftar till att få konsumenten att betala sin skuld. Löptiden för en högkostnadskredit får, med vissa undantag, inte förlängas mer än en gång. Undantaget från skyldigheten att göra en kreditprövning vid gratislån och andra korta fristående krediter som inte är förbundna med mer än en obetydlig avgift har tagits bort.

Samtidigt infördes också ett krav på att måttfullhet ska iakttas vid marknadsföring av alla slags konsumentkrediter. Marknadsföring som inte är måttfull ska anses som otillbörlig mot konsumenter och kunna leda till sanktioner. Vid marknadsföring av ett kreditavtal som avser en högkostnadskredit ska näringsidkaren även vara skyldig att ge konsumenten en upplysning om att det är fråga om en sådan kredit. Upplysningen ska också innehålla information om riskerna med skuldsättning och om vart konsumenten kan vända sig för att få stöd i budget- och skuldfrågor.

Avsikten är att lagändringarna ska leda till rimligare villkor på marknaden för snabblån och andra högkostnadskrediter och till att färre människor riskerar att hamna i överskuldsättning på grund av dessa lån.

När det gällde nivån på räntetaket anförde regeringen följande i propositionen (s. 21 f.):

Samtidigt som syftet med ett räntetak är att åstadkomma en större restriktivitet i utlåningen av högkostnadskrediter och att färre krediter ska beviljas sådana konsumenter som riskerar att inte kunna fullgöra kreditåtagandet, bör ett räntetak inte helt förhindra kreditgivning som

riktar sig till konsumenter som innebär vissa risker för kreditgivarna. Det måste därför finnas kvar ett utrymme för en räntesättning som tar hänsyn till riskerna med utlåningen.

Utredningen föreslår att krediträntan för en högkostnadskredit inte ska få vara mer än 40 procentenheter högre än den vid varje tid gällande referensräntan enligt 9 § räntelagen.

Vissa remissinstanser, bl.a. Finansbolagens förening och Yrkesföreningen för budget- och skuldrådgivare i kommunal tjänst, har synpunkter på den föreslagna nivån och anser att den bör vara antingen högre eller lägre. Enligt regeringens mening framstår emellertid den föreslagna nivån på räntetaket som välavvägd och rimlig. Genom att lägga sig på denna nivå kommer i princip hela marknaden för snabbblån att påverkas. I dag förekommer krediträntor på nivåer upp till 400 procent. Den nivå som regeringen förespråkar innebär således att en stor del av kreditgivarna kommer att behöva sänka sina priser betydligt. Ett räntetak på denna nivå bör dessutom åstadkomma både att utlåningen till de mest ekonomiskt utsatta konsumenterna påverkas och blir mer restriktiv och att det fortfarande finns ett tillräckligt stort utrymme för kreditgivarna att vid prissättningen av krediterna ta hänsyn till sina risker och omständigheterna i det enskilda fallet. Vidare innebär kopplingen till referensräntan att nivån blir hållbar över tid. För att nivån även under kreditavtalets löptid ska anpassas efter det allmänna ränteläget bör räntetaket relateras till den vid varje tid gällande referensräntan.

När det gällde bestämmelserna om ett räntetak i förhållande till den civilrättsliga bestämmelsen om ocker anförde regeringen bl.a. följande i propositionen (s. 23):

Enligt 5 § konsumentkreditlagen är ett avtalsvillkor som i jämförelse med bestämmelserna i lagen är till nackdel för konsumenten utan verkan mot denne. Genom att reglerna om räntetak tas in i konsumentkreditlagen blir de tvingande till konsumentens förmån. En konsument kommer alltså inte att vara bunden av ett avtalsvillkor som innebär att han eller hon får en högre ränta än vad som maximalt får tas ut enligt räntetaket.

Som Lagrådet tar upp finns det andra bestämmelser som syftar till att begränsa användandet av bl.a. alltför höga räntenivåer, t.ex. 31 och 36 §§ om ocker och oskäliga avtalsvillkor i avtalslagen och 9 kap. 5 § om ocker i brottsbalken. För att bedöma om ett avtal är oskäligt eller om det är fråga om ocker måste det alltid i det enskilda fallet göras en samlad bedömning av räntan och lånevillkoren i övrigt (se t.ex. rättsfallet NJA 1995 s. 430). Räntetaket däremot sätter en absolut yttersta gräns för hur hög krediträntan och dröjsmålsräntan får vara. Räntetaket kommer att gälla för alla högkostnadskrediter och kredittagare och utan att det ska göras en bedömning av omständigheterna i det enskilda fallet. Syftet med räntetaket är alltså inte att ange vilken räntenivå som i varje enskilt fall är att anse som skälig, utan i stället att i förhållande till dagens mycket höga räntenivåer få till i vart fall rimligare villkor och motverka att krediter lämnas till de mest utsatta konsumenterna. Den nu föreslagna regleringen hindrar därmed inte att en kreditränta eller dröjsmålsränta som är lägre än räntetaket t.ex. är att anse som oskälig och jämkas enligt 36 § avtalslagen.

Krav att presentera betalnings sätt på ett visst sätt vid e-handel

I syfte att öka konsumentskyddet på betalningsmarknaden infördes den 1 juli 2020 ett krav i lagen (2010:751) om betaltjänster (betaltjänstlagen) som

innebär att betalningssätt till konsumenter ska presenteras på ett visst sätt vid e-handel. Om en konsument vid köp av varor och tjänster online kan välja ett betalningssätt som innebär att en kredit inte lämnas, ska ett sådant betalningssätt visas först. Ett betalningssätt som innebär att en kredit lämnas ska inte heller vara förvalt om det finns andra betalningssätt (prop. 2019/20:79, bet. 2019/20:FiU37, rskr. 2019/20:191). Kravet omfattar alla slags e-handelsplattformar (digitala säljkanaler).

Tillsynen enligt konsumentkreditlagen

Enligt 55 § konsumentkreditlagen utövar Konsumentverket tillsyn över att lagen följs. Verkets tillsyn omfattar dock inte Sveriges riksbank, verksamhet som står under tillsyn av Finansinspektionen eller verksamhet hos Kronofogdemyndigheten. För att skapa förutsättningar för en samlad tillsyn över kreditprövningar som görs av kreditgivare utövar Finansinspektionen sedan den 1 januari 2023 den näringsrättsliga tillsynen över att konsumentkreditinstitutet följer konsumentkreditlagen, medan Konsumentverket utövar den marknadsrättsliga tillsynen (prop. 2022/23:9, bet. 2022/23:FiU18, rskr. 2022/23:48). Det innebär att Finansinspektionen har tillsyn över samtliga tillståndspliktiga aktörers verksamhet, medan de aktörer som ger krediter till konsumenter men inte har kreditgivning som huvudsaklig verksamhet omfattas av Konsumentverkets tillsyn. Finansinspektionens tillsyn omfattar därmed att konsumentkreditinstitutet följer bestämmelserna om kreditprövning i 12 § konsumentkreditlagen. De flesta aktörer som erbjuder konsumentkrediter, t.ex. banker och konsumentkreditinstitut, måste ha tillstånd. Konsumentverket ska även fortsättningsvis utöva marknadsrättslig tillsyn över samtliga aktörer som lämnar krediter till konsumenter.

Allmänna råd om konsumentkrediter

Finansinspektionen utfärdade 2021 nya allmänna råd om krediter i konsumentförhållanden (FFFS 2021:29). I de allmänna råden förtydligas bl.a. vilka uppgifter en kreditgivare bör ta med i underlaget för sin kreditprövning av en konsument. Likaså hur kreditgivaren bör hämta in, kontrollera och beakta uppgifterna när den bedömer konsumentens betalningsförmåga. De nya allmänna råden trädde i kraft den 1 november 2021. Med anledning av att Finansinspektionen numera är tillsynsmyndighet för samtliga tillståndspliktiga företag som lämnar krediter till konsumenter har myndigheten i mars 2023 presenterat ett förslag om nya allmänna råd om krediter i konsumentförhållanden som ska ersätta de allmänna råden från 2021. Den enda förändringen i förslaget, jämfört med de nuvarande allmänna råden, är att tillämpningsområdet ändras så att även konsumentkreditinstitut omfattas. Övriga delar av råden förs oförändrade i sak över till de nya råden. De nya allmänna råden föreslås träda ikraft den 1 september 2023.

Även Konsumentverket har utfärdat allmänna råd om konsumentkrediter (KOVFS 2020:1). Konsumentverkets allmänna råd handlar bl.a. om god

kreditgivningssed, måttfullhet vid marknadsföring, information, kreditprövning och vissa skyldigheter för kreditförmedlare.

Förslag till nytt EU-direktiv om konsumentkrediter

Kommissionen presenterade i juni 2021 ett förslag till direktiv om konsumentkrediter, COM(2021) 347, vilket är tänkt att ersätta konsumentkreditdirektivet från 2008. Förslaget harmoniserar ett antal aspekter i fråga om kreditavtal i konsumentförhållanden och syftar bl.a. till att förbättra konsumentskyddet.

Förslaget behandlar, liksom det nuvarande direktivet, de skyldigheter kreditgivare och andra aktörer som tillhandahåller konsumentkrediter har när det gäller exempelvis kreditprövning och informationsgivning. Även konsumenternas ångerrätt och rätt till förtidsbetalning m.m. regleras. Direktivet föreslås få ett utökat tillämpningsområde genom att dagens undantag för räntefria krediter och flertalet leasingavtal tas bort. Direktivet är även tänkt att tillämpas vid lånebaserad gräsrotsfinansiering till konsumenter. Andra nyheter i direktivet är bestämmelser om ränte- och kostnadstak, regler om kopplingsförbehåll och paketförsäljning samt en mer detaljerad bestämmelse om kreditprövning.

Förslaget förhandlas för närvarande inom EU.

Överskudsättningsutredningen

Regeringen gav den 3 november 2021 en särskild utredare i uppdrag att granska marknaden för konsumentkrediter och föreslå åtgärder som motverkar riskfylld kreditgivning och överskudsättning. Utredaren ska beakta Europeiska kommissionens förslag till nytt direktiv om konsumentkrediter och förhandlingarna om detta.

Utredaren ska bl.a.

- granska marknaden för konsumentkrediter och bedöma i vilken utsträckning det finns risk för att krediter erbjuds eller lämnas till konsumenter som de inte har ekonomiska förutsättningar att betala tillbaka och vid behov föreslå åtgärder som motverkar att så sker
- bedöma vilken typ av underlag som bör ligga till grund för prövningen av en konsuments återbetalningsförmåga och föreslå hur kreditgivare och andra som är skyldiga att göra en kreditprövning kan få en bättre helhetsbild av en konsuments skulder
- föreslå ett system för skuldregister, om inte starka skäl talar emot det
- bedöma vilka åtgärder som skulle kunna vara lämpliga för att ge redan överskudsatta konsumenter bättre förutsättningar att betala tillbaka sina skulder
- lämna nödvändiga författningsförslag.

Uppdraget ska redovisas senast den 29 juni 2023.

Frågesvar

Statsrådet Erik Slottner anförde följande den 8 februari 2023 som svar på en skriftlig fråga (fr. 2022/23:289) om åtgärder mot enkla snabb lån:

De senaste åren har vi sett en kraftig ökning av konsumtionslån. Många låntagare riskerar att hamna i skuldfällor och många av låntagarna är unga. Överskudsättning innebär ett stort lidande för den enskilde och regeringen ser allvarligt på risker som kan medföra att fler tar lån som de inte kan betala tillbaka. För att motverka överskudsättning har det under senare år införts en rad åtgärder, bl.a. ränte- och kostnadstak för så kallade högkostnadskrediter och hårdare krav på marknadsföringen av krediter. Vidare får kredit inte längre vara ett förvalt alternativ, eller presenteras först, vid köp online.

Kreditgivare är enligt lag skyldiga att göra en kreditprövning innan ett lån beviljas. För att motverka överskudsättning krävs dock ytterligare åtgärder. För närvarande pågår en utredning som ska föreslå åtgärder för att motverka riskfylld kreditgivning och överskudsättning. Utredningen, som ska presenteras i juni, ska bl.a. granska marknaden för krediter, föreslå hur kreditgivare och andra som är skyldiga att göra en kreditprövning kan få en bättre helhetsbild av en konsuments skulder och överväga att införa ett nationellt skuldregister samt överväga åtgärder för redan skuldsatta. De pågående EU-förhandlingarna om ett nytt konsumentkreditdirektiv kan också komma att innebära förändringar i regleringen av konsumentkrediter.

Att skydda konsumenter från att hamna i en skuldfälla är en prioriterad fråga för regeringen.

Statsrådet har också lämnat i huvudsak motsvarande svar under en interpellationsdebatt den 17 februari 2023 (ip. 2022/23:175).

Tidigare behandling

Motionsyrkanden om snabb lån m.m. behandlades senast av utskottet våren 2021 i betänkande 2020/21:CU12 och i förenklad ordning våren 2022 i betänkande 2021/22:CU8. Utskottet föreslog att de då aktuella motionsyrkandena skulle avslås bl.a. med hänvisning till ny lagstiftning och pågående arbete. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Som redovisats ovan infördes under 2018 bl.a. ett räntetak och ett kostnadstak för högkostnadskrediter för att åstadkomma en mer ansvarsfull marknad för snabb lån och andra högkostnadskrediter. Samtidigt infördes bl.a. krav på att konsumenter vid marknadsföringen av högkostnadskrediter ska uppmärksammas på riskerna med skuldsättning och att marknadsföringen av alla slags konsumentkrediter ska vara måttfull.

I syfte att öka konsumentskyddet på betalningsmarknaden får kreditalternativet vidare, sedan den 1 juli 2020, inte vara förvalt eller presenteras före andra betalningssätt vid e-handel.

För att skapa förutsättningar för en samlad tillsyn över kreditprövningar som görs av kreditgivare är det sedan den 1 januari 2023 Finansinspektionen som utövar tillsyn över att konsumentkreditinstituten följer bestämmelserna om kreditprövning i konsumentkreditlagen. Konsumentverket utövar den marknadsrättsliga tillsynen av att lagen följs.

Som redovisats ovan har kommissionen presenterat ett förslag till ett nytt konsumentkreditdirektiv. Förslaget, som bl.a. syftar till att förbättra konsumentskyddet, förhandlas för närvarande inom EU.

Dessutom har regeringen gett en särskild utredare i uppdrag att granska marknaden för konsumentkrediter och föreslå åtgärder som motverkar riskfylld kreditgivning och överskuldättning. Uppdraget ska redovisas senast den 29 juni 2023.

Som redovisats ovan förklarade statsrådet Erik Slottnér i februari 2023 som svar på en skriftlig fråga och i en interpellationsdebatt att det är en prioriterad fråga för regeringen att skydda konsumenter från att hamna i en skuldfälla.

Mot bakgrund av det arbete som pågår, och med hänsyn till att det är en prioriterad fråga för regeringen att skydda konsumenter från att hamna i en skuldfälla, ser utskottet inte skäl för något initiativ från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandena om snabbblån m.m. De bör därför avslås.

Behandling av levande djur

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att utreda en ändring av konsumenttjänstlagen så att lagen även skulle kunna omfatta djursjukvård. Utskottet hänvisar till tidigare ställningstaganden från riksdagens sida.

Jämför reservation 18 (C).

Motionen

Alireza Akhondi m.fl. (C) anför i kommittémotion 2022/23:865 att kostnaderna för djursjukvård har ökat under de senaste åren. För att motverka orimligt höga veterinärkostnader och skydda djurägande konsumenter anser motionärerna att en ändring av konsumenttjänstlagen bör utredas så att lagen skulle kunna omfatta djursjukvård. Ett tillkännagivande föreslås i enlighet med detta (yrkande 19).

Gällande rätt

Konsumenttjänstlagen (1985:716) gäller avtal om tjänster som näringsidkare utför åt konsumenter. Enligt 1 § första stycket 1 omfattar lagen inte behandling av levande djur. Veterinärmedicinska tjänster och annan vård eller skötsel av djur faller alltså utanför lagen.

Konsumenttjänstutredningen anförde i betänkandet Konsumenttjänstlag (SOU 1979:36) att avtal om sådana tjänster inte saknade betydelse från konsumentsynpunkt men att de principiellt sett hade vissa likheter med avtal om behandling av personer och därför utgjorde en särskild avtalstyp som lämpade sig mindre väl att föra in under en lag om materiellt arbete. Utredningen ansåg därför att behandling av levande djur borde falla utanför konsumenttjänstlagens tillämpningsområde (s. 133 f.). I propositionen med förslag till en ny konsumenttjänstlag ansåg det föredragande statsrådet att utredningens förslag, som hade lämnats utan erinran under remissbehandlingen, framstod som välgrundat. Statsrådet anförde vidare att behandling av levande djur i flera avseenden hade större likheter med tjänster som avser behandling av personer än med tjänster som avser arbete på döda föremål, och att konsumenttjänstlagen inte i denna etapp av lagstiftningsarbetet borde omfatta tjänster som avsåg bl.a. behandling av personer (prop. 1984/85:110 s. 34). I stället förutsågs en analog tillämpning av lagen på bl.a. tjänster som gäller behandling av levande djur (SOU 1979:36 s 109 och 121 och prop. 1984/85:110 s. 142).

I sammanhanget kan nämnas att Allmänna reklamationsnämnden i viss utsträckning tillämpar konsumenttjänstlagens bestämmelser analogt på tjänster som gäller behandling av djur. Allmänna reklamationsnämnden har exempelvis tillämpat konsumenttjänstlagens bestämmelser i ärenden om fel hos tjänsten och bestämmande av priset i fråga om vissa veterinärtjänster. Allmänna reklamationsnämnden prövar dock inte tvister som kräver veterinärmedicinsk sakkunskap.

Ansvarsnämnden för djurens hälso- och sjukvård

Ansvarsnämnden för djurens hälso- och sjukvård prövar bl.a. om djurhälso- och sjukvårdspersonal har felbehandlat ett djur i sin yrkesutövning. Ansvarsnämndens uppgift och organisation regleras i lagen (2009:302) om verksamhet inom djurens hälso- och sjukvård. Om någon som tillhör djurhälso- och sjukvårdspersonalen har brösttit i sin yrkesutövning kan ansvarsnämnden ge personen en erinran eller varning. Om en varning inte framstår som en tillräckligt ingripande åtgärd kan nämnden besluta om en treårig provotid. Ansvarsnämnden kan även återkalla en persons legitimation eller annan behörighet. Ansvarsnämnden prövar däremot inte om en djurägare har rätt till ersättning eller skadestånd vid en felbehandling. Nämnden prövar inte heller frågor om priset för olika behandlingar.

Promemoriorna Bör konsumenttjänstlagen utvidgas? och Konsumenttjänster m.m. (Ds 2008:55 och Ds 2009:13)

Regeringskansliet gav hösten 2007 en sakkunnig person i uppdrag att göra en översyn av konsumenttjänstlagen och klarlägga behovet av en eventuell utvidgning av lagens tillämpningsområde. Utredaren överlämnade våren 2008

promemorian Bör konsumenttjänstlagen utvidgas? En diskussionspromemoria (Ds 2008:55). Efter att diskussionspromemorian remissbehandlats överlämnade utredaren hösten 2008 promemorian Konsumenttjänster m.m. (Ds 2009:13). I promemoriorna föreslog utredaren bl.a. att konsumenttjänstlagens regler också skulle tillämpas på behandling av levande djur, varvid ett presumtionsansvar skulle gälla vid dröjsmål och fel från näringsidkarens sida.

Enligt uppgift från Justitiedepartementet pågår för närvarande inte något arbete med frågan.

Konkurrensverkets rapport Bättre konkurrens om fler byter djurförsäkring

Konkurrensverket har i den egeninitierade rapporten Bättre konkurrens om fler byter djurförsäkring (rapport 2018:6) undersökt hur marknaden för djursjukvård och marknaden för djurförsäkringar påverkar varandra. I rapporten analyserar Konkurrensverket djursjukvårdsmarknadens utveckling med ett tydligt fokus på konsumenterna. Konkurrensverket anser bl.a. att konsumenttjänstlagen bör utvidgas och gälla även för behandling av levande djur. Konkurrensverket anför bl.a. följande när det gäller denna fråga:

Konsumenttjänstlagen omfattar inte behandling av levande djur. Det går inte heller att klaga på en veterinärvårdsbehandling hos Allmänna reklamationsnämnden. Allmänna reklamationsnämnden prövar inte ett klagomål om det krävs veterinärmedicinsk sakkunskap. Ett sådant klagomål kan bara prövas av ansvarsnämnden för djurens hälso- och sjukvård. Men nämnden prövar inte några ekonomiska anspråk på skadestånd för en felaktig behandling av legitimerad djurhjälsopersonal utan utdömer endast disciplinpåföljder. Konkurrensverket menar att konsumentskyddet på denna marknad behöver stärkas och att konsumenttjänstlagen borde utvidgas och även gälla för behandling av levande djur. Förslag med denna innebörd har redan lagts fram i en departementspromemoria (Ds 2008:55) och tillstyrktes då av bl.a. Konkurrensverket och Konsumentverket.

Tidigare behandling

Ett motsvarande motionsyrkande behandlades senast av utskottet våren 2021 i betänkande 2020/21:CU12 och i förenklad ordning våren 2022 i betänkande 2021/22:CU8. Utskottet föreslog att de då aktuella motionsyrkandena skulle avslås och riksdagen följde utskottets förslag.

I betänkande 2020/21:CU12 anförde utskottet följande:

Som redovisats ovan har frågan om att utvidga konsumenttjänstlagens tillämpningsområde till att även omfatta behandling av levande djur utretts och förslag om en sådan utvidgning av lagen lämnats i två departementspromemorior från 2008 och 2009 (Ds 2008:55 och Ds 2009:13). Vidare har Konkurrensverket i en egeninitierad rapport (rapport 2018:6) ansett att konsumenttjänstlagen också borde gälla vid behandling av levande djur. Enligt uppgift från Justitiedepartementet pågår för närvarande inte något arbete med frågan.

Även om behandling av levande djur undantagits från konsumenttjänstlagens tillämpningsområde tillämpas dock lagens bestämmelser, bl.a.

av Allmänna reklamationsnämnden, i viss utsträckning analogt på tjänster som gäller behandling av djur.

Utskottet anser liksom tidigare att det inte finns skäl att föreslå något initiativ från riksdagen i frågan. Motionsyrkandet bör därför avslås.

Utskottets ställningstagande

Utskottet står fast vid sin ovan redovisade uppfattning och föreslår att riksdagen avslår motionsyrkandet.

Produktsäkerhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om produktsäkerhet. Utskottet hänvisar bl.a. till en ny EU-förordning om allmän produktsäkerhet. Jämför reservation 19 (C).

Motionen

I kommittémotion 2022/23:865 anser Alireza Akhondi m.fl. (C) att bl.a. kontrollen av att produkter uppfyller lagstadgade krav och säkerhetsföreskrifter behöver stärkas. Motionärerna föreslår ett tillkännagivande i enlighet med detta (yrkande 21).

Produktsäkerhetslagen

Produktsäkerhetslagen (2004:451) syftar till att säkerställa att alla varor och tjänster som företag erbjuder konsumenterna ska vara säkra och inte orsaka skada på person. Lagen genomför Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/95/EG om allmän produktsäkerhet.

Produktansvarslagen

Produktansvarslagen (1992:18) innehåller regler om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister.

EU-förordning om allmän produktsäkerhet

En förordning om allmän produktsäkerhet är på väg att antas inom EU¹². Förordningen ska ersätta direktivet om allmän produktsäkerhet från 2004 och ett direktiv om farliga livsmedelsimitationer. Syftet med den nya förordningen

¹² Förslag till Europaparlamentets och rådets förordning om allmän produktsäkerhet COM(2021) 346, ändring av Europaparlamentets och rådets förordning (EU) nr 1025/2012 och om upphävande av rådets direktiv 87/357/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 2001/95/EG.

är att förbättra konsumentskyddet på produktsäkerhetsområdet genom att bl.a. anpassa regelverket till nya utmaningar till följd av ny teknik och skydda konsumenter som handlar via digitala marknadsplatser från farliga produkter. Ett annat övergripande syfte är att förbättra efterlevnaden av produktsäkerhetsregler under hela leveranskedjan. Återkallelseförfarandet effektiviseras för att undvika att farliga produkter blir kvar hos konsumenterna. Reglerna om spårbarhet och skyldigheter för ekonomiska aktörer skärps så att det blir lättare att vidta korrigerande åtgärder mot farliga produkter.

Avsikten med förordningen är också att förbättra förutsättningarna för företagen genom en mer enhetlig tillämpning av tydligare produktsäkerhetsregler och ett starkt ansvar genom hela leveranskedjan som ska bidra till att skapa lika villkor för näringsidkare inom unionen.

Förordningen innebär att bestämmelserna om tillsyn på produktsäkerhetsområdet anpassas till EU:s marknadskontrollförordning som avser tillsynsverksamheten på det harmoniserade området, dvs. där det finns specifik reglering av olika produkter.

Förslag till nytt EU- direktiv om produktansvar

Kommissionen presenterade i september 2022 ett förslag till ett nytt direktiv om produktansvar (förslag till Europaparlamentet och rådets direktiv om skadeståndsansvar för produkter med säkerhetsbrister COM(2022) 495). Direktivet innebär en revidering av det nu gällande produktansvarsdirektivet från 1985. Det nuvarande produktansvarsdirektivet är genomfört i svensk rätt genom produktansvarslagen och delvis genom elsäkerhetslagen (2016:732).

Förslaget reglerar bl.a. under vilka förutsättningar en person som har skadats av en produkt med en säkerhetsbrist har rätt till skadestånd, vilka aktörer som kan bli skadeståndsskyldiga och vem som har bevisbördan i mål om produktansvar. Revideringen görs för att anpassa reglerna till teknikutvecklingen och den digitala ekonomin samt för att skapa en bättre balans mellan näringsidkare och konsumenter och andra skadelidande. Syftet är att säkerställa den inre marknadens funktion, konkurrens på lika villkor och ett högt konsumentskydd.

Förslaget förhandlas för närvarande inom EU.

Tidigare behandling

Motsvarande motionsyrkande behandlades av utskottet våren 2021 i betänkande 2020/21:CU12 och i förenklad ordning våren 2022 i betänkande 2021/22:CU8. Utskottet föreslog att motionsyrkandet skulle avslås bl.a. med hänvisning till aviserat arbete inom EU. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Som redovisats ovan är en förordning om allmän produktsäkerhet på väg att antas inom EU. Det övergripande syftet med förordningen är att förbättra konsumentskyddet, men avsikten är också att förbättra förutsättningarna för företagen. Kommissionen presenterade vidare i september 2022 ett förslag till nytt produktansvarsdirektiv. Revideringen görs för att anpassa reglerna om produktansvar till teknikutvecklingen och den digitala ekonomin samt för att skapa en bättre balans mellan näringsidkare och konsumenter och andra skadelidande. Direktivförslaget förhandlas för närvarande inom EU.

Enligt utskottet finns inte skäl till något tillkännagivande till regeringen med anledning av motionsyrkandet. Motionsyrkandet bör därför avslås.

Resegarantisystemet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om resegarantisystemet. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete.

Jämför reservation 20 (C).

Motionen

I kommittémotion 2022/23:865 yrkande 24 föreslår Alireza Akhondi m.fl. (C) ett tillkännagivande om att ta fram en lösning som säkerställer att resenärer har ett ekonomiskt skydd i de fall resor måste ställas in av orsaker som ligger utanför arrangörens kontroll. Motionärerna hänvisar till riksdagens tillkännagivande från 2021 (se nedan) och anför att det är angeläget att regeringen skyndsamt återkommer till riksdagen med förslag som innebär garantier åt resebranschen och dess kunder samt att en fond kan byggas upp för framtida återbetalningar.

Bakgrund

Paketresedirektivet

Direktivet (EU) 2015/2302 om paketresor och sammanlänkade researrangemang (paketresedirektivet) är ett s.k. fullharmoniseringsdirektiv, såvida inte annat föreskrivs i direktivet. Syftet med direktivet är att anpassa regelverket till utvecklingen på resemarknaden. Direktivet innehåller nya, ändrade eller förtydligade regler när det gäller t.ex. arrangörens ansvar för att fullgöra paketresan och resenärens rätt att avboka en paketresa. Direktivet innehåller även mer preciserade bestämmelser om det skydd vid obestånd som ska tillhandahållas vid försäljning av paketresor och sammanlänkade researrangemang.

Paketreselagen

Den 1 augusti 2018 trädde paketreselagen (2018:1217) i kraft. Tillsammans med resegarantilagen (se nedan) genomför lagen paketresedirektivet i svensk rätt (prop. 2017/18:225–226, bet. 2017/18:CU29, rskr. 2017/18:373–374).

Paketreselagen gäller för paketresor som näringsidkare säljer eller erbjuder till försäljning och för sammanlänkade researrangemang som näringsidkare genom förmedling eller på annat sätt underlättar uppkomsten av. Med paketresa avses i lagen en kombination av minst två olika typer av resetjänster som avser samma resa om resetjänsterna sätts ihop av en näringsidkare innan ett avtal om samtliga resetjänster ingås, eller om resetjänsterna i annat fall tillhandahålls eller anskaffas på vissa sätt som anges i lagen. En resetjänst kan vara transport, boende, hyra av bil eller motorcykel eller en turisttjänst. En turisttjänst kan t.ex. vara ett teaterbesök eller ett idrottsevenemang.

Med sammanlänkat researrangemang avses ett arrangemang som innehåller minst två olika typer av resetjänster som, utan att vara en paketresa, avser samma resa där resetjänsterna köps genom separata avtal med en eller flera resetjänstleverantörer, om en näringsidkare genom förmedling eller på annat sätt underlättar resenärens separata val och betalningar av resetjänsterna vid ett enda besök hos eller en enda kontakt med näringsidkarens försäljningsställe, eller på ett riktat sätt förmedlar eller på något annat riktat sätt underlättar ett köp av minst ytterligare en resetjänst från en annan näringsidkare och avtalet om den resetjänsten ingås inom 24 timmar från det att bokningen av den första resetjänsten bekräftades. För att ett researrangemang som består av två olika typer av resetjänster, där en eller flera resetjänster är turisttjänster, ska vara ett sammanlänkat researrangemang krävs att turisttjänsten eller turisttjänsterna står för en betydande del av värdet på arrangemanget eller att den eller de på något annat sätt utgör ett väsentligt inslag i arrangemanget.

Paketreselagen är tvingande till resenärens förmån. Med resenärl avses en fysisk person som avser att ingå ett avtal som omfattas av lagen eller som har rätt att resa till följd av ett sådant avtal.

En resenärl får enligt lagen avbeställa en paketresa innan den har påbörjats. Resenärl ska i så fall betala en avbeställningsavgift om arrangören begär det, och rätten att ta ut en sådan avgift framgår av paketreseavtalet. Arrangören får dock inte ta ut någon avgift om genomförandet av paketresan väsentligen påverkas av oundvikliga och extraordinära omständigheter på resmålet eller i dess omedelbara närhet. Detsamma gäller om transporten av passagerare till resmålet väsentligen påverkas av oundvikliga och extraordinära omständigheter (3 kap. 1 §).

Arrangören får ställa in en paketresa om den inte kan genomföras på grund av oundvikliga och extraordinära omständigheter (3 kap. 8 § andra stycket).

Som exempel på när en resenärl kan undgå avbeställningsavgift vid avbokning och när en arrangör har rätt att ställa in en paketresa nämns i förarbetena bl.a. större risker för människors hälsa eller utbrott av allvarlig sjukdom vid

resmålet. Vid bedömning av de aktuella förhållandena kan de särskilda rese-rekommendationer som Utrikesdepartementet utfärdar beaktas (se prop. 2017/18:225 s. 123 och 130).

Om resenären avbeställer paketresan eller arrangören ställer in den ska arrangören utan onödigt dröjsmål och senast inom 14 dagar betala tillbaka det som resenären har betalat för resan (3 kap. 9 §).

Resegarantilagen

Den 1 augusti 2018 trädde resegarantilagen (2018:1218) i kraft. Resegarantilagen genomför paketresedirektivets bestämmelser om skydd vid obestånd. Lagen tillämpas på sådana paketresor och sammanlänkade researrangemang som omfattas av den nya paketreselagen. Med resegaranti avses ett skydd mot ekonomisk skada som kan drabba resenärer till följd av insolvens hos arrangörer av paketresor eller näringsidkare som genom förmedling eller på annat sätt underlättat uppkomsten av sammanlänkade researrangemang (2 §).

Resegarantin gäller inte vid köp av endast flygbiljetter.

Arrangörer av paketresor är skyldiga att se till att paketresorna omfattas av en resegaranti som är godkänd enligt resegarantilagen. Detsamma gäller näringsidkare som genom förmedling eller på annat sätt underlättar uppkomsten av sammanlänkade researrangemang när det gäller sådana arrangemang (4 och 5 §§). Paketresor som inte innefattar någon passagerartransport och för vilka betalning inte heller görs förrän efter det att paketresan har genomförts behöver inte omfattas av resegaranti (4 §).

Lagen möjliggör insolvensskydd i olika former så att aktörerna har möjlighet att välja den lösning som bäst passar deras verksamhet. Resegarantin ska bestå av en betalningsutfästelse av en bank, ett kreditmarknadsföretag eller ett försäkringsbolag och som fullgörs efter uppmaning, en försäkring, deponerade medel eller något annat liknande åtagande (13 §).

Resegarantin ska säkerställa att de betalningar som görs för resan betalas tillbaka till resenären i den utsträckning reseavtalet inte fullgörs till följd av insolvens hos arrangören. Resegarantin ska också säkerställa hemtransport och inkvartering, om det behövs i avvaktan på hemtransporten. Resegarantin ska omfatta rimligt förutsebara kostnader (6–8 §§).

Resegarantin ska ge resenärerna rätt till ersättning som utan onödigt dröjsmål betalas ut när det står klart att en resetjänst inte kommer att fullgöras inom skälig tid och det är sannolikt att det beror på insolvens hos arrangören eller den näringsidkare som genom förmedling eller på annat sätt underlättat uppkomsten av ett sammanlänkat researrangemang (9 §).

Kammarkollegiet prövar om det finns skyldighet att ordna resegaranti och om resegarantin kan godkännas. Kammarkollegiet prövar även en begäran om ersättning från en resegaranti om inte annat följer av de villkor som gäller för resegarantin.

Den som själv har avbokat en paketresa t.ex. på grund av att Utrikesdepartementet avråder från resor till resmålet får inte ersättning ur en resegaranti vid en efterföljande konkurs.

EU:s flygpasagerarförordning

Bestämmelser om ersättning vid inställda resor finns även i Europaparlamentets och rådets förordning (EG) nr 261/2004 av den 11 februari 2004 om fastställande av gemensamma regler om kompensation och assistans till passagerare vid nekad ombordstigning och inställda eller kraftigt försenade flygningar och om upphävande av förordning (EEG) nr 295/91 (flygpasagerarförordningen).

Om ett flygbolag ställer in en flygning (oavsett orsak) måste det enligt förordningen erbjuda passagerarna antingen återbetalning av biljettpriset inom sju dagar eller ombokning av resan (artikel 8).

Kommissionen presenterade 2013 ett förslag till ändringar i flygpasagerarförordningen och förordning (EG) nr 2027/97 om lufttrafikföretags skadeståndsansvar avseende lufttransport av passagerare och deras bagage (COM(2013) 130). Någon överenskommelse om förslaget har ännu inte nåtts.

Kommissionens arbetsprogram 2023

I kommissionens arbetsprogram för 2023, COM(2022) 548, bilaga II anger kommissionen att ett initiativ om en översyn av reglerna om passagerares rättigheter (lagstiftning inklusive konsekvensbedömning) kommer att presenteras under andra kvartalet 2023. Kommissionen anför följande:

Översynen ska säkerställa motståndskraften mot kriser i reglerna om passagerares rättigheter genom att vid behov föreslå ändringar av bestämmelserna för att inrätta ett adekvat system för ekonomiskt skydd för att skydda flygpasagerare mot risken för en likviditetskris eller insolvens när det gäller återbetalning av biljetter och eventuell hemtransport. Dessutom ingår alternativ för multimodala biljetter, regler för återbetalning mellan företag och konsumenter vid bokning via en förmedlande biljettutfärdare samt regler för rätten till ersättning när passagerare själva avbokar på grund av extraordinära omständigheter. Syftet är även att underlätta en bättre tillämpning av passagerarnas rättigheter.

Riksdagens tillkännagivande

Riksdagen beslutade i mars 2021, efter ett utskottsinitiativ från civilutskottet, om ett tillkännagivande om att regeringen snarast bör låta utreda det nuvarande resegarantisystemet (bet. 2020/21:CU26, rskr. 2020/21:225).

I betänkandet anförde utskottet bl.a. att pandemin blottlagt allvarliga brister när det gäller konsumentskyddet i det nuvarande svenska resegarantisystemet och att det är uppenbart att det behövs ett system som säkerställer att resenärerna har ett ekonomiskt skydd när ett arrangemang måste ställas in på grund av orsaker som ligger utanför arrangörens kontroll samtidigt som rese-

företag skyddas från konkurs. För att få till stånd en hållbar lösning för framtiden ansåg utskottet att det behöver göras en bred och förutsättningslös översyn av det svenska resegarantisystemet. Det kan eventuellt behövas lagändringar när det gäller resegarantierna. Utskottet ansåg bl.a. att regeringen snarast bör tillsätta en utredning som ser över utformningen av det svenska resegarantisystemet och tar fram en lösning som säkerställer att resenärer har ett starkare ekonomiskt skydd.

I regeringens skrivelse 2021/22:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2021 (Fi 62 s. 235) ansåg regeringen att tillkännagivandet var tillgodosett genom beslutet om kommittédirektiven Ett förbättrat resegarantisystem (dir. 2021:114). Utskottet hade i sitt yttrande till konstitutionsutskottet över skrivelsen ingen annan uppfattning än regeringen (ytr. 2021/22:CU4y). När det gäller utredningsuppdraget, se nedan.

Resegarantisystemutredningen

Regeringen gav den 22 december 2021 en särskild utredare i uppdrag att se över det svenska resegarantisystemet. Syftet är att utvärdera om det nuvarande systemet fungerar ändamålsenligt, särskilt med hänsyn till hur spridningen av sjukdomen covid-19 påverkat resemarknaden (dir. 2021:114).

Utredaren ska bl.a.

- utvärdera om det nuvarande resegarantisystemet ger resenärer ett tillräckligt skydd vid inställda paketresor, och bedöma om det finns skäl att utvidga systemet till att omfatta även situationer där en resa ställs in av andra skäl än paketresearrangörens insolvens
- bedöma om det finns skäl att reformera resegarantisystemet för att möjliggöra att det tas i anspråk för stöd åt paketreseföretag som saknar medel att återbetala resenärer vid inställda resor
- ta ställning till om det finns skäl att införa ett resegarantisystem även för reguljära flygresor
- om utredaren bedömer att det finns skäl att förändra det nuvarande resegarantisystemet, lämna förslag på hur systemet bör utformas och förvaltas
- föreslå nödvändiga författningsändringar.

Uppdraget ska redovisas senast den 22 juni 2023.

Tidigare behandling

Ett motsvarande motionsyrkande behandlades av utskottet våren 2022 i betänkande 2021/22:CU8. Utskottet föreslog att motionsyrkandet skulle avslås bl.a. med hänvisning till Resegarantisystemutredningens pågående arbete. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Som redovisats ovan gav regeringen efter riksdagens tillkännagivande 2021 en särskild utredare i uppdrag att se över det svenska resegarantisystemet. Syftet är att utvärdera om det nuvarande systemet fungerar ändamålsenligt, särskilt med hänsyn till hur spridningen av sjukdomen covid-19 påverkat resemarknaden. Uppdraget ska redovisas senast den 22 juni 2023.

Utskottet anser liksom tidigare att resultatet av det pågående arbetet bör avvaktas. Det finns därför inte anledning att nu rikta ett nytt tillkännagivande till regeringen om resegarantisystemet.

Vidare har kommissionen i sitt arbetsprogram för 2023 aviserat att ett initiativ om en översyn av reglerna om passagerares rättigheter kommer att presenteras under andra kvartalet 2023.

Motionsyrkandet bör avslås.

Vidareförsäljning av evenemangsbiljetter m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om vidareförsäljning av evenemangsbiljetter m.m. Utskottet hänvisar bl.a. till att det nu är förbjudet för en näringsidkare att vidareförsälja evenemangsbiljetter till konsumenter om näringsidkaren har förvärvat biljetterna med användning av automatiserade medel för att kringgå t.ex. begränsningar kring antalet biljetter som en person kan köpa.

Jämför reservation 21 (SD).

Motionerna

Michael Rubbestad m.fl. (SD) anför i kommittémotion 2022/23:976 att det är ett problem att personer eller en helautomatiserad process (bottar) genomför köp av t.ex. ett stort antal biljetter till attraktiva konserter i syfte att sälja dem vidare till ett högre belopp och därmed göra en förtjänst på mellanskillnaden. Motionärerna anför vidare att samma problem även uppstod i samband med lanseringen av en populär spelkonsol. Motionärerna föreslår ett tillkännagivande om att regeringen bör tillsätta en utredning för att finna lösningar på problemet (yrkande 6).

Mikael Eskilander m.fl. (SD) föreslår i kommittémotion 2022/23:1003 yrkande 26 ett tillkännagivande om att införa ett förbud mot att sälja evenemangsbiljetter i andrahand till ett högre pris än originalpriset. I yrkande 27 föreslår motionärerna ett tillkännagivande om att det alltid tydligt ska framgå av en evenemangsbiljett vem som är den officiella (ursprungliga) säljaren (arrangören).

Ändringsdirektivet

Den 27 november 2019 antog Europaparlamentet och rådet ett ändringsdirektiv¹³ genom vilket bl.a. direktivet om otillbörliga affärsmetoder ändrades.¹⁴ Direktivet om otillbörliga affärsmetoder har genomförts i svensk rätt huvudsakligen genom marknadsföringslagen (2008:486).

Genom ändringsdirektivet (artikel 3 7 b) har en ny punkt, 23 a, införts i bilaga I till direktivet om otillbörliga affärsmetoder, den s.k. svarta listan. I bilagan finns en förteckning över affärsmetoder som under alla förhållanden ska anses otillbörliga. Sverige har genomfört direktivet om otillbörliga affärsmetoder genom marknadsföringslagen, och bilaga I till direktivet gäller enligt 4 § marknadsföringslagen som lag i Sverige. Den nya punkten innebär ett förbud mot att till konsumenterna vidareförsälja biljetter till kultur- och idrotts- evenemang om näringsidkaren har förvärvat dem genom användning av automatiserade medel för att kringgå eventuella begränsningar av antalet biljetter som en person kan köpa eller andra regler som är tillämpliga på biljettköp.

I ingressen till ändringsdirektivet (skäl 50) anges följande:

Det bör vara förbjudet för näringsidkare att till konsumenterna vidareförsälja biljetter till kultur- och idrotts- evenemang som de har förvärvat genom användning av programvara såsom s.k. botten, vilken ger näringsidkarna möjlighet att köpa biljetter utöver de tekniska begränsningar som tillämpas av den primära biljettförsäljaren eller att kringgå andra tekniska medel som den primära försäljaren har infört för att säkerställa att biljetter finns tillgängliga för alla. Detta förbud påverkar inte eventuella andra nationella åtgärder som medlemsstaterna kan vidta för att skydda konsumenternas berättigade intressen, säkra sin kulturpolitik och bred tillgång för alla till kultur- och idrotts- evenemang, exempelvis att reglera vidareförsäljnings- priser på biljetter.

I proposition 2021/22:174 Ett moderniserat konsumentskydd lämnade regeringen förslag till lagändringar för att genomföra ändringsdirektivet i svensk rätt. I propositionen bedömde regeringen att den nya punkten om vidareförsäljning av biljetter i bilaga I till direktivet om otillbörliga affärsmetoder, enligt marknadsföringslagen gäller automatiskt som svensk lag och att ytterligare lagstiftningsåtgärder därför inte borde vidtas.

Beslut från Allmänna reklamationsnämnden

Allmänna reklamationsnämnden har nyligen prövat om en konsument har ångerrätt när konsertbiljetter köpts i andra hand. Konsumenten hade köpt biljetterna av ett företag. På biljetterna stod ett annat namn än konsumentens och ett annat pris än det konsumenten hade betalat, biljetterna visade sig alltså vara köpta i andra hand. Företaget vägrade att låta konsumenten ångra köpet och hänvisade till undantaget från ångerrätten för avtal om kulturevenemang

¹³ Direktiv (EU) 2019/2161 om ändring av rådets direktiv 93/13/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 98/6/EG, 2005/29/EG och 2011/83/EU vad gäller bättre upprätthållande och modernisering av unionens konsumentskyddsregler (ändringsdirektivet).

¹⁴ Direktiv 2005/29/EG av den 11 maj 2005 om otillbörliga affärsmetoder som tillämpas av näringsidkare gentemot konsumenterna på den inre marknaden.

och fritidsaktiviteter i 2 kap. 11 § 12 distansavtalslagen. Nämnden kom fram till att undantaget från ångerrätten inte gäller köp av biljetter i andra hand, dvs. när biljetterna köpts av en näringsidkare som i sin tur har förvärvat biljetterna av arrangören eller av någon annan. I en sådan situation hade konsumenten alltså rätt att ångra köpet (Beslut 2022-12-28; 2022-08173).

Tidigare behandling

När det gäller motionerna 2022/23:976 (SD) yrkande 6 och 2022/23:1003 (SD) yrkande 26 behandlade utskottet motsvarande yrkanden våren 2022 i lagstiftningsärendet om att genomföra ändringsdirektivet i svensk rätt (bet. 2021/22:CU19). Utskottet var inte berett att föreslå någon åtgärd med anledning av motionsyrkandena. Utskottet föreslog att motionsyrkandena skulle avslås och riksdagen följde utskottets förslag. Utskottet hänvisade bl.a. till den nya punkten om vidareförsäljning av biljetter i bilaga I till direktivet om otillbörliga affärsmetoder.

Utskottets ställningstagande

Som redovisats ovan har det genom ändringsdirektivet införts ett förbud mot att vidare sälja biljetter till kultur- och idrottsevenemang till konsumenter om näringsidkaren har förvärvat biljetterna genom användning av automatiserade medel för att kringgå eventuella begränsningar av antalet biljetter som en person kan köpa eller andra regler som är tillämpliga på biljettköp.

Utskottet vill även peka på att Allmänna reklamationsnämnden nyligen i ett beslut kommit fram till att undantaget från ångerrätten för avtal om kultur-evenemang och fritidsaktiviteter i 2 kap. 11 § 12 distansavtalslagen inte gäller köp av biljetter i andra hand, dvs. då biljetterna köpts av en näringsidkare som i sin tur har förvärvat biljetterna av arrangören eller av någon annan.

Utskottet är inte berett att föreslå någon åtgärd med anledning av motionsyrkandena. Motionsyrkandena bör avslås.

Konsumentvägledning

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om konsumentvägledning. Utskottet hänvisar bl.a. till riksdagens tillkännagivanden om den kommunala konsumentvägledningen.

Jämför reservation 22 (S, V, MP) och 23 (C).

Motionerna

Jennie Nilsson m.fl. (S) anför i kommittémotion 2022/23:2215 bl.a. att kompetent oberoende konsumentvägledning behöver vara tillgänglig oavsett var i

landet man bor. Om vi vill förebygga överskuldssättning, öka incitamenten för hållbar konsumtion och stå på utsatta konsumenters sida mot oseriösa företag måste alla konsumenter få tillgång till en fungerande konsumentvägledning i sin närhet. Kommunerna kan genomföra detta genom att ha en egen konsumentvägledning, genom att köpa denna tjänst. Man kan gå ihop flera kommuner eller hitta en annan modell som fungerar. Motionärerna anser att regeringen tillsammans med Sveriges Kommuner och Regioner bör inleda ett arbete för att hitta former för att det ska finnas tillgång till konsumentvägledning i varje kommun. Tillkännagivanden föreslås i enlighet med detta (yrkandena 1 och 2).

I kommittémotion 2022/23:1007 anser Mikael Eskilander m.fl. (SD) att staten bör ta ett mer övergripande ansvar för att den kommunala konsumentvägledningen stärks och utvecklas. I stället för att göra den kommunala konsumentvägledningen obligatorisk behöver det undersökas om ett bidrag, likt det som ges till den kommunala energi- och klimatrådgivningen, kan stärka de kommuner som väljer att satsa på lokal konsumentvägledning. Motionärerna menar att ett sådant stöd, tillsammans med information till kommunerna om varför lokal konsumentvägledning är en tillgång, kan bidra till ett mer tillgängligt och likvärdigt konsumentstöd i hela landet. Motionärerna hänvisar vidare till riksdagens tillkännagivande från 2021 (se nedan) och anser att arbetet med att stärka och utveckla den kommunala konsumentvägledningen bör ske skyndsamt eftersom preventiva åtgärder är viktiga för att minska överskuldssättningen. Motionärerna föreslår ett tillkännagivande om att utreda hur den lokala konsumentvägledningen på bästa sätt kan utvecklas så att alla medborgare ges möjlighet till lokal konsumentvägledning (yrkande 2).

I kommittémotion 2022/23:86 yrkande 1 föreslår Nadja Awad m.fl. (V) ett tillkännagivande om att regeringen bör utreda möjligheten att införa en skyldighet för kommunerna att tillhandahålla konsumentvägledning. Motionärerna anför bl.a. att det borde vara självklart att konsumenter som får problem med ett avtal eller ett köp kan få hjälp och stöd som är likvärdigt oavsett var i landet man bor. Motionärerna anser att det, i likhet med vad som i dag gäller i fråga om skuld- och budgetrådgivning, borde vara rimligt att även lagstifta om att det ska vara obligatoriskt för kommunerna att tillhandahålla konsumentvägledning.

I kommittémotion 2022/23:865 anför Alireza Akhondi m.fl. (C) bl.a. att antalet kommuner som erbjuder konsumentvägledning har minskat drastiskt. Motionärerna anser att en lösning skulle kunna vara att kommunerna i högre grad samverkar med företag när det gäller konsumentvägledning. Vidare anser motionärerna att regeringen bör se över hur Konsumentverket och Allmänna reklamationsnämnden kan bidra till den kommunala konsumentvägledningen. Konsumentvägledning bör också kunna samordnas av kommuner och statliga aktörer. Konsumentvägledning skulle även kunna ingå som en del i det obligatoriska åtagandet för kommuner att erbjuda budget- och skuldrådgivning. Tillkännagivanden föreslås i enlighet med detta (yrkandena 1 och 2).

I motion 2022/23:490 anser Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD) att det bör tas fram informationsmaterial för att ge konsumenterna bättre kunskap om låntagande och hushållsekonomi. Motionärerna anser även att regeringen bör utreda hur ytterligare konsumentvägledning kan ges för att stötta grupper som tenderar att hamna i skuldfällor. Motionärerna föreslår tillkännagivanden i enlighet med detta (yrkandena 3 och 4).

Den kommunala konsumentvägledningen

Kommunernas arbete med konsumentvägledning är ett frivilligt åtagande, och verksamheten kan därmed variera mellan kommunerna i fråga om innehåll, omfattning och organisation. Ibland samarbetar flera kommuner genom att t.ex. ha gemensam konsumentvägledning. Inom ramen för den kommunala konsumentvägledningen kan det förekomma direktrådgivning, dvs. efterfrågestyrd information om konsumentlagar, stöd vid tvister, ekonomiska råd och köpråd direkt till en enskild konsument, långsiktigt förebyggande arbete som exempelvis kontakter med och information till skolor, näringsliv och organisationer samt marknadsbevakning.

Konsumentverket ska stödja konsumentverksamheten i kommunerna med bl.a. utbildning och information (se förordningen [2009:607] med instruktion för Konsumentverket 3 § 3).

På Konsumentverkets webbplats Portalen kan personer som är verksamma inom kommunernas konsumentverksamhet ta del av aktuella nyheter och vägledande dokument inom konsumentområdet. Genom Portalen finns även möjlighet att dela information med kollegor i andra kommuner och ta del av Konsumentverkets utbildningar. Utbildningarna är kostnadsfria och ges i form av bl.a. e-kurser och webbseminarier. Via Portalen nås också funktionen Fråga experten där tjänstemän inom kommunernas konsumentverksamhet kan ställa frågor till experter hos Konsumentverket, Kronofogden och konsumentbyråerna.

Konsumentverket samverkar med yrkesföreningarna för konsumentvägledare och budget- och skuldrådgivare för att utbyta kunskap och diskutera aktuella ämnen. Myndigheten samarbetar även med föreningarna om kommunikationsinsatser riktade mot konsumenter.

Konsumentverket följer vidare utvecklingen av konsumentverksamheten i kommunerna och lämnar lägesbeskrivningar av verksamheten.

Av den rapport som Konsumentverket lämnade 2021 framgår att 179 kommuner våren 2021 erbjöd konsumentvägledning, vilket var en minskning med 24 kommuner jämfört med 2020. Det är 112 kommuner som bedriver konsumentvägledning i egen regi, och 27 av dessa säljer även verksamhet till en annan kommun. 67 kommuner köper verksamhet av en annan kommun eller konsult. Konsumentvägledningens omfattning och organisering varierar stort mellan olika kommuner. Merparten av konsumentvägledningens arbete sker inom arbetsområdet vägledning för enskilda konsumenter. Under de senaste åren har antalet kommuner som har konsumentvägledning och budget- och

skuldrådgivning i en gemensam verksamhet ökat. Totalt har 77 kommuner gemensam verksamhet.

Hallå konsument – en rikstäckande upplysningstjänst för konsumenter

Våren 2015 startade Hallå konsument som är en rikstäckande upplysnings-tjänst för konsumenter. Upplysningstjänsten ska tillhandahålla opartisk information och vägledning till konsumenter. Upplysningstjänsten ska också tillhandahålla information som syftar till att underlätta för konsumenter att göra väl avvägda val. Där ingår även information om miljömässigt hållbar konsumtion relaterad till generationsmålet för miljöarbetet och miljökvalitetsmålen, liksom information om andra hållbarhetsaspekter när det bedöms lämpligt. Tjänsten syftar till att göra konsumentstödet mer känt och lättillgängligt och till att ge konsumenterna tillgång till stöd på ett mer samordnat och effektivt sätt. Konsumentverket ansvarar för att tillhandahålla och samordna upplysningstjänsten. Tjänsten drivs i samarbete med flera andra myndigheter, de fyra konsumentbyråerna och landets kommuner via konsumentvägledning och budget- och skuldrådgivning. Tjänsten ska främst vara tillgänglig via internet, men även via telefon (se 4 § förordningen [2014:110] om en upplysningstjänst för konsumenter). Vägledare svarar på frågor eller hjälper konsumenten vidare till den kommunala konsumentverksamheten eller till samverkande myndigheter och konsumentbyråer. På Hallå konsumenters webbplats lämnas bl.a. information till konsumenter om olika privatekonomiska frågor som t.ex. lån. Vidare har Konsumentverket tagit fram informationsmaterial om privatekonomi som riktar sig till olika konsumentgrupper. Flera myndigheter samverkar även när det gäller att lämna information om privatekonomiska frågor. Exempelvis är Koll på cashen, som är ett webbaserat undervisningsmaterial om vardagsekonomi som främst riktar sig till gymnasieelever, ett samarbete mellan Finansinspektionen, Konsumentverket och Kronofogden.

Allmänna reklamationsnämnden

Allmänna reklamationsnämnden har som huvudsaklig uppgift att pröva tvister mellan konsumenter och näringsidkare och rekommendera en lösning. I Allmänna reklamationsnämndens uppdrag ingår även att stödja den kommunala konsumentverksamhetens hantering av tvister genom utbildning och information. I Allmänna reklamationsnämndens årsredovisning för 2022 anges att Allmänna reklamationsnämnden deltagit i utbildningar av nya konsumentvägledare och i webinarier för konsumentvägledare som anordnats av Konsumentverket. Allmänna reklamationsnämndens jurister har funnits tillgängliga för konsumentvägledarnas frågor och vägledarna har också haft möjlighet att prenumerera på beslut och få statistik som rör deras kommun.

Allmänna reklamationsnämnden har även hållit utbildningar samt deltagit i seminarier anordnade av Konsumentvägledarnas förening.

Konsumentbyråerna

Det finns fyra självständiga rådgivningsbyråer i Sverige som ger kostnadsfri och opartisk information och vägledning till konsumenter:

- Konsumenternas Bank- och finansbyrå
- Konsumenternas Försäkringsbyrå
- Konsumenternas Energimarknadsbyrå
- Telekområdgivarna

Konsumentbyråerna finansieras av respektive bransch.

Uppdrag att främja och utveckla ett behovsanpassat konsumentstöd

Regeringen gav den 20 februari 2020 Konsumentverket i uppdrag att identifiera och stödja olika samhällsaktörer som har förutsättningar att hjälpa konsumenter i särskilt behov av stöd med att ta till vara sina intressen i samband med köp och med att hantera privatekonomiska problem. I uppdraget ingick att ta fram metodstöd och stödverktyg samt erbjuda utbildning, liksom att aktivt arbeta för att stödet blir känt bland relevanta aktörer. Konsumentverket redovisade genomförandet av uppdraget och de resultat som uppnått i februari 2023 i rapporten *Ett behovsanpassat konsumentstöd* (Rapport 2023:1). Lägesrapporter hade tidigare lämnats i Konsumentverkets årsredovisningar för 2020 och 2021.

Rapporten Ett behovsanpassat konsumentstöd

I rapporten anför Konsumentverket bl.a. följande:

Den kommunala konsumentverksamheten i form av budget- och skuldrådgivning och konsumentvägledning utgör grunden för, och är kärnan i, konsumentstödet på lokal nivå. Verksamheten är dock relativt okänd och många konsumenter i behov av stöd hittar inte dit. Den kommunala verksamheten har heller inte kapacitet att svara upp mot det behov av stöd som föreligger. Ett kompletterande stöd från andra samhällsaktörer är därför angeläget.

En erfarenhet när det gäller olika samhällsaktörers förutsättningar att ge stöd i privatekonomiska och konsumenträttsliga frågor är att syftet med aktörernas verksamhet är av stor betydelse. Aktörer som möter och har i uppdrag att ge stöd till enskilda har bättre förutsättningar än andra. Om aktörerna i sin verksamhet har fokus på helt andra frågor, är förutsättningarna att bistå konsumenter begränsade. Andra faktorer av betydelse är vilka konsumentgrupper aktörerna möter i sin verksamhet och tillgången till resurser. Tillgången till resurser är ofta en avgörande fråga, inte minst för aktörer med ideell verksamhet. Utifrån de olika förutsättningar aktörerna har kan vissa ge ett mer omfattande stöd medan det för andra främst handlar om att hänvisa till det stöd som andra erbjuder. I båda

fallen kan stödet spela stor roll för den enskilda individen. Det är därför angeläget att aktörer med förutsättningar att ge ett fördjupat stöd erbjuds ett anpassat metod- och kunskapsstöd som kan bidra till att konsumenter de möter får relevant hjälp. För andra aktörer är det snarast viktigt att få kännedom om och kunna hänvisa till det stöd som kommunerna erbjuder.

Att ta fram stöd är relativt enkelt men att säkerställa att det används är svårare. För att stödet ska vara användbart behöver det anpassas efter aktörernas behov och förutsättningar. Stödet behöver också vara lättillgängligt, på lagom nivå och användarvänligt. Att sprida och nå ut med stödet till lokala verksamheter underlättas ofta av samverkan med aktörernas centrala organisationer, i de fall sådana finns. I dessa fall får Konsumentverket en tydlig samverkanspart som kan medverka vid framtagande och spridning av stöd, liksom vid utvärdering av stödet.

Konsumentverket bedömer att samverkan mellan relevanta aktörer på lokal nivå är en framgångsfaktor när det gäller både att nå konsumenterna, att öka stödet till redan utsatta och att genom förebyggande arbete motverka att privatekonomiska problem uppkommer eller förvärras. För en konstruktiv samverkan över tid torde dock förutsättas att någon aktör på lokal nivå aktivt driver frågan.

Konsumentverket konstaterar avslutningsvis att det stöd som idag erbjuds utsatta konsumentgrupper inte är tillräckligt för att förebygga allvarlig skuldsättning eller stötta de mest utsatta. Inte heller med förbättrade förutsättningar och ett ökat engagemang hos civilsamhällets aktörer kan stödet förväntas motsvara behoven. Konsumentverket har redan under genomförandet av det tidigare regeringsuppdraget om samverkan mot överskuldsättning (Fi2016/00958/KO) identifierat behov av och tänkbart innehåll i en nationell vägledningstjänst för budget- och skuldfrågor, motsvarande den tjänst som finns i Norge, Finland och Danmark, som ett komplement till kommunernas budget- och skuldrådgivningsverksamhet. En lätt tillgänglig nationell vägledningstjänst för budget- och skuldfrågor med anonyma kontakter skulle kunna bidra till att sänka trösklarna för personer att ta kontakt och be om hjälp. De senaste årens utveckling på konsumentkreditområdet och den situation med höjda räntor och hushållskostnader som nu råder, kan förväntas påtagligt öka behovet av stöd i privatekonomiska frågor. Konsumentverket bedömer därför att det är angeläget att lämpliga åtgärder nu övervägs för att möta såväl dagens som framtida stödbehov.

När det gäller samhällsaktörer som kan hjälpa konsumenter anför Konsumentverket bl.a. att diakoner och anställda inom Kriminalvården är exempel på aktörer som möter utsatta grupper och har i uppdrag och som målsättning att stödja dessa. Även organisationer som Yrkesföreningen för personliga ombud, Riksförbundet för frivilliga samhällsarbetare, Finsamförbunden och trosamfund liksom yrkesgrupper inom kommunal verksamhet, som t.ex. samhällsorienteringen, socialtjänsten, flyktinghandläggare och integrationssamordnare, har identifierats som aktörer som skulle kunna ge utsatta konsumentgrupper ett värdefullt stöd. Statens servicecenters lokala kontor är ytterligare en aktör som möter många medborgare och som skulle kunna hänvisa till det stöd som kommunerna erbjuder.

Konsumentverket redovisar också vilket stöd myndigheten lämnar till samhällsaktörer som hjälper konsumenter. Konsumentverket har bl.a. publicerat ett stödpaket på konsumentverket.se under rubriken Till dig som möter konsumenter. Stödet är indelat i tre områden; privatekonomi och

skulder, konsumenträtt och konsumentproblem samt miljömässigt hållbar konsumtion. Konsumentverket har även bidragit vid uppdateringen av Socialstyrelsens information till socialsekreterare inom ekonomiskt bistånd och informerat om stödet som verket tillhandahåller, via Finansinspektionen, Sveriges kommuner och regioner, Svenska kyrkan, Finsam och organisationer från civilsamhället. Konsumentverket har också medverkat på flera digitala konferenser och temadagar för att sprida kännedom om stödet. Konsumentverket deltar dessutom i olika nätverk och sprider där information om stödet. Vidare erbjöd Konsumentverket under 2022 två webinarier för samhällsaktörer som möter barnfamiljer på temat Så här kan du stödja ekonomiskt utsatta barnfamiljer.

För att främja lokal samverkan har Konsumentverket tillhandahållit metodstöd och erbjudit forum för dialog och erfarenhetsutbyte. Under 2022 bjöd Konsumentverket t.ex. in budget- och skuldrådgivare och konsumentvägledare till en insats om lokal samverkan. Konsumentverket har också arrangerat en digital träff för verksamhetsansvariga för kommunernas budget- och skuldrådgivning.

Riksdagens tillkännagivanden

Riksdagen beslutade våren 2021, på förslag av utskottet, om ett tillkännagivande om att regeringen bör se över hur den kommunala konsumentvägledningen kan stärkas och utvecklas (bet. 2020/21:CU12, rskr. 2020/21:267).

Riksdagen beslutade vidare våren 2022 om ett tillkännagivande till regeringen om att skynda på arbetet med att stärka och utveckla den kommunala konsumentvägledningen (bet. 2021/22:CU8, bifall till res. 3 under punkt 3, rskr. 2021/22:213).

I reservationen anfördes följande:

Ett välfungerande konsumentupplysningsarbete är betydelsefullt såväl för samhället och samhällsekonomin som för enskilda individer. De snabbt förändrade konsumentmarknaderna och den alltmer komplexa ekonomiska omvärlden innebär att nya krav ställs på konsumenternas kunskap när det gäller deras rättigheter och om privatekonomi i stort. Vi anser att den kommunala konsumentvägledningen är mycket viktig både när det gäller det förebyggande arbetet och att lämna rådgivning till enskilda konsumenter. Genom den kommunala konsumentvägledningen kan sårbara konsumenter erbjudas ett mer direkt och personligt stöd. De kommunala konsumentvägledarna har också kännedom om lokala förhållanden. Vi ser därför med oro på att allt färre kommuner erbjuder konsumentvägledning.

Konsumentverket har för närvarande ett regeringsuppdrag att identifiera och stödja olika samhällsaktörer som har förutsättningar att hjälpa konsumenter i särskilt behov av stöd med att ta till vara sina intressen i samband med köp och med att hantera privatekonomiska problem. Riksdagen beslutade våren 2021, på utskottets förslag, om ett tillkännagivande om att regeringen i det fortsatta arbetet särskilt bör se över hur den kommunala konsumentvägledningen kan stärkas och utvecklas. I sitt ställningstagande pekade utskottet på att frågor som samhälls-ekonomiska vinster av kommunal konsumentvägledning och samverkan

med aktörer på lokal nivå, bl.a. företag, behöver bli väl belysta. Utskottet ansåg att det även bör övervägas hur Konsumentverket och Allmänna reklamationsnämnden ytterligare kan stödja den kommunala konsumentvägledningen.

Enligt vår mening är det angeläget att regeringen skyndar på arbetet med att stärka och utveckla den kommunala konsumentvägledningen. I detta arbete kan det enligt vår mening finnas anledning att särskilt uppmärksamma hur samarbetet mellan den kommunala konsumentvägledningen och budget- och skuldrådgivningen kan utvecklas samt hur kommuner och statliga aktörer, exempelvis de statliga servicekontoren, kan samverka på området. Det kan också finnas anledning att undersöka möjligheten att införa ett bidrag liknande det som ges till den kommunala energi- och klimatrådgivningen för att stärka den kommunala konsumentverksamheten.

Regeringens skrivelse 2022/23:75

I regeringens skrivelse 2022/23:75 Riksdagens skrivelser till regeringen – åtgärder under 2022 redovisas följande när det gäller tillkännagivandena:

Regeringen beslutade den 20 februari 2020 att ge Konsumentverket i uppdrag att identifiera och stödja olika samhällsaktörer som har förutsättningar att hjälpa konsumenter i särskilt behov av stöd med att ta till vara sina intressen i samband med köp och med att hantera privat-ekonomiska problem. Konsumentverket redovisade den 27 februari 2023 genomförandet av uppdraget och det resultat som uppnåtts. En första lägesrapport lämnades i Konsumentverkets årsredovisning för 2020 och ytterligare en lägesrapport lämnades i årsredovisningen för 2021. Ansvarigt statsråd genomförde i oktober 2021 flera möten med representanter från kommuner och civilsamhället för att diskutera konsumentvägledning, inklusive ett seminarium tillsammans med Sveriges Kommuner och Regioner i oktober 2021 riktat till förtroendevalda och förvaltningschefer i samtliga kommuner. Under våren 2022 har ansvarigt statsråd haft ytterligare kontakter med bl.a. Konsumentvägledarnas förening, och inhämtat information om verksamheten och tagit del av föreningens synpunkter på behov av stöd till konsumenter, se också riksdagens skrivelse 2021/22:213 (jfr Fi 69). Ärendet bereds vidare inom Regeringskansliet. Punkten är inte slutbehandlad.

Interpellationssvar

Statsrådet Erik Slottnér anförde följande i en interpellationsdebatt den 17 februari 2023 om han och regeringen avser att vidta några åtgärder för att bl.a. garantera att alla invånare har tillgång till konsumentvägledning där de bor (ip. 2022/23:175):

Konsumenter möter alltmer komplexa marknader, vilket ökar behovet av information och stöd om vilka rättigheter och skyldigheter man har som konsument. Konsumenter kan få hjälp och stöd av flera aktörer, såsom Konsumentverkets upplysningstjänst Hallå konsument, de fyra konsumentbyråerna och konsumentvägledare. Många kommuner erbjuder konsumentvägledning som omfattar både förebyggande arbete och rådgivning och hjälp när problem väl uppstår. Men som [...] påpekar har

mycket riktigt andelen kommuner som väljer att erbjuda konsumentvägledning minskat under en följd av år.

När det gäller stöd till skuldsatta är de budget- och skuldrådgivare som finns i kommunerna viktiga, och den verksamheten är obligatorisk för kommunerna att tillhandahålla. I många kommuner samarbetar konsumentvägledare och budget- och skuldrådgivare tätt, vilket förefaller vara en god ordning som gynnar konsumenterna.

Ett lokalt tillgängligt konsumentskydd som kan erbjuda fysiska besök är särskilt viktigt för mer sårbara konsumenter. Konsumentverket har fått i uppdrag att främja och utveckla konsumentstödet genom att identifiera och stödja olika samhällsaktörer - inklusive organisationer inom det civila samhället - som har förutsättningar att hjälpa konsumenter i särskilt behov av stöd med att ta till vara sina intressen i samband med köp och med att hantera privatekonomiska problem. Till exempel erbjuder pensionärsorganisationerna sedan en tid tillbaka konsumentrådgivning.

Jag följer noga utvecklingen på området. Fortsatta åtgärder kommer att övervägas av regeringen med utgångspunkt i uppdraget till Konsumentverket, som ska slutredovisas i mars i år, alltså väldigt snart, och med anledning av riksdagens tillkännagivanden om att regeringen bör se över hur den kommunala konsumentvägledningen kan utvecklas.

- - -

Vad gäller de kommunala konsumentvägledarna är det inte någon obligatorisk verksamhet. Precis som [...] mycket riktigt säger har antalet kommuner som erbjuder konsumentvägledning minskat under senare år. Parallellt med detta har Konsumentverkets upplysningstjänst Hallå konsument ökat väldigt mycket i användning och utveckling. Många kommuner hänvisar just till den tjänsten. Vi får väl se om Hallå konsument kanske till viss del kan ersätta en del av det förebyggande arbete kommunerna har haft.

Däremot är budget- och skuldrådgivningen obligatorisk för kommunerna. Det är mycket möjligt att man skulle kunna bygga in en viss vägledande funktion. En del av de kommuner som har skrotat vägledarna har också lagt in det förebyggande och vägledande arbetet i just budget- och skuldrådgivningen.

Jag tror inte heller att vi får hamna i den fällan att vi blir helt fast i gamla metoder som vi alltid använt oss av. Det förebyggande arbetet för att motverka överskuldsättning är väldigt viktigt för att överskuldsättning över huvud taget inte ska uppkomma. Jag är dock inte helt säker på att konsumentvägledarna är det givna svaret på detta. Det kan finnas andra lösningar och andra sätt, inte minst med den alltmer tilltagande digitalisering vi ser i dag, att stärka det förebyggande arbetet.

Det är inte helt säkert att kommunerna är de mest lämpade. Det kanske är regionerna; det kanske är länsstyrelserna eller Konsumentverket. Inte minst kan det vara civilsamhället, för vi ska inte glömma att även civilsamhället har ett viktigt ansvar och uppdrag i detta. De får också 12 miljoner kronor av Konsumentverket för att ha en rådgivande funktion.

Det finns alltså olika aktörer som på olika sätt arbetar för att stärka det förebyggande arbetet så att färre människor ska ta alltför stora lån, framför allt lån som de inte klarar av. Konsumentverket är en del i detta, men det finns också väldigt många andra som är värda att nämna.

Utskottets ställningstagande

De snabbt förändrade konsumentmarknaderna och en komplex ekonomisk omvärld ställer allt högre krav på konsumenternas kunskaper. Att konsumenter har tillgång till stöd och rådgivning om t.ex. krångliga avtal kan minska risken för överskuldssättning. Särskilt för sårbara konsumenter, som har svårt att göra egna avvägda val eller som saknar internet, är det viktigt med ett konkret och personligt stöd. Ett välfungerande konsumentupplysningsarbete är därför av stor betydelse såväl för samhället och samhällsekonomin i stort som för enskilda individer.

Den kommunala konsumentvägledningen är enligt utskottet mycket viktig som ett komplement till upplysningstjänsten Hallå konsument. Till att börja med har de kommunala konsumentvägledarna kännedom om lokala förhållanden. Men dessutom kan sårbara konsumenter genom denna vägledning erbjudas ett mer direkt och personligt stöd.

Mot denna bakgrund är det enligt utskottet oroande att allt färre kommuner erbjuder konsumentvägledning. Som redovisats ovan har riksdagen emellertid redan i tillkännagivanden 2021 och 2022 uppmanat regeringen att se över hur den kommunala konsumentvägledningen kan stärkas och utvecklas. Regeringen har därefter i skrivelse 2022/23:75 redovisat att vissa åtgärder har vidtagits med anledning av tillkännagivandena men att dessa inte är slutbehandlade ännu. Statsrådet Erik Slottner har nyligen i en interpellationsdebatt anfört att han noga följer utvecklingen på området och att fortsatta åtgärder kommer att övervägas av regeringen med utgångspunkt i Konsumentverkets uppdrag att främja och utveckla konsumentstödet genom att identifiera och stödja olika samhällsaktörer som har förutsättningar att hjälpa konsumenter i särskilt behov av stöd, och med anledning av riksdagens tillkännagivanden. Detta är positivt.

Utskottet noterar vidare att det på Hallå konsumenters webbplats finns information till konsumenter om olika privatekonomiska frågor, och att Konsumentverket har tagit fram informationsmaterial om privatekonomi som riktar sig till olika konsumentgrupper. Flera myndigheter samverkar även om att lämna sådan information. Konsumentverket har dessutom nyligen redovisat uppdraget om att främja och utveckla konsumentstödet för att hjälpa konsumenter i särskilt behov av stöd att bl.a. hantera privatekonomiska problem.

Mot bakgrund av det anförda ser inte utskottet nu behov av något ytterligare tillkännagivande från riksdagen när det gäller konsumentvägledning. Samtliga motionsyrkanden bör därför avslås.

Konsumentverkets tillsynsverksamhet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om att se över om Konsumentverket har tillräckliga resurser och rätt kompetens för sin tillsynsverksamhet.

Jämför reservation 24 (S).

Motionen

I kommittémotion 2022/23:2215 yrkande 5 föreslår Jennie Nilsson m.fl. (S) ett tillkännagivande om att se över om Konsumentverket har tillräckliga resurser och rätt kompetens för att klara tillsynen när det gäller t.ex. orimliga avtalsvillkor, bluffakturor och oseriös reklam för spel och snabba krediter.

Konsumentverkets tillsynsverksamhet

Konsumentverket har som uppdrag att utöva tillsyn inom flera områden, bl.a. marknadsföring, produkt- och tjänstsäkerhet, avtalsvillkor och reserättigheter. Generellt är tillsynsarbetet baserat på marknadskontroller, anmälningar som kommer in till myndigheten och en aktiv omvärldsbevakning.

Konsumentverket ansvarar för att granska företags marknadsföring så att den inte är vilseledande eller på andra sätt otillbörlig. Man granskar också att standardvillkor som företag använder sig av mot konsumenterna är skäliga. Om en anmälan rör många konsumenter eller om Konsumentverket bedömer att det är en principiellt viktig rättslig fråga för konsumentskyddet prioriteras det när myndigheten överväger att öppna ett ärende.

Företag som brutit mot lagen kontaktas av Konsumentverket och får en chans att rätta till felet. Om de inte kommer överens med företaget kan Konsumentombudsmannen utfärda förlägganden eller ta ärendet vidare till Patent- och marknadsdomstolen.

Riksrevisionens granskning av Konsumentverkets tillsyn av marknadsföring och avtalsvillkor

Riksrevisionen har granskat om Konsumentverket bedriver tillsyn av näringsidkares marknadsföring och avtalsvillkor på ett ändamålsenligt sätt. Resultatet av granskningen redovisades i en granskningsrapport som överlämnades till riksdagen i maj 2022 (RiR 2022:13). I rapporten anförts (s. 62):

Riksrevisionens bedömning är att tillsynen i huvudsak bedrivs ändamålsenligt och effektivt, och att Konsumentverket har inlett förbättringsarbeten som berör flera av de brister som finns i dag. Konsumentverket prioriterade under perioden 2014–2019 andra verksamhetsområden högre på grund av regeringsuppdrag som tog mycket av myndighetens gemensamma resurser, men satsar nu mer på att förbättra förutsättningarna för

tillsynen. Det finns dock även fortsättningsvis utmaningar som Konsumentverket behöver arbeta med. Det finns en risk för att väsentliga konsumentproblem förblir oupptäckta, framför allt sådana som ger upphov till få anmälningar. Konsumentverket borde kunna arbeta mer ändamålsenligt med riskanalyser för att säkerställa att tillsynen genomförs där den gör störst nytta. Riksrevisionens bedömning är att Konsumentverket kan arbeta mer strukturerat för att följa upp uppslag som inte prioriteras, och koppla dessa till riskanalyserna. Tillsynen resulterar i stor utsträckning i att prioriterade konsumentproblem motverkas, men uppföljningen kan göras mer systematisk.

I skrivelse 2022/23:22 har regeringen redovisat för riksdagen vilka åtgärder som regeringen har vidtagit eller avser att vidta med anledning av iakttagelser i granskningsrapporten. Skrivelsen har hänvisats till utskottet för beredning.

Konsumentverkets anslag

I budgetpropositionen för 2023 föreslog regeringen att anslaget till Konsumentverket (anslag 2:1 inom utgiftsområde 18) skulle bestämmas till 171 338 000 kronor.¹⁵ Utskottet föreslog att riksdagen skulle anvisa anslagen för 2023 inom utgiftsområde 18 enligt regeringens förslag, och riksdagen beslutade i enlighet med detta.¹⁶

I vårändringsbudgeten för 2023 (prop. 2022/23:99) föreslår regeringen att anslaget till Konsumentverket minskas med 2 000 000 kronor för att delvis finansiera ett ökat anslag till Allmänna reklamationsnämnden. Motionstiden i det ärendet löper ut den 2 maj 2023.

Utskottets ställningstagande

Som redovisats ovan har Riksrevisionen nyligen granskat Konsumentverkets tillsyn av marknadsföring och avtalsvillkor. Riksrevisionens bedömning är att tillsynen i huvudsak bedrivs ändamålsenligt och effektivt och att Konsumentverket har inlett förbättringsarbeten som berör flera av de brister som finns i dag.

När det gäller Konsumentverkets ekonomiska resurser noterar utskottet att myndighetens anslag enligt riksdagens beslut i december 2022 uppgår till drygt 171 miljoner kronor och att regeringen i vårändringsbudgeten för 2023 har föreslagit en smärre förändring av anslaget. Riksdagen har ännu inte fattat beslut med anledning av förslaget i vårändringsbudgeten.

Mot denna bakgrund ser utskottet inte skäl för något tillkännagivande till regeringen om Konsumentverkets resurser och kompetens när det gäller myndighetens tillsyn. Motionsyrkandet bör avslås.

¹⁵ Anslaget ökades med 250 000 kronor fr.o.m. 2023 till följd av nya regler om nikotinprodukter som trädde i kraft den 1 augusti 2022 och som innebär att Konsumentverket får nya tillsynsuppgifter. Vidare minskades anslaget med 340 000 kronor fr.o.m. 2023 till följd av att ansvaret för tillsynen över tillståndspliktiga aktörers kreditprövningar flyttas från Konsumentverket till Finansinspektionen.

¹⁶ Prop. 2022/23:1 utg.omr. 18 s. 45-46, bet. 2022/23:CU1, rskr. 2022/23:76.

Stöd till organisationer på konsumentområdet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om bl.a. skärpt kontroll av konsumentorganisationer som söker statligt stöd. Utskottet hänvisar bl.a. till gällande regler och Riksrevisionens granskning av statens bidragsgivning till civilsamhällets organisationer.

Jämför reservation 25 (SD).

Motionen

Mikael Eskilander m.fl. (SD) anser i kommittémotion 2022/23:1003 att kontrollen av konsumentorganisationer som söker statligt stöd behöver skärpas och att även vikten av att de konsumentorganisationer som får stöd är partipolitiskt obundna bör tydliggöras. Motionärerna anser vidare att det bör förhindras att organisationer som är samarbetsorgan för flera organisationer har möjlighet att få stöd. Enligt motionärerna bidrar denna möjlighet till en orättvis fördelning som i praktiken innebär att samma organisation kan tilldelas stödet flera gånger under samma tidsperiod. Tillkännagivanden föreslås i enlighet med detta (yrkandena 23–25).

Stödet till organisationer på konsumentområdet

Anslaget 2:4 Åtgärder på konsumentområdet inom utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande samt konsumentpolitik får användas för utgifter för statsbidrag till det civila samhällets organisationer som på olika sätt främjar konsumenternas intressen samt för statsbidrag till standardiseringsarbete.

Riksdagen beslutade hösten 2022 att anvisa 13 559 000 kronor till anslaget för 2023. Vidare bemyndigade riksdagen regeringen att under 2023 för anslaget besluta om ekonomiska åtaganden som inklusive tidigare åtaganden medför behov av framtida anslag på högst 19 700 000 kronor för 2024 och 2025 (prop. 2022/23:1 utg.omr. 18, bet. 2022/23:CU1, rskr. 2022/23:76).¹⁷

Bidraget till det civila samhällets organisationer regleras i förordningen (2007:954) om statsbidrag till organisationer på konsumentområdet. Bidrag enligt förordningen får lämnas till organisationer i syfte att stödja konsumentintresset inom olika verksamhetsområden (1 §). Konsumentverket beslutar i frågor om bidrag efter ansökan. Bidrag får beviljas för högst två år i taget. Beslut om bidrag får förenas med villkor (8 §). Bidrag får lämnas i form av organisationsbidrag, verksamhetsbidrag och projektbidrag (2 §). Bidrag får lämnas till en nationell organisation som är demokratiskt uppbyggd, är

¹⁷ I vårändringsbudgeten för 2023 (prop. 2022/23:99) föreslår regeringen att anslaget ökas med 1 000 000 kronor för att möjliggöra stödinsatser till konsumenter med små ekonomiska marginaler.

partipolitiskt obunden och bedriver verksamhet utan vinstsyfte. Bidrag får även lämnas till en organisation som är ett samarbetsorgan för flera organisationer (3 §). Konsumentverket får besluta att ett beviljat bidrag inte ska betalas ut om det kan antas att bidraget har beviljats på grund av felaktiga uppgifter (9 §).

En organisation som har tagit emot bidrag ska, enligt förordningen, till Konsumentverket lämna de redovisningshandlingar, verksamhetsberättelser och andra uppgifter som Konsumentverket bestämmer för att göra det möjligt att följa upp och utvärdera verksamheten (10 §). Konsumentverket ska i sin årsredovisning lämna en samlad redovisning av vilka som har fått bidrag, med vilka belopp och för vilka ändamål. Redovisningen ska också innehålla en sammanfattande redogörelse för vad bidragen har använts till och, när det är möjligt, en bedömning av bidragets effekter i förhållande till dess syfte (11 §). En organisation som har tagit emot bidrag är återbetalningsskyldig bl.a. om bidraget har lämnats på grund av felaktiga uppgifter (12 §).

Konsumentverket anför i sin årsredovisning för 2022 att myndigheten beslutade om verksamhetsbidrag och organisationsbidrag vid två tillfällen under året. Bidragen har gått till civilsamhällets organisationer som skapar konsumentnytta på olika sätt. Det handlar bl.a. om att sprida kunskap, ge rådgivning, ta fram verktyg som underlättar konsumenters vardag samt att skapa engagemang och driva opinion i viktiga frågor för konsumenterna. Organisationerna har också arbetat inom områden som rör jämställdhet, funktionshinder och miljö. I januari 2022 betalades hela anslaget för 2022 ut till tjugo organisationer och sju av dem fick dessutom beslut om bidrag för 2023. I december 2022 fattades beslut om resterande del av bidragsanslaget för 2023. Fem organisationer fick också beslut om bidrag för 2024.

Av anslaget för 2022 fördelades totalt 600 000 kronor som organisationsbidrag till sex organisationer och 11,4 miljoner kronor fördelades som verksamhetsbidrag till 20 organisationer. Anslaget för 2023 fördelades på ett liknande sätt. Fem organisationer fick beslut om 100 000 kronor var i organisationsbidrag och 22 organisationer fick beslut om sammanlagt 11,5 miljoner kronor i verksamhetsbidrag.

Under våren 2022 redovisade 18 organisationer hur de hade använt de verksamhetsbidrag de fått för 2021. Fyra av dem redovisade också organisationsbidrag. Samtliga redovisningar godkändes. Fyra organisationer betalade tillbaka delar av bidragen som de inte hade använt under 2021. Tre organisationer fick bidrag för 2021 och 2022. De kommer att redovisa hur de använt sina bidrag under våren 2023.

Riksrevisionens granskning av statens bidragsgivning till civilsamhällets organisationer

Riksrevisionen har granskat om statens bidragsgivning till civilsamhällets organisationer är effektiv. Resultatet av granskningen redovisades i rapporten Tillit och kontroll – statlig bidragsgivning till civilsamhället (RiR 2023:7).

Riksrevisionen har granskat bidragsgivningen till civilsamhället vid fyra statliga myndigheter: Jämställdhetsmyndigheten, Myndigheten för stöd till trosamfund (SST), Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) och Socialstyrelsen. Riksrevisionen anför att även om granskningen fokuserar på bidragsgivningen vid fyra statliga myndigheter, så är förhoppningen att slutsatserna och rekommendationerna ska främja en effektiv bidragsgivning för staten som helhet.

Riksrevisionens övergripande slutsats är att myndigheternas bidragsgivning inte är tillräckligt effektiv. Riksrevisionen anför att bidragsgivningen till civilsamhället bygger av tradition på tillit. Samtidigt visar granskningen att det finns en ökande risk för att tilliten utnyttjas av oseriösa aktörer och att myndigheterna inte har anpassat sin kontroll till den förändrade riskbilden. Misstankar om fusk och felaktiga utbetalningar riskerar att skada förtroendet för statsbidragen och den verksamhet som bedrivs av civilsamhället. De brister som granskningen uppmärksammat behöver därför åtgärdas för att minska risken för felaktiga utbetalningar och för att bibehålla bidragsgivningens legitimitet.

I granskningsrapporten lämnar Riksrevisionen ett antal rekommendationer till regeringen.

Tidigare behandling

Motsvarande motionsyrkanden behandlades senast av utskottet våren 2021 i betänkande 2020/21:CU12 och i förenklad ordning våren 2022 i betänkande 2021/22:CU8. Utskottet föreslog att motionsyrkandena skulle avslås med hänvisning till bl.a. gällande regler. Riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Anslaget 2:4 Åtgärder på konsumentområdet inom utgiftsområde 18 får användas för utgifter för stöd till det civila samhällets organisationer som på olika sätt främjar konsumenternas intressen samt för stöd till standardiseringsarbete. Stödet regleras i förordningen om statsbidrag till organisationer på konsumentområdet. Bidrag enligt förordningen får lämnas till organisationer i syfte att stödja konsumentintresset inom olika verksamhetsområden. Bidrag får lämnas till en nationell organisation som är demokratiskt uppbyggd, är partipolitiskt obunden och bedriver verksamhet utan vinstsyfte. Bidrag får även lämnas till en organisation som är ett samarbetsorgan för flera organisationer. Konsumentverket beslutar i frågor om bidrag efter ansökan. Konsumentverket ska i sin årsredovisning lämna en samlad redovisning av vilka som har fått bidrag, med vilka belopp och för vilka ändamål. Redovisningen ska också innehålla en sammanfattande redogörelse för vad bidragen har använts till och, när det är möjligt, en bedömning av bidragets effekter i förhållande till dess syfte.

Konsumentverket har i sin årsredovisning för 2022 lämnat en sådan samlad redovisning och en sammanfattande redogörelse för vad bidragen har använts till.

Som framgår ovan har Riksrevisionen vidare nyligen granskat om statens bidragsgivning till civilsamhällets organisationer är effektiv (RiR 2023:7). Riksrevisionens förhoppning är att slutsatserna och rekommendationerna i den nämnda granskningen ska främja en effektiv bidragsgivning för staten som helhet.

Mot denna bakgrund är utskottet inte berett att föreslå något initiativ från riksdagens sida anledning av motionsyrkandena. Motionsyrkandena bör avslås.

Märkningsfrågor m.m.

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår motionsyrkanden om märkningsfrågor m.m. Utskottet hänvisar bl.a. till pågående arbete inom EU.

Jämför reservation 26 (C) och 27 (MP).

Motionerna

I partimotion 2022/23:2190 föreslår Annie Lööf m.fl. (C) tillkännagivanden om att dels ge Konsumentverket i uppdrag att tillsammans med näringslivet ta fram en märkning för produkter och tjänster som följer rekommendationer för klimatkompensation (yrkande 45), dels ge Konsumentverket i uppdrag att ta fram ett regelverk för kommunikation kring klimatkompenserade produkter och tjänster (yrkande 46). Motionärerna föreslår vidare tillkännagivanden om att fler produkter ska ha klimatdeklarationer (yrkande 52) samt att regeringen ska verka för att EU tar fram en klimatmärkning för utsläppsintensiva produkter och tjänster (yrkande 53).

I kommittémotion 2022/23:907 yrkande 20 föreslår Stina Larsson m.fl. (C) ett tillkännagivande om att verka för en större harmonisering av miljömärkningar och andra miljökriterier på EU-nivå.

I motion 2022/23:471 föreslår Mattias Jonsson och Dzenan Cisija (båda S) ett tillkännagivande om att utreda att införa ett förbud mot reklam för fossilbaserade produkter och tjänster i Sverige.

Konsumentverkets verksamhet m.m.

Konsumentverket ska inom sitt verksamhetsområde verka för att generationsmålet och miljökvalitetsmålen nås och vid behov föreslå åtgärder för miljöarbetets utveckling. Myndigheten ska även bevaka och analysera förutsättningarna för konsumenter att agera på ett, ur miljösynpunkt, hållbart sätt (se förordningen [2009:607] med instruktion för Konsumentverket 2 § 1 och 3 §

2). Myndigheten arbetar bl.a. med att ta fram och sprida kunskap om miljömässigt hållbar konsumtion, granska miljöpåståenden i marknadsföring och informera konsumenterna om hållbar konsumtion. Information om hur konsumenterna kan konsumera mer miljömässigt hållbart och minska sin klimatpåverkan samt hur olika produkter påverkar miljön lämnas bl.a. på upplysningstjänsten Hallå konsumenters webbplats. Konsumentverket ansvarar för att tillhandahålla och samordna upplysningstjänsten.

Information om klimatkompensation lämnas bl.a. på Naturvårdsverkets webbplats.

EU-miljömärket

EU-miljömärket – EU Ecolabel är EU:s officiella miljömerke. Bestämmelser om miljömärket finns i förordningen (EG) nr 66/2010 (miljömärkesförordningen). Miljömärkesförordningen tillämpas på alla varor och tjänster som tillhandahålls för distribution, konsumtion eller användning på unionsmarknaden, med undantag för humanläkemedel, veterinärmedicinska läkemedel och medicinsk utrustning. EU-miljömärket får endast användas för produkter som uppfyller kriterierna för de berörda produkterna. Kriterierna anger de miljökrav som en produkt måste uppfylla för att få bära märket. EU-miljömärket är en Typ 1-märkning enligt den internationella standarden ISO 14021, vilket bl.a. innebär att kraven fastställs oberoende av producent/licensinnehavaren, att kraven utarbetas med ett livscykelperspektiv och en helhetssyn och skärps successivt, samt att licensiering och kontroll genomförs av tredje part. För närvarande finns det ett tjugotal produktgrupper inom EU-miljömärket. Produktgrupperna är bl.a. möbler, städtjänster inomhus, textilprodukter och elektroniska bildskärmar. EU-miljömärket är ett frivilligt miljömärkningssystem.

I Sverige ansvarar det statligt ägda bolaget Miljömärkning Sverige AB för det nordiska miljömärket Svanen och EU-miljömärket.

Förslag till EU-direktiv

Som tidigare redovisats i avsnittet Reklamation och avhjälpande av fel har kommissionen presenterat tre förslag till direktiv som syftar till att främja en miljömässigt hållbar konsumtion.

Förslag till direktiv om mer konsumentmakt i den gröna omställningen

Kommissionen presenterade i mars 2022 ett förslag till direktiv om mer konsumentmakt i den gröna omställningen genom bättre skydd mot otillbörliga affärsmetoder och bättre information COM(2022) 143. Förslaget syftar särskilt till att bidra till en cirkulär, ren och grön ekonomi i EU genom att ge konsumenterna möjlighet att fatta informerade inköpsbeslut och därigenom

bidra till en mer hållbar konsumtion. Det riktar sig även mot otillbörliga affärsmetoder som vilseleder konsumenterna från hållbara konsumtionsval. Förslaget innehåller bl.a. nya informationskrav på miljöpåståenden i marknadsföring.

Direktivförslaget förhandlas för närvarande inom EU.

Förslag till direktiv om gröna påståenden

Kommissionen presenterade den 22 mars 2023 ett förslag till direktiv om verifiering och kommunikation om uttryckliga miljöpåståenden (direktiv om gröna påståenden), COM(2023) 166. Förslaget kompletterar direktivförslaget om konsumentmakt i den gröna omställningen. Syftet med direktivförslaget är att reglera miljöpåståenden på den inre marknaden och därmed förenkla för konsumenterna att kunna göra miljömässigt informerade val samtidigt som s.k. grönmålning motverkas. Förslaget syftar även till att skydda konsumenterna mot vilseledande miljöpåståenden och samtidigt skydda seriösa näringsidkare genom att minska floran av miljömärkningar och säkerställa lika konkurrensvillkor på EU:s inre marknad.

Förslaget innebär att näringsidkare behöver ett förhandsgodkännande av ett tredjeparts ackrediterat organ för att använda ett miljöpåstående i kommersiellt syfte. För att få ett sådant godkännande måste ett antal kriterier uppfyllas. Om miljöpåståendet anses uppfylla kriterierna utfärdar det ackrediterade organet ett intyg om överensstämmelse som gör det möjligt att använda miljöpåståendet inom hela EU. Ett miljöpåstående ska enligt förslaget bl.a. upprättas utifrån ett livscykelperspektiv och det ska vara specificerat vad det omfattar. Förslaget innebär även ett förbud mot att etablera nya offentligägda regionala eller nationella miljömärkningssystem. Befintliga offentligägda regionala och nationella miljömärkningssystem kan fortsätta att användas men de måste dock uppfylla kraven i direktivet. Vidare uppställer direktivet ett antal grundläggande krav som alla miljömärkningssystem behöver uppfylla. All märkning ska vara utvecklad på vetenskaplig grund. En process för att godkänna och utvärdera nya märkningssystem från privata aktörer ska inrättas av medlemsstaterna. Kommissionen ska upprätta och underhålla en lista på officiellt godkända miljömärken.

Direktivförslaget förhandlas för närvarande inom EU.

Förslag till direktiv för att främja reparation av varor

Kommissionen presenterade den 22 mars 2023 även ett förslag till direktiv om gemensamma regler för att främja reparation av varor och om ändring av förordning (EU) 2017/2394 och direktiven (EU) 2019/771 (varudirektivet) och (EU) 2020/1828 (COM(2023) 155). Syftet med direktivförslaget är att fler varor ska repareras, dels av säljaren för fel i varan som denne ansvarar för, dels av tillverkaren eller fristående reparatörer i andra fall. Förslaget syftar även till att förbättra konsumentens kännedom om sina rättigheter och om vilka reparatörer som finns att välja bland.

Direktivförslaget förhandlas för närvarande inom EU.

Konsumentverkets rapport Konsumtion på villovägar

Konsumentverket har på uppdrag av regeringen identifierat betydande hinder för väl fungerande konsumentmarknader och för hållbar konsumtion. I uppdraget ingick även att identifiera för- och nackdelar med olika typer av åtgärder för att motverka dessa hinder. Uppdraget redovisades i november 2021 i rapporten Konsumtion på villovägar (rapport 2021:2). Konsumentverket har identifierat tre områden som särskilt väsentliga för att undanröja hinder och förändra konsumtionen i en mer hållbar riktning. Dessa områden är styrning av utbudet, incitament för konsumenter att handla hållbart och konsumenters kunskap. Konsumentverket anför sammanfattningsvis bl.a. följande:

Hindret som består av att konsumenterna genom marknadsföring motiveras att välja produkter med stor miljöpåverkan kan dock inte motverkas med marknadsföringslagen, åtminstone inte i nuvarande utformning. Eftersom det handlar om produkter som är tillåtna att säljas är det också tillåtet att marknadsföra dem, så länge det inte görs på ett vilseledande sätt. En tänkbar åtgärd är att reglera marknadsföring av sådana produkter. Sådan reglering finns redan för andra produkter som är tillåtna men där lagstiftaren velat begränsa försäljningen. Exempel är de restriktioner som gäller för marknadsföring av alkohol och tobaksprodukter. På vissa håll har det redan tagits liknande initiativ med miljöinriktning, exempelvis i Amsterdam där stadsfullmäktige beslutat om förbud mot marknadsföring i tunnelbanenätet av klimatpåverkande produkter som fossilbränsle drivena bilar och billiga flygresor. Det har också lämnats ett så kallat medborgarförslag (European Citizens Initiative) till Europeiska kommissionen om förbud mot marknadsföring och sponsring av fossila bränslen. Det gäller både bränslena som sådana och användande av fordon som drivs av sådana bränslen.

Europeiska kommissionen har i många år arbetat med Product Environmental Footprint (PEF), ett verktyg för en helhetsbedömning av olika produkter ur ett miljöperspektiv. Om användandet av ett sådant verktyg blir obligatoriskt skulle även regelverket för marknadsföring kunna knytas till produkternas PEF-resultat. Då kunde ovan nämnda regleringar exempelvis utformas så att produkter med en större miljöpåverkan än ett visst PEF-värde måste förses med upplysande text när de marknadsförs. Detta skulle kunna öka konsumenters motivation och möjligheter att göra hållbara val.

När det gäller styrning av utbudet anför Konsumentverket följande:

Det är inte realistiskt att förvänta sig att konsumenternas motivation och förmåga förändras på ett sätt som gör att de av egen kraft ställer om till en miljömässigt hållbar konsumtion i den takt som behövs. I stället pekar forskningen på att miljöproblem effektivast åtgärdas genom att den som orsakar miljöskadan får betala för den samhällsekonomiska förlust som orsakas. I de flesta fall är det olika led i produktionen som orsakar miljöskadan. Konsumentverkets slutsats är att det är nödvändigt och mest framgångsrikt med styrning på utbudssidan för att få till stånd en miljömässigt mer hållbar konsumtion i större omfattning. Utöver ekonomiska styrmedel kan bland annat regleringar, samhällsplanering och dialoger med näringslivet vara styrmedel som ger goda resultat på utbudssidan.

Enligt uppgift från Regeringskansliet är rapporten lagd till handlingarna.

Uppdrag att främja spridning och vidareutveckling av information om miljömässigt hållbar konsumtion och cirkulär ekonomi

Konsumentverket har haft ett regeringsuppdrag att främja spridning och vidareutveckling av information om miljömässigt hållbar konsumtion och cirkulär ekonomi genom samverkan med andra aktörer som vill bidra till att sådan information sprids till konsumenterna. Uppdraget redovisades i juli 2022 i rapporten Uppdrag att främja spridning och vidareutveckling av information om miljömässigt hållbar konsumtion och cirkulär ekonomi (dnr. 2021/243). I rapporten anför Konsumentverket bl.a. följande:

Majoriteten av de konsumenterna som vänder sig till Konsumentverkets upplysningstjänst Hallå konsument har frågor om problem som uppkommit efter köp. Endast få har frågor om miljömässigt hållbar konsumtion och det saknas kunskap om att Hallå konsument erbjuder sådan information.

Tillsammans med informationsansvariga myndigheter för upplysningstjänsten arbetar Konsumentverket kontinuerligt med att utveckla och upprätthålla miljöinformationen på hallakonsument.se. [...]

Det finns flera aktörer i samhället som informerar konsumenterna om miljömässigt hållbar konsumtion men inte heller dessa använder i någon egentlig utsträckning miljöinformationen på hallakonsument.se.

Konsumentverket har identifierat en rad olika aktörer som myndigheten bedömer har bättre förutsättningar än andra aktörer att vidareförmedla och vidareutveckla innehållet om miljömässigt hållbar konsumtion på hallakonsument.se. Dessa aktörer finns bland annat på kommunal och regional nivå och bedriver verksamheter som energi- och klimatrådgivning, konsumentvägledning och avfallshantering. Inom det civila samhället är det studieförbundet, scoutörelsen, secondhandorganisationer och Riksidrottsförbundet som bedöms ha bäst förutsättningar att bidra till ökad spridning och användning av myndighetens miljöinformation.

De nämnda aktörerna har på olika sätt informerat om myndighetens uppdrag och spridit myndighetens information om miljömässigt hållbar konsumtion vidare i sina egna kanaler.

Besöken till sidorna med miljörelaterad information på hallakonsument.se har ökat under uppdragstiden. I maj 2021 uppgick antalet besök till cirka 4 300 och i maj 2022 var motsvarande siffra cirka 8 500. Eftersom Konsumentverket har bytt analysverktyg är siffrorna inte helt jämförbara. Trots att myndigheten under uppdragstiden har genomfört flera kommunikationsinsatser utan koppling till uppdraget, vilka torde ha bidragit till det växande antalet besök, bedömer Konsumentverket att en inte oväsentlig del av ökningen har uppkommit till följd av de insatser som myndigheten och de samverkande aktörerna har genomfört med anledning av uppdraget. Även om det är fråga om en dubblering av antalet besök, så är det en ökning från en mycket låg nivå.

För att få en bild av resultatet av insatserna för att främja spridning och vidareutveckling av myndighetens information om miljömässigt hållbar konsumtion skickades en enkät ut till de 35 aktörer som Konsumentverket haft direkt kontakt med inom ramen för uppdraget. 17 aktörer besvarade enkäten. Av dessa uppgav 64 procent att de inte kände till innehållet på hallakonsument.se före informationsinsatserna. 70 procent uppgav att de spridit informationen vidare till sina målgrupper. Flera poängterade vikten av att Konsumentverket tillhandahåller oberoende information från myndigheter med kunskap inom komplexa frågor som miljö- och hållbarhet.

- - -

Konsumentverkets slutsats är att den samverkan som har skett har resulterat i en ökning av antalet konsumenter som nåtts av den miljörelaterade konsumentinformationen på hallakonsument.se. Det är dock oklart om detta har bidragit till att konsumenterna i ökad omfattning har tagit miljöhänsyn i sin konsumtion.

För att påverka konsumenters beteende genom miljöinformation krävs att konsumenten har såväl motivation, förmåga och faktiska möjligheter att ändra sitt beteende. Studier visar att miljöinformation har begränsad effekt när det gäller att öka konsumenters val av mer hållbara alternativ. Information är dock en viktig pusselbit vars effekt ökar om den kombineras med andra styrmedel. Konsumentverket hänvisar i denna del till rapporten Konsumtion på villovägar, rapport 2021:2.

Budgetpropositionen för 2023

I budgetpropositionen för 2023 (prop. 2022/23:1 utg.omr. 18 s. 44) anförde regeringen bl.a. följande:

Konsumenter kan bidra till att uppnå en mer miljömässigt hållbar och cirkulär konsumtion. Av Konsumentverkets redovisning av regeringsuppdraget att identifiera hinder för hållbar konsumtion framgår dock att det kan vara svårt för konsumenter att agera hållbart och cirkulärt (KOV 2021:2). Regeringen kommer att fortsätta följa Konsumentverkets arbete med att minska dessa hinder.

Europeiska kommissionen har presenterat ett förslag till direktiv om mer konsumentmakt i den gröna omställningen genom bättre skydd mot otillbörliga affärsmetoder och bättre information. Sverige delar kommissionens bedömning att information om produkters hållbarhet och reparerbarhet kan förbättra konsumenternas möjligheter att göra väl-informerade val, och att det är viktigt att motverka felaktiga miljöpåståenden. Förhandlingar pågår och kommissionen väntas presentera ytterligare förslag som syftar till att uppnå en mer hållbar konsumtion.

Förslag om klimatdeklarationer för resor

I en promemoria som utarbetats inom Infrastrukturdepartementet lämnas ett förslag till lag som innebär krav på transportörer att tillhandahålla klimatdeklarationer vid försäljning och erbjudande om försäljning av resor. Syftet med den föreslagna lagen är att synliggöra klimatpåverkan av resor och att en resenär ska kunna göra ett välgrundat val mellan olika färdsätt. Promemorian innehåller även ett förslag till förordning med närmare bestämmelser om

klimatdeklarationers innehåll och omfattning och hur klimatpåverkan kan beräknas. Kravet på klimatdeklarationer ska inledningsvis endast gälla för resor med flyg.

Promemorian bereds för närvarande inom Regeringskansliet

Vägledning om lätta fordons energianvändning och koldioxidutsläpp

Energimyndigheten har haft ett regeringsuppdrag att analysera möjligheten att förbättra vägledningen till konsumenter om lätta fordons energianvändning och koldioxidutsläpp vid försäljning och marknadsföring. Uppdraget redovisades våren 2022 i rapporten Vägledning om lätta fordons energianvändning och koldioxidutsläpp (dnr. 2020–25875). Energimyndigheten föreslår en obligatorisk märkning av nya lätta fordon, samt en utveckling av krav på information i reklammaterial, som ett led i ett uppdaterat och utökat genomförande av EU:s fordonsmärkningsdirektiv 1999/94. Märkningen ska visa information om fordonets energieffektivitet, om dess koldioxidutsläpp räknat på fordonets livscykel och dess miljöpåverkan under tillverkning och skrotning. Energimyndigheten föreslår vidare att myndigheten tillhandahåller en webbplats med fördjupad information om fordons miljöpåverkan.

Rapporten bereds för närvarande inom Regeringskansliet. Rapporten har remitterats och remisstiden går ut den 10 maj 2023.

Tidigare behandling

Ett motsvarande motionsyrkande som 2022/23:907 (C) yrkande 20 behandlades senast av utskottet våren 2021 i betänkande 2020/21:CU12 och i förklarad ordning våren 2022 i betänkande 2021/22:CU8. När det gäller motion 2022/23:2190 (C) yrkandena 45–46 och 52–53 behandlades motsvarande motionsyrkanden i betänkande 2021/22:CU8. Vidare behandlades ett liknande motionsyrkande som i motion 2022/23:471 (S) i betänkande 2021/22:CU8. Utskottet föreslog att motionsyrkandena skulle avslås och riksdagen följde utskottets förslag.

Utskottets ställningstagande

Utskottet vill särskilt peka på att Konsumentverket, enligt sin myndighetsinstruktion, ska verka för att generationsmålet och miljökvalitetsmålen nås och vid behov föreslå åtgärder för miljöarbetets utveckling. Vidare ska myndigheten bevaka och analysera förutsättningarna för konsumenter att agera på ett ur miljösynpunkt hållbart sätt. I Konsumentverkets arbete med frågorna ingår bl.a. att ta fram och sprida kunskap om miljömässigt hållbar konsumtion, granska miljöpåståenden i marknadsföring och informera konsumenter om hållbar konsumtion. På upplysningstjänsten Hallå konsumenters webbplats, som samordnas av Konsumentverket, lämnas bl.a.

information om hur konsumenter kan konsumera mer miljömässigt hållbart och minska sin klimatpåverkan.

Konsumentverket har också haft ett regeringsuppdrag att främja spridning och vidareutveckling av information om miljömässigt hållbar konsumtion och cirkulär ekonomi genom samverkan med andra aktörer som vill bidra till att sådan information sprids till konsumenter. Uppdraget redovisades i juli 2022.

Vidare har Konsumentverket i rapporten Konsumtion på villovägar redovisat ett regeringsuppdrag om att bl.a. identifiera betydande hinder för hållbar konsumtion. Av rapporten framgår att det kan vara svårt för konsumenter att agera hållbart och cirkulärt. Regeringen uppger i budgetpropositionen för 2023 att den kommer att fortsätta följa Konsumentverkets arbete med att minska dessa hinder.

Dessutom bereds för närvarande inom Regeringskansliet ett förslag till lag som innebär krav på transportörer att tillhandahålla klimatdeklarationer vid försäljning och erbjudande om försäljning av resor. Vidare har Energimyndigheten haft ett regeringsuppdrag att analysera möjligheten att förbättra vägledningen till konsumenter om lätta fordons energianvändning och koldioxidutsläpp vid försäljning och marknadsföring. I den rapport som presenterades med anledning av uppdraget föreslår Energimyndigheten en obligatorisk märkning av lätta fordon och en utveckling av krav på information i reklamaterial. Även rapporten bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

När det gäller arbetet inom EU har kommissionen presenterat tre förslag till direktiv som syftar till att främja en miljömässigt hållbar konsumtion. I förslaget till direktiv om gröna påståenden lämnas bl.a. förslag om ändrade regler för miljömärkningar. Förslaget syftar bl.a. att till skydda konsumenter mot vilseledande miljöpåståenden och samtidigt skydda seriösa näringsidkare genom att minska florán av miljömärkningar och säkerställa lika konkurrensvillkor på EU:s inre marknad.

Mot denna bakgrund är utskottet inte berett att föreslå något initiativ från riksdagens sida med anledning av motionsyrkandena. De bör därför avslås.

Betalningstider i näringslivet

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen avslår ett motionsyrkande om betalningstider i näringslivet. Utskottet hänvisar bl.a. till ny lagstiftning.

Jämför reservation 28 (V).

Motionen

I kommittémotion 2022/23:1231 yrkande 10 föreslår Lorena Delgado Varas m.fl. (V) ett tillkännagivande om att den regel som innebär att myndigheter och andra offentliga organ inte ska kunna avtala om längre betalningstid än 30 dagar även bör omfatta privata företag.

2013 års lagstiftning med anledning av EU-direktivet om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner

Under 2013 infördes lagändringar i bl.a. räntelagen (1975:635) för att genomföra EU-direktivet 2011/7/EU om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner¹⁸ (prop. 2012/13:36, bet. 2012/13:CU6, rskr. 2012/13:144). Lagstiftningen innebär att en fordran ska betalas senast 30 dagar efter det att borgenären framställt krav på betalning. I förhållanden mellan näringsidkare får längre betalningstider gälla endast om borgenären uttryckligen har godkänt det (2 a § räntelagen). Myndigheter och andra offentliga organ ska inte kunna avtala om längre betalningstider. Vidare ska en borgenär som drabbas av en sen betalning alltid ha rätt till kompensation i form av en förseningsersättning om 450 kronor. Borgenärens rätt till dröjsmålsränta ska inte kunna avtalas bort. Detsamma ska gälla rätten till förseningsersättning, om det inte finns särskilda skäl för det. Myndigheter och andra offentliga organ som betalar för sent ska dessutom alltid vara skyldiga att betala minst den lagstadgade dröjsmålsräntan. En fortsatt tillämpning av en oskäligen sedvänja i fråga om betalningstid, dröjsmålsränta eller ersättning för indrivningskostnader ska kunna förbjudas efter en prövning i Patent- och marknadsdomstolen.

Riksdagens tillkännagivanden

I det ovan nämnda lagstiftningsärendet beslutade riksdagen även om ett tillkännagivande till regeringen (riksdagen biföll en reservation om ytterligare förslag om betalningstiderna, bet. 2012/13:CU6 res. 1). Enligt tillkännagivandet borde regeringen återkomma med förslag om hur de små och medelstora företagens ställning fortsatt kan stärkas avseende betalningstider.

I den reservation som bifölls i kammaren anförde reservanterna att de insåg att den starkare partens övertag vid en affärsuppgörelse inte helt kan jämnas ut genom en lagstiftning som inte tillåter längre betalningsfrister än 30 dagar, utan undantag, oavsett vem borgenären har sin fordran till, men såg trots det en sådan utformning av lagen som en viktig del för att skapa ett sundare förhållande mellan parterna.

Även våren 2014 beslutade riksdagen, i enlighet med utskottets förslag, om ett tillkännagivande om att regeringen snarast bör återkomma till riksdagen med förslag till lagstiftning som innebär att en fordran vid handelstransaktioner mellan näringsidkare alltid ska betalas senast 30 dagar efter det att borgenären framställt krav på betalning (bet. 2013/14:CU20, rskr. 2013/14:201).

I propositionen om den nya lagen om rapportering av betalningstider (se nedan) ansåg regeringen att tillkännagivandena var slutbehandlade i och med den nya lagen. Propositionen bereddes av näringsutskottet, som inte hade något att invända mot regeringens bedömning (bet. 2021/22:NU13).

¹⁸ Bestämmelserna i direktivet innebär bl.a. att medlemsstaterna ska införa regler som garanterar att betalningsperioden, vid transaktioner mellan företag, inte får överstiga 60 dagar om inte annat uttryckligen avtalats.

I skrivelse 2021/22:75 redovisade regeringen tillkännagivandena från 2013 och 2014 om betalningstider i näringslivet som slutbehandlade. Civilutskottet delade den bedömningen i sitt yttrande till konstitutionsutskottet (ytr. 2021/22:CU4y).

Lagen om rapportering av betalningstider

Lagen (2022:70) om rapportering av betalningstider trädde i kraft den 1 mars 2022 (prop. 2021/22:50, bet. 2021/22:NU13, rskr. 2021/22:131). Syftet med lagen är att bryta utvecklingen mot allt längre betalningstider i näringslivet och skapa så goda förutsättningar som möjligt för mindre svenska företag att utvecklas och växa. Enligt lagen ska företag som är bildade enligt svensk rätt och som har fler än 250 anställda, årligen till Bolagsverket rapportera uppgifter om betalningstider vid köp av varor och tjänster från företag som är verk-samma i Sverige och som har färre än 250 anställda. Uppgifter om betalnings-tider ska avse den genomsnittliga avtalade betalningstiden, den genomsnittliga faktiska betalningstiden och den andel fakturor som har betalats efter utgången av avtalad betalningstid. Uppgifterna ska redovisas var för sig för företag med 0–9 anställda, 10–49 anställda och 50–249 anställda. De rapporterade uppgift-erna ska publiceras och vara sökbara i ett register. Bolagsverket ska kunna förelägga ett rapporteringsskyldigt företag som inte har rapporterat in upp-gifter att fullgöra rapporteringsskyldigheten. Ett sådant föreläggande ska få förenas med vite. Rapportering ska ske första gången senast den 30 september 2023 och omfatta perioden fr.om. den 1 juli 2022 t.o.m. den 30 juni 2023.

I propositionen anförde regeringen bl.a. följande (prop. s. 15 f.):

Med anledning av riksdagens tillkännagivande togs det inom Justitie-departementet 2013 fram en promemoria där det föreslogs en tvingade reglering om längst 30 dagars betalningstid vid handelstransaktioner mellan näringsidkare. Efter remissbehandling av förslaget stod det dock klart att stora delar av det svenska näringslivet ställde sig mycket kritiska till detta förslag av flera olika skäl. Regeringen bedömer mot denna bakgrund att det inte är lämpligt att gå vidare med ett förslag om tvingande lagstiftning om betalningstidens längd vid avtal mellan näringsidkare. Som framgår av avsnitt 6.3 tog Näringsdepartementet 2017 initiativ till åtgärder för att få till stånd en självreglering inom näringslivet. Året därpå lansera-des en frivillig uppförandekod som syftar till att förkorta betalningstider i näringslivet och att stärka de små och medelstora företagens ställning. Fokus i uppförandekoden ligger på att försöka få de stora företagen att erbjuda leverantörer som är små och medelstora företag betalningstider som inte överstiger 30 dagar. Vid lanseringen av uppförandekoden anslöt sig 34 juridiska personer. I dag är 37 juridiska personer anslutna till koden, varav 19 företag är statligt ägda.

Regeringen ser fortsatt allvarligt på att det finns företag som befinner sig i en utsatt situation gentemot sina kunder och som ser sig tvingade att acceptera långa betalningstider. Som anges ovan kan det leda till att dessa företag får en ansträngd likviditet och därigenom försämrade möjligheter att utveckla sin verksamhet, vilket är skadligt både för berörda företag och för samhället i stort. Att stärka de små och medelstora företagens ställning när det gäller betalningstider är en viktig fråga för regeringen och det finns därför skäl att överväga åtgärder på området för att uppnå detta syfte.

Regeringen anser därför till skillnad från AB Volvo, Electrolux och Telia, att det nu krävs ytterligare åtgärder för att stärka de små och medelstora företagens konkurrenskraft. Om dessa åtgärder, eller de åtgärder som näringslivet själva vidtar, visar sig vara otillräckliga, kan det finnas anledning för regeringen att återkomma till frågan om det för vissa situationer eller vissa typer av företag bör regleras i lag vilken betalningstid som får avtalas.

I lagstiftningsärendet beslutade riksdagen även, på näringsutskottets förslag, om ett tillkännagivande om att den nya lagen bör följas upp och utvärderas. Näringsutskottet anförde bl.a. följande (bet. 2021/22:NU13 s. 8–9):

Utskottet noterar att regeringen i propositionen visserligen nämner att regelverket bör följas upp och utvärderas tre år efter den första rapporteringen. Detta anges dock inte med tydlighet i samband med att regeringen redogör för sina förslag och bedömningar och det framgår inte heller med tydlighet hur regeringen tänkt sig att en uppföljning och utvärdering ska gå till. Det är uppenbart att regeringen inte fäst särskilt stor vikt vid denna angelägna fråga som enligt utskottets uppfattning måste vara en grundläggande utgångspunkt när regler som innebär betungande administration för företag införs.

Mot denna bakgrund anser utskottet att det är nödvändigt att riksdagen genom ett tillkännagivande tydliggör för regeringen att den bör följa upp och utvärdera den nya lagen och de system som inrättas till följd av reglerna. Regeringen bör göra detta inom en lämplig tid – med fördel i enlighet med det som nämns i propositionen – efter den första rapporteringen.

Utskottets ställningstagande

Som redovisats ovan har riksdagens tillkännagivanden från 2013 och 2014 om betalningstider i näringslivet slutbehandlats genom den nya lagen om rapportering av betalningstider. Som framgår ovan bedömde regeringen i propositionen till den nya lagen att det inte var lämpligt att gå vidare med ett förslag om tvingande lagstiftning om betalningstidens längd vid avtal mellan näringsidkare. Samtidigt anförde regeringen att man såg fortsatt allvarligt på att det finns företag som befinner sig i en utsatt situation gentemot sina kunder och som ser sig tvingade att acceptera långa betalningstider.

Utskottet noterar vidare att kommissionen i sitt arbetsprogram för 2023 har aviserat att den kommer att se över direktivet om bekämpande av sena betalningar vid handelstransaktioner för att minska belastningen för små och medelstora företag.

Med hänsyn till detta, och med beaktande även av riksdagens tillkännagivande om att regeringen ska följa upp och utvärdera den nya lagen om rapportering av betalningstider, ser utskottet inte skäl för ett ytterligare tillkännagivande om betalningstider i näringslivet. Motionsyrkandet bör avslås.

Reservationer

1. Telefonförsäljning av lotter och andra spel, punkt 2 (SD, C)

av Mikael Eskilandersson (SD), Angelica Lundberg (SD), Roger Hedlund (SD), Alireza Akhondi (C) och Martin Westmont (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 2 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:865 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkande 12 och

2022/23:1003 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 18.

Ställningstagande

Det skriftlighetskrav som infördes 2018 gäller bara telefonförsäljning av varor och tjänster som omfattas av distansavtalslagen. Det innebär att skriftlighetskravet inte gäller vid telefonförsäljning av lotter och andra spel. I lagstiftningsärendet om införande av ett skriftlighetskrav våren 2018 beslutade riksdagen, på utskottets förslag, om ett tillkännagivande om att regeringen borde påbörja ett arbete med att utreda om ett skriftlighetskrav vid telefonförsäljning till konsumenter bör gälla för ytterligare varor och tjänster som bl.a. lotterier och paketresor och återkomma med förslag. På förslag av utskottet beslutade riksdagen våren 2021 även om ett tillkännagivande om att det i arbetet med frågan om en utvidgning av skriftlighetskravet vid telefonförsäljning särskilt bör uppmärksammas hur telefonförsäljning av lotter och andra spel till konsumenter kan omfattas av ett skriftlighetskrav.

En särskild utredare har haft ett regeringsuppdrag att bl.a. ta ställning till om skriftlighetskravet vid telefonförsäljning bör utvidgas till att omfatta fler varor och tjänster. Uppdraget redovisades i oktober 2021 i slutbetänkandet En uppföljning av skriftlighetskravet vid telefonförsäljning (SOU 2021:79). Slutbetänkandet bereds för närvarande inom Regeringskansliet.

För att ytterligare stärka konsumentskyddet vid telefonförsäljning och begränsa de negativa konsekvenserna av spelande anser vi att även telefonförsäljning av lotter och andra spel till konsumenter behöver omfattas av skriftlighetskravet. Våra synpunkter bör beaktas vid den fortsatta beredningen av det ovannämnda slutbetänkandet.

Vad vi nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

2. Telefonförsäljning till näringsidkare, punkt 3 (SD)

av Mikael Eskilander (SD), Angelica Lundberg (SD), Roger Hedlund (SD) och Martin Westmont (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 3 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion 2022/23:1003 av Mikael Eskilander (SD) yrkandena 16 och 17.

Ställningstagande

För att motverka problemen med telefonförsäljning gäller sedan den 1 september 2018 ett skriftlighetskrav vid telefonförsäljning när en näringsidkare kontaktar en konsument per telefon i syfte att ingå ett distansavtal. I det lagstiftningsärendet gjorde regeringen däremot bedömningen att reglerna om ett skriftlighetskrav inte skulle vara tillämpliga vid telefonförsäljning till småföretagare.

Till skillnad från konsumenter har företagare inte heller någon lagstadgad ångerrätt vid distansavtal. I dag har mindre företag därför svårt att hävda sin rätt mot oseriösa telefonförsäljare eftersom det är svårt att styrka att man har blivit vilseledd.

Vi anser att skyddet för småföretagare vid distansavtal måste stärkas, bl.a. bör småföretagare som kontaktas av telefonförsäljare omfattas av samma regler om skriftlighetskrav och ångerrätt som gäller vid telefonförsäljning till konsumenter. Det får bli regeringens uppgift att ta nödvändiga initiativ.

Vad vi nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

3. Reklam riktad till barn, punkt 4 (SD, C)

av Mikael Eskilander (SD), Angelica Lundberg (SD), Roger Hedlund (SD), Alireza Akhondi (C) och Martin Westmont (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 4 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna 2022/23:865 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkandena 14 och 15 samt 2022/23:1003 av Mikael Eskilander (SD) yrkandena 12–14.

Ställningstagande

Även om barn, åtminstone i de lägre åldrarna, inte själva köper särskilt många produkter är de i allra högsta grad konsumenter. Eftersom barn har svårare än vuxna att sålla och vara kritiska mot de budskap de möter är de extra mottagliga för reklambudskap. Det är därför viktigt att det ställs särskilt höga krav på marknadsföringen som riktas till barn och att lagstiftningen skyddar barn mot oönskad marknadsföring.

Barn tillbringar alltmer tid i den digitala världen. I dag saknas det förbud mot riktad reklam mot barn på internet och i appar. Sådan reklam kan leda till starkt köptryck hos barn. Vi anser att lagstiftningen när det gäller regler om marknadsföring till barn behöver uppdateras ytterligare för att följa den digitala utvecklingen. Vidare anser vi att det behövs ytterligare kontroller och sanktioner när det gäller otillbörlig marknadsföring till barn.

Enligt vår mening bör regeringen se över hur konsumentskyddet när det gäller marknadsföring som riktas till barn och unga i digitala miljöer kan stärkas. Regeringen bör även se över möjligheten att införa fler kontroller och sanktioner när det gäller otillbörlig marknadsföring till barn. Vi anser också att Sverige inom EU ska värna om de svenska reglerna om marknadsföring till barn och verka för att regler motsvarande de svenska reglerna ska vara miniminivå inom hela EU.

Vad vi nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

4. Könsdiskriminerande reklam m.m., punkt 6 (C)

av Alireza Akhondi (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 6 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:865 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkande 16 och

2022/23:1673 av Annie Löf m.fl. (C) yrkande 118 och

avslår motion

2022/23:483 av Eva Lindh och Åsa Eriksson (båda S).

Ställningstagande

I dag finns möjlighet att anmäla sexistisk reklam till Reklamombudsmannen. Att bli fälld av Reklamombudsmannen leder dock inte till någon direkt påföljd annat än risken för negativ publicitet och konsumentreaktioner. Jag anser därför att det finns anledning att se över om självregleringen är en tillräckligt

ingripande åtgärd mot sexistisk reklam. Vid en sådan översyn måste hänsyn tas till tryck- och yttrandefriheten.

Det får bli regeringens uppgift att ta nödvändiga initiativ.

Vad jag nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

5. Bluffakturor, punkt 7 (SD)

av Mikael Eskilander (SD), Angelica Lundberg (SD), Roger Hedlund (SD) och Martin Westmont (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:966 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkandena 4 och 5 samt avslår motion

2022/23:1231 av Lorena Delgado Varas m.fl. (V) yrkande 9.

Ställningstagande

Bedrägerier med bluffakturor är ett utbrett problem som drabbar bl.a. företag, kommuner och myndigheter. Särskilt mikro- och småföretag har begränsade resurser att skydda sig mot dessa fakturor. Vidare kan bluffakturor skickas ut vid t.ex. löneutbetalningar, bokslut och semestertider då belastningarna på företagen är större än normalt eller den ordinarie personalen kan vara ersatt av vikarier.

En särskild utredare fick i februari 2014 ett regeringsuppdrag att kartlägga omfattningen och karaktären av problemen med fakturabedrägerier. Vi anser att det är anmärkningsvärt att den tidigare regeringen inte agerat på området trots att utredningen överlämnade betänkandet Fakturabedrägerier (SOU 2015:77) redan 2015.

Privata aktörer har tagit initiativ för att motverka bluffakturor. Ett exempel är den varningslista som Svensk Handel har lagt ut på sin webbplats. Även myndigheter, t.ex. polisen, lämnar information om hur man bör gå tillväga om man vill bestrida en bluffaktura. Detta är förvisso bra, men staten behöver ta ett större ansvar för att företagare i ett tidigt skede ska få tillgång till uppgifter om oseriösa företag som bedriver verksamhet med bluffakturor.

Vi anser därför att det ska införas en särskild myndighetsadministrerad varningslista gällande bluffakturor. Både företag och privatpersoner ska kunna anmäla misstänkta fall av bluffakturor för publicering på listan. Ett företag som förts upp på varningslistan skulle t.ex. inte kunna vända sig till Kronofogdemyndigheten för att driva in en fordran.

Enligt vår mening bör även företag få ökat stöd och kunskap i att bestrida felaktiga fakturor och begära rättelse från Kronofogdemyndigheten.

Mot denna bakgrund anser vi att regeringen bör prioritera beredningen av utredningsbetänkandet Fakturabedrägerier, och i det arbetet bör våra synpunkter beaktas.

Vad vi nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

6. Bluffakturor, punkt 7 (V)

av Malcolm Momodou Jallow (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 7 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:1231 av Lorena Delgado Varas m.fl. (V) yrkande 9 och avslår motion

2022/23:966 av Tobias Andersson m.fl. (SD) yrkandena 4 och 5.

Ställningstagande

Problemet med annons- och fakturaskojare uppmärksammas med jämna mellanrum. I det sammanhanget behöver även gruppen företagare värnas.

Privatpersoner som drabbas kan antingen vända sig till Konsumentverket genom upplysningstjänsten Hallå konsument eller få rådgivning och stöd av en lokal konsumentvägledare. Företagare som blir utsatta för annons- och fakturaskojare kan visserligen söka stöd hos bransch- eller intresseorganisationer. Enligt min mening behöver dock rådgivningen och stödet till småföretagare bli bättre. Jag anser därför att Konsumentverket bör få i uppdrag att utveckla stöd och information till företagare om vilket skydd man har som företagare mot oseriösa försäljningsmetoder.

Det är en uppgift för regeringen att ta nödvändiga initiativ. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

7. Bevisbördan vid fel på varor, punkt 8 (C)

av Alireza Akhondi (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 8 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:865 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkande 10 och
avslår motion

2022/23:865 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkande 22.

Ställningstagande

Jag välkomnar att perioden med omvänd bevisbörda i den nya konsumentköplagen har förlängts från att tidigare har varit sex månader. Därmed är yrkande 22 tillgodosett och något tillkännagivande om det behövs inte. Däremot anser jag att förlängningen av perioden från sex månader till två år är problematisk. Det är en överimplementering av direktivet.¹⁹ Utredningen om nya konsumentköpregler och flera remissinstanser förespråkade en period på ett år (SOU 2020:51).

De flesta fel som uppenbaras i varor visar sig inom ett år från köpet. Med hänsyn till detta, och då det finns ett värde i likalydande konsumentköpregler på den europeiska marknaden, bör även Sverige ha en period om ett år för den omvända bevisbördan. Det är en uppgift för regeringen att ta nödvändiga initiativ.

Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

8. Reklamation och avhjälpande av fel, punkt 9 (C)

av Alireza Akhondi (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 9 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:865 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkandena 11 och 23 samt

2022/23:907 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 18.

Ställningstagande

För att stödja återanvändning och vidareförsäljning av produkter som den enskilde inte längre behöver samt för att förenkla för den som köper en begagnad vara, anser jag att reklamationsrätten bör följa varan i stället för att stanna hos den ursprungliga köparen. I enlighet med Utredningen om nya

¹⁹ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/771 av den 20 maj 2019 om vissa aspekter på avtal om försäljning av varor, om ändring av förordning (EU) 2017/2394 och direktiv 2009/22/EG samt om upphävande av direktiv 1999/44/EG (varudirektivet).

konsumentköpreglens förslag i SOU 2020:51 menar jag även att en konsuments val av påföljd vid konstaterade fel på en vara inte bör närmare regleras. Detta för att exempelvis kunna välja att få varan reparerad och på så sätt uppmuntra till mer hållbar konsumtion. Jag anser att regeringen ska beakta mina synpunkter vid förhandlingarna om förslaget till direktiv om mer konsumentmakt i den gröna omställningen och förslaget till direktiv för att främja reparation av varor.

Vad jag nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

9. Köp av levande djur, punkt 10 (C)

av Alireza Akhondi (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 10 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:843 av Daniel Bäckström m.fl. (C) yrkande 46 och

2022/23:865 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkande 9.

Ställningstagande

Sedan den 1 maj 2022 gäller en ny konsumentköplag som bl.a. innehåller vissa särregler för köp av levande djur. I lagstiftningsärendet ansåg utskottet att den nya regleringen inte tar tillräcklig hänsyn till de särskilda förhållanden som ofta råder vid köp av dyrare djur. Enligt utskottet framstod den skiss till en alternativ lagtext som tagits fram i betänkandet En ny lag om konsumentskydd vid köp och vissa andra avtal (SOU 2020:51) där dyrare djur undantas från konsumentköplagens tillämpningsområde som mer ändamålsenlig. Utskottet ansåg därför att regeringen bör gå vidare med skissen till den alternativa lagtexten. På förslag av utskottet beslutade riksdagen om ett tillkännagivande till regeringen om att återkomma till riksdagen med ett lagförslag som undantar köp av dyrare djur från konsumentköplagens tillämpningsområde (bet. 2021/22:CU3).

Jag vill att reglerna vid köp av djur ska uppmuntra till god djurhållning. Enligt min mening bör regeringen prioritera frågan och snarast återkomma till riksdagen med ett lagförslag i enlighet med riksdagens tillkännagivande.

Jag anser även att det är viktigt att reglerna om köp av levande djur i den nya konsumentköplagen följs upp så att inte djur far illa på grund av långdragna processer. Det är en uppgift för regeringen att ta nödvändiga initiativ för att en sådan uppföljning kommer till stånd.

Vad jag nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

10. Säkerhetsuppdateringar i digitala produkter, punkt 11 (C)

av Alireza Akhondi (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 11 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:848 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C) yrkande 21.

Ställningstagande

Digitaliseringen sätter konsumentlagstiftningen på prov. Samhället ställer krav på konsument säkerhet på en lång rad områden men det görs inte tillräckligt för att skydda konsumenterna när det gäller cybersäkerhetsområdet. Jag anser att det är viktigt att produkter som t.ex. mobiltelefoner håller en viss säkerhetsnivå och att det finns garantier för säkerhetsuppdateringar i digitala konsumentprodukter. Det är regeringens uppgift att ta nödvändiga initiativ.

Vad jag nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

11. Konsumenternas integritet vid e-handel, punkt 12 (C)

av Alireza Akhondi (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 12 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:865 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkande 4.

Ställningstagande

Den ökade e-handeln väcker frågor om skyddet för konsumenternas integritet är tillräckligt. Stora mängder information om konsumenter och deras köpmönster lagras idag. Denna information används sedan för att, på gott och ont, skraddarsy erbjudanden och reklam till den enskilde konsumenten. Informationen kan även säljas vidare till andra aktörer. Detta väcker frågor om integriteten. Det är en viktig aspekt som i sammanhanget behöver beaktas och

utvärderas löpande. Enligt min mening bör regeringen därför ge Konsumentverket i uppdrag att se över skyddet för konsumenternas integritet vid e-handel.

Vad jag nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

12. Automatiserat beslutsfattande, punkt 13 (SD)

av Mikael Eskilandersson (SD), Angelica Lundberg (SD), Roger Hedlund (SD) och Martin Westmont (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 13 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:1003 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 30.

Ställningstagande

Artificiell intelligens (AI) används redan i stor utsträckning. Den nya tekniken skapar stora möjligheter med smarta produkter och tjänster men kräver också ett ökat konsumentskydd. Vi anser att det finns behov av att stärka säkerheten och tryggheten för konsumenterna vid automatiserat beslutsfattande vid t.ex. köp av tjänster och andra produkter. Det gäller inte minst i fråga om tjänster som barn och andra sårbara grupper använder. Enligt vår mening behöver tydliga lagregler och moderniserade tillsynsregler utredas eftersom konsekvenserna av AI-tekniken kan bli stora. Det är också viktigt att harmoniserade EU-regler inte leder till en försämrad trygghet och säkerhet för svenska konsumenter.

Vi anser att regeringen ska beakta våra synpunkter i det fortsatta arbetet med frågorna.

Vad vi nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

13. Information vid distansavtal, punkt 14 (SD)

av Mikael Eskilandersson (SD), Angelica Lundberg (SD), Roger Hedlund (SD) och Martin Westmont (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 14 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:997 av Martin Kinnunen m.fl. (SD) yrkande 28.

Ställningstagande

När hundar bjuds ut till försäljning på marknadsplatser online kan det vara svårt för en köpare att avgöra vem som verkligen ligger bakom en annons och bär ansvaret för försäljningen. Denna information är dock viktig för att man ska kunna avgöra om det kan röra sig om en insmugglad hund. Det är viktigt att försäljningen av hundar som smugglas in i landet motverkas. Därför anser vi att det ska införas regler med krav som säkerställer identiteten på den som ligger bakom en annons om försäljning av hundar.

Det är en uppgift för regeringen att ta nödvändiga initiativ.

Vad vi nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

14. En bred översyn av konsumentlagstiftningen, punkt 15 (C)

av Alireza Akhondi (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 15 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:865 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkande 3.

Ställningstagande

Enligt min mening behövs en bred översyn av de konsumenträttsliga regelverken för att åstadkomma en bättre och mer sammanhållen konsumentlagstiftning.

Syftet med en översyn skulle till att börja med vara att skapa en större tydlighet och överskådlighet i lagstiftningen. Därutöver skulle ett helhetsgrepp behöva tas när det gäller företagens information till konsumenten. Denna information måste fylla sitt syfte. En större mängd information kan uppfattas som svårtillgänglig och medför också en risk att konsumenten slentrianmässigt godkänner t.ex. ett konsumentavtal på internet. Det är regeringens uppgift att ta nödvändiga initiativ för att en översyn med den inriktning jag angett kommer till stånd.

Vad jag nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

15. Snabblån m.m., punkt 16 (SD)

av Mikael Eskilandersson (SD), Angelica Lundberg (SD), Roger Hedlund (SD) och Martin Westmont (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:1007 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkandena 4, 5 och 7–12, bifaller delvis motionerna

2022/23:86 av Nadja Awad m.fl. (V) yrkande 7 och

2022/23:490 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD) yrkande 5 och

avslår motionerna

2022/23:86 av Nadja Awad m.fl. (V) yrkande 6,

2022/23:490 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD) yrkandena 1 och 2,

2022/23:865 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkande 6,

2022/23:1385 av Patrik Jönsson (SD) och

2022/23:2272 av Alexander Christiansson (SD) yrkande 1.

Ställningstagande

Marknadsföringen av konsumtionslån är påträngande och aggressiv, och skuldsättningen till följd av sådana lån har ökat under de senaste åren. Det har blivit vanligare med lån utan säkerhet, liksom att konsumenter tar nya lån för att betala tillbaka andra lån. För att bromsa den negativa utvecklingen på konsumtionslånemarknaden krävs det ytterligare åtgärder.

Till att börja med anser vi att regelverket för högkostnadskrediterna bör ses över. Många kreditgivare erbjuder nämligen krediter som har en effektiv ränta strax under gränsen för att vara en högkostnadskredit. Det är vidare vanligt att kreditgivaren höjer räntan under avtalsperioden varvid krediten hamnar nära gränsen för en högkostnadskredit. Kreditgivarnas anpassning av räntenivåerna innebär att det gällande ränte- och högkostnadstaket för högkostnadskrediter får begränsad effekt. Därför bör man överväga en sänkning av gränsen för när en kredit ska räknas som en högkostnadskredit.

Vi anser vidare att krediter som huvudsakligen avser kreditköp av en vara eller tjänst och köp där betalningen ändras från faktura- till delbetalning bör omfattas av reglerna om högkostnadskrediter.

Dessutom bör det införas en beloppsgräns för hur stora högkostnadskrediter en låntagare totalt kan ha. En möjlighet som bör övervägas är att en sådan

gräns för den enskilda låntagaren ska bestämmas i förhållande till låntagarens årsinkomst.

Vi vill vidare se åtgärder för att förhindra ogenomtänkta ansökningar om snabblån under kvällstid och på natten. På så sätt kan man skydda låntagare med spelberoende eller annan missbruksproblematik. I Finland betalas snabblån inte ut under natten. Vi anser att det även i Sverige bör införas en begränsning av utbetalningar av lån på kvällar och nätter.

Finansinspektionens allmänna råd om krediter i konsumentförhållanden (FFFS 2021:29) som trädde i kraft i november 2021 innebär ett förtydligande om vilka uppgifter som bör ingå i underlaget för kreditprövningen, hur uppgifterna bör hämtas in och kontrolleras samt hur kreditgivaren ska beakta uppgifterna vid bedömningen av konsumentens betalningsförmåga. Vi välkomnar de förtydliganden av de allmänna råden som gjorts, men anser att råden bör bli tvingande genom att de införs i lagstiftningen.

Även Konsumentverkets allmänna råd om konsumentkrediter (KOVFS 2020:1), som bl.a. handlar om god kreditgivningssed och måttfullhet vid marknadsföring, bör införas i lag.

Enligt Konsumentverket är det vidare problematiskt att kreditköp som övergår till delbetalning sällan föregås av en kreditprövning. Detta ökar nämligen risken för överskuldssättning. Det bör därför införas ett krav på kreditprövning när en faktura övergår till delbetalning.

Slutligen anser vi att reglerna för marknadsföring av krediter behöver skärpas. Som vi nämnde inledningsvis uppfattas marknadsföringen för krediter ofta som påträngande och aggressiv. Det bör därför uppställas krav på särskild måttfullhet vid marknadsföring av reklam för krediter.

Det är en uppgift för regeringen att vidta de åtgärder som behövs för att förverkliga dessa förslag.

Det vi nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

16. Snabblån m.m., punkt 16 (V)

av Malcolm Momodou Jallow (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:86 av Nadja Awad m.fl. (V) yrkandena 6 och 7,

bifaller delvis motionerna

2022/23:490 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD) yrkande 1 och

2022/23:1007 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 7 och

avslår motionerna

2022/23:490 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD) yrkandena 2 och 5,

2022/23:865 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkande 6,

2022/23:1007 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkandena 4, 5 och 8–12,

2022/23:1385 av Patrik Jönsson (SD) och

2022/23:2272 av Alexander Christiansson (SD) yrkande 1.

Ställningstagande

De som tar snabbblån är oftast personer med svag ekonomi och lägre återbetalningsförmåga, något som i sin förlängning kan leda till att de hamnar i en skuldfälla och riskerar att fastna i överskuldssättning.

Jag välkomnar de åtgärder som under de senaste åren vidtagits för att motverka problemen med snabbblån som bl.a. innebär att även snabbblåneföretagen omfattas av tillståndsplikt och tillsyn av Finansinspektionen och att det införts räntetak och kostnadstak för snabbblån och andra högkostnads-krediter. Enligt min mening är dock dessa åtgärder inte tillräckliga för att skydda de mest utsatta konsumenterna. Snabbblånen måste helt bort från marknaden. Jag anser därför att regeringen bör återkomma till riksdagen med ett lagförslag som innebär att sms-lån och andra snabbblån förbjuds. I väntan på att en sådan lagstiftning är på plats anser jag att regeringen bör utreda hur nivån på räntetaket för högkostnads-krediter kan sänkas.

Vad jag nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

17. Snabbblån m.m., punkt 16 (C)

av Alireza Akhondi (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 16 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:865 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkande 6 och

avslår motionerna

2022/23:86 av Nadja Awad m.fl. (V) yrkandena 6 och 7,

2022/23:490 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD) yrkandena 1, 2 och 5,

2022/23:1007 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkandena 4, 5 och 7–12,

2022/23:1385 av Patrik Jönsson (SD) och

2022/23:2272 av Alexander Christiansson (SD) yrkande 1.

Ställningstagande

Jag anser att regeringen bör göra en översyn av den civilrättsliga bestämmelsen om ocker. Lagstiftningen om ocker är mycket gammal och är svår att tillämpa på dagens kreditmarknad. En översyn är därför behövlig.

Vad jag nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

18. Behandling av levande djur, punkt 17 (C)

av Alireza Akhondi (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 17 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:865 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkande 19.

Ställningstagande

Kostnaderna för djursjukvård har ökat under de senaste åren. Djursjukvård omfattas inte av konsumenttjänstlagen. Frågan om en utvidgning av konsumenttjänstlagens tillämpningsområde behandlades för över tio år sedan. I de aktuella promemoriorna föreslogs bl.a. att konsumenttjänstlagen också skulle tillämpas på behandling av levande djur (se Ds 2008:55 och 2009:13). Även Konkurrensverket ansåg i sin rapport Bättre konkurrens om fler byter djurförsäkring (rapport 2018:6) att konsumenttjänstlagen borde gälla vid behandling av levande djur.

Det är viktigt att skydda djurägande konsumenter och motverka orimligt höga veterinärkostnader. Därför behöver det på nytt utredas hur djursjukvården skulle kunna omfattas av konsumenttjänstlagen. I utredningens uppdrag bör då även ingå att kartlägga hur regleringen av kostnader inom djursjukvården har förändrats över tid och hur djurförsäkringarna har påverkats. Det är regeringens uppgift att tillsätta en sådan utredning.

Vad jag nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

19. Produktsäkerhet, punkt 18 (C)

av Alireza Akhondi (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 18 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:865 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkande 21.

Ställningstagande

Ökad prispress kan leda till varor av sämre kvalitet, vilket i värsta fall kan få konsekvenser för säkerhet, liv och hälsa. För den enskilda konsumenten kan det vara svårt att veta om en vara uppfyller gällande säkerhetsföreskrifter och standarder.

Enligt min uppfattning behövs det mer och tydligare information till konsumenterna om vilka risker som kan följa vid köp utomlands eller via e-handel. Det är också angeläget att ytterligare stärka myndigheternas kontroll av att varor och tjänster uppfyller lagstadgade krav och säkerhetsföreskrifter. Detta är viktigt både för att stärka konsumenternas trygghet och för att säkerställa konkurrens på lika villkor mellan producenter.

Regeringen bör beakta mina synpunkter i det fortsatta arbetet med produkt-säkerhetsfrågor.

Vad jag nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

20. Resegarantisystemet, punkt 19 (C)

av Alireza Akhondi (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 19 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:865 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkande 24.

Ställningstagande

Covid-19-pandemin har blottlagt brister i det nuvarande resegarantisystemet när det gäller förhållandet mellan arrangör och resenär. Researrangörerna blev hårt belastade i och med att resor fick ställas in på grund av omständigheter som arrangören inte kunde påverka. Många researrangörer blev återbetalningsskyldiga för avbeställda paketresor samtidigt som arrangörerna hade ingått ekonomiska åtaganden gentemot hotell, transportföretag och andra aktörer.

Riksdagen beslutade våren 2021, efter ett initiativ från civilutskottet, om ett tillkännagivande om att regeringen snarast borde låta utreda det nuvarande resegarantisystemet och ta fram en lösning som säkerställer att resenärer har

ett starkare ekonomiskt skydd (bet. 2020/21:CU26, rskr. 2020/21:225). Regeringen gav i december 2021 en särskild utredare i uppdrag att se över systemet.

Jag anser att det är angeläget att översynen av resegarantisystemet prioriteras och att regeringen skyndsamt återkommer till riksdagen med förslag som innebär garantier åt resebranschen och resenärer samt att en fond kan byggas upp för framtida återbetalningar. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

Vad jag nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

21. Vidareförsäljning av evenemangsbiljetter m.m., punkt 20 (SD)

av Mikael Eskilandersson (SD), Angelica Lundberg (SD), Roger Hedlund (SD) och Martin Westmont (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 20 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:976 av Michael Rubbestad m.fl. (SD) yrkande 6 och

2022/23:1003 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkandena 26 och 27.

Ställningstagande

Det är vanligt att biljetter till exempelvis konserter, festivaler, teater och sportevenemang i Sverige säljs i andra hand. Då det generellt inte finns någon lagstadgad ångerrätt vid köp av biljetter till evenemang säljs ofta biljetterna vidare för att undvika ekonomisk förlust.

Det förekommer att både privatpersoner och företag köper upp åtråvärda biljetter i vinstsyfte. Eftersom andrahandsförsäljaren kan sätta pris på biljetterna efter eget tycke säljs andrahandsbiljetter ofta till ett betydligt högre pris än vid förstahandsförsäljningen. Uppköpen av biljetter leder till försämrad möjlighet för andra att köpa förstahandsbiljetter, och de som inte kan betala överpriser får inte möjlighet att besöka evenemangen. En andrahandsköpare riskerar också att biljetten inte är äkta, att platsen inte stämmer med vad som bokats och att samma biljett har sålts till flera personer. Många gånger förespeglas konsumenten att man köper biljetten av den officiella biljettförsäljaren, trots att det i själva verket är fråga om andrahandsförsäljning. Ett liknande problem har uppstått vid lanseringen av en populär spelkonsol där konsoler köpts upp för att sedan säljas i andra hand till överpris.

Vi anser att EU-direktivets²⁰ förbud mot andrahandsförsäljning av biljetter till kultur- och idrottsevenemang som köpts in genom automatiserade metoder inte är tillräckligt. Enligt vår mening behöver skyddet för konsumenter när det gäller andrahandsförsäljning av evenemangsbiljetter stärkas ytterligare. I bl.a. Danmark och Norge är det förbjudet att sälja biljetter vidare till ett högre pris än ursprungspriset, vilket tar bort incitamentet för att köpa upp evenemangsbiljetter i vinstsyfte. Ett sådant förbud i Sverige skulle öka konsumentskyddet och hindra oseriösa aktörer.

Vi anser vidare att det vid försäljning av evenemangsbiljetter tydligt bör framgå om det företag som säljer biljetten är den officiella säljaren. På så sätt blir det lättare för köparen att se om man köper sina biljetter av en officiell köpare till ursprungspriset eller om man handlar på andrahandsmarknaden till överpris.

Vi anser därför att regeringen ska återkomma till riksdagen med ett förslag till lagstiftning om ett förbud mot att vidareföra evenemangsbiljetter till ett högre pris än ursprungspriset. Det bör även införas ett krav på att det vid försäljning av evenemangsbiljetter tydligt ska framgå om det företag som säljer biljetten också är den officiella säljaren.

Vidare anser vi att regeringen bör tillsätta en utredning med uppgift att se över hur man kan lösa problemet med att populära produkter, som exempelvis spelkonsoler, köps upp och säljs i andra hand till överpris.

Vad vi nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

22. Konsumentvägledning, punkt 21 (S, V, MP)

av Malcolm Momodou Jallow (V), Leif Nysmed (S), Denis Begic (S), Anna-Belle Strömberg (S), Katarina Luhr (MP), Markus Kallifatides (S) och Adrian Magnusson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:2215 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkandena 1 och 2,
bifaller delvis motion
2022/23:86 av Nadja Awad m.fl. (V) yrkande 1 och
avslår motionerna

²⁰ Europaparlamentets och rådets direktiv (EU) 2019/2161 om ändring av rådets direktiv 93/13/EEG och Europaparlamentets och rådets direktiv 98/6/EG, 2005/29/EG och 2011/83/EU vad gäller bättre upprätthållande och modernisering av unionens konsumentskyddsregler.

2022/23:490 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD) yrkandena 3 och 4,

2022/23:865 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkandena 1 och 2 samt

2022/23:1007 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkande 2.

Ställningstagande

Konsumentmarknaderna är under snabb omvandling. Digitaliseringen, nya marknadsföringsmetoder och försäljningsmodeller förändrar förutsättningarna för konsumenterna att kunna göra välgrundade val. Denna utveckling innebär att konsumenternas behov av stöd ökar. Det är därför viktigt att alla konsumenter, oavsett var i landet de bor, har tillgång till kompetent oberoende rådgivning. Under de senaste åren har emellertid antalet kommuner som erbjuder konsumentvägledning minskat. År 2015 erbjöd 270 kommuner konsumentvägledning, men 2021 hade antalet minskat till 179 kommuner. Denna utveckling måste brytas.

Vi anser att den kommunala konsumentvägledningen har en viktig funktion som den rikstäckande upplysningstjänsten Hallå konsument inte kan ersätta. Den kommunala konsumentvägledningen har till att börja med den lokala förankringen. Dessutom kan den ge ett personligt stöd, vilket är särskilt viktigt för konsumenter som har funktionsnedsättning, språksvårigheter eller andra särskilda behov. Den kommunala konsumentvägledningen har vidare goda möjligheter att bedriva ett aktivt förebyggande arbete, t.ex. genom skolbesök.

För att förebygga överskuldssättning, öka incitamenten för en hållbar konsumtion och stödja konsumenter som råkat ut för oseriösa företag behöver alla konsumenter ha tillgång till en fungerande konsumentvägledning i sin närhet. Detta kan åstadkommas på olika sätt. En kommun kan bedriva en egen konsumentvägledning, köpa tjänsten eller gå ihop med andra kommuner. Det kan också finnas andra fungerande modeller.

Vi konstaterar att riksdagen under förra valperioden riktade två tillkännagivanden till regeringen om att se över hur den kommunala konsumentvägledningen kan stärkas och utvecklas. Vi anser att regeringen nu bör prioritera denna fråga, och snarast inleda ett arbete med syftet att genom ändamålsenliga former säkerställa att det inom varje kommun finns en konsumentvägledning att tillgå. Det är lämpligt att detta arbete sker i samråd med Sveriges Kommuner och Regioner.

Vad vi nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

23. Konsumentvägledning, punkt 21 (C)

av Alireza Akhondi (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 21 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:865 av Alireza Akhondi m.fl. (C) yrkandena 1 och 2 samt avslår motionerna

2022/23:86 av Nadja Awad m.fl. (V) yrkande 1,

2022/23:490 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD) yrkandena 3 och 4,

2022/23:1007 av Mikael Eskilander m.fl. (SD) yrkande 2 och

2022/23:2215 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkandena 1 och 2.

Ställningstagande

Behovet av konsumentvägledning är stort. En del av konsumentvägledningen ligger i dag på kommunal nivå. Tanken är att på så sätt erbjuda ett mer direkt och personligt stöd, inte minst till konsumenter med särskilda behov. Antalet kommuner som erbjuder konsumentvägledning har dock minskat drastiskt. Detta drabbar framförallt konsumenter som själva har svårt att tillvarata sina intressen.

En konsumentvägledning som bidrar till att konsumenterna blir mer välinformerade och därmed gör färre misstag kan i förlängningen reducera de samhällsekonomiska kostnader som olika konsumentproblem leder till. Det skulle även reducera de kostnader som uppkommer för handeln i anslutning till klagomål.

En lösning på problemet med bristen på konsumentvägledning skulle kunna vara att kommunerna i högre grad samverkar med företag i dessa frågor. Vidare anser jag att regeringen bör se över hur Konsumentverket och Allmänna reklamationsnämnden kan bidra till den kommunala konsumentvägledningen. Jag anser också att konsumentvägledningen bör kunna samordnas av kommuner och statliga aktörer. Ett sådant samarbete skulle kunna ske genom de statliga servicekontoren.

Den kommunala konsumentvägledningen har ofta en naturlig koppling till den budget- och skuldrådgivning som kommunerna är skyldiga att tillhandahålla. Enligt min mening skulle den kommunala konsumentvägledningen kunna ingå som en del i kommunernas obligatoriska åtagande att erbjuda budget- och skuldrådgivning.

Riksdagen riktade förra valperioden två tillkännagivanden till regeringen om att stärka och utveckla den kommunala konsumentvägledningen. Jag anser

att det är viktigt att regeringen beaktar mina förslag i sitt fortsatta arbete med frågorna.

Vad jag nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

24. Konsumentverkets tillsynsverksamhet, punkt 22 (S)

av Leif Nysmed (S), Denis Begic (S), Anna-Belle Strömberg (S), Markus Kallifatides (S) och Adrian Magnusson (S).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 22 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:2215 av Jennie Nilsson m.fl. (S) yrkande 5.

Ställningstagande

Det är för enkelt att vilseleda konsumenter i dag. Tillsynen är inte tillräckligt omfattande för att avskräcka dem som har oärliga avsikter. Orimliga avtalsvillkor, bluffakturor och oseriös reklam för spel och snabba krediter är exempel på vad dagens konsumenter kan råka ut för. Listan kan göras lång. Vi anser att Konsumentverket måste ges bättre verktyg och resurser för tillsyn och marknads kontroll. Det måste också finnas tillgång till kraftfulla sanktioner som på allvar kan skydda konsumenterna.

Vi anser därför att det är viktigt att regeringen ser över om Konsumentverket har tillräckliga resurser och rätt kompetens för att klara sitt tillsyns-
uppdrag.

Vad vi nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkänna för regeringen.

25. Stöd till organisationer på konsumentområdet, punkt 23 (SD)

av Mikael Eskilandersson (SD), Angelica Lundberg (SD), Roger Hedlund (SD) och Martin Westmont (SD).

Förslag till riksdagsbeslut

Vi anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 23 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion

2022/23:1003 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD) yrkandena 23–25.

Ställningstagande

Anslaget 2:4 Åtgärder på konsumentområdet inom utgiftsområde 18 får användas för utgifter för stöd till det civila samhällets organisationer som på olika sätt främjar konsumenternas intressen samt för stöd till standardiseringsarbete. Bidraget till det civila samhällets organisationer regleras i förordningen (2007:954) om statsbidrag till organisationer på konsumentområdet. För att beviljas stödet krävs enligt förordningen att organisationen är nationell, demokratiskt uppbyggd, partipolitiskt obunden och bedriver verksamheten utan vinstsyfte.

Det har dock visat sig att stöd har betalats ut till lokala organisationer och andra organisationer där det kan anses tveksamt om det huvudsakliga syftet är att tillvarata konsumenternas intressen. Det är inte heller ovanligt att organisationerna har en tydlig politisk inriktning och att deras företrädare öppet uttrycker stöd för vissa politiska inriktningar även om de inte officiellt är knutna till något parti. Detta innebär att deras oberoende kan ifrågasättas.

Vi anser att kontrollen av de organisationer som söker stödet behöver skärpas. Även vikten av att de konsumentorganisationer som beviljas stödet är partipolitiskt obundna behöver tydliggöras.

Vidare anser vi att det bör förhindras att organisationer som är samarbetsorgan för flera organisationer har möjlighet att få stöd. Enligt vår mening bidrar denna möjlighet till en orättvis fördelning som i praktiken innebär att samma organisation kan tilldelas stödet flera gånger under samma tidsperiod. Det är regeringens uppgift att ta nödvändiga initiativ.

Vad vi nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

26. Märkningsfrågor m.m., punkt 24 (C)

av Alireza Akhondi (C).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna

2022/23:907 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 20 och

2022/23:2190 av Annie Löf m.fl. (C) yrkandena 45, 46, 52 och 53 samt avslår motion

2022/23:471 av Mattias Jonsson och Dzenan Cisiija (båda S).

Ställningstagande

Även om utgångspunkten måste vara att företag och individer har ett ansvar att förebygga utsläpp så långt det är möjligt kan klimatkompensation vara ett bra verktyg jämfört med status quo. Klimatkompensation kan alltså vara ett viktigt verktyg för att nå klimatmålen för verksamheter där det är svårt att minska utsläppen på annat sätt. För att göra det enklare för konsumenterna att göra miljömässigt hållbara val anser jag att regeringen bör överväga att ge Konsumentverket i uppdrag att tillsammans med näringslivet ta fram en märkning för klimatkompenserade produkter. Eftersom företagen i dag använder olika beskrivningar när det gäller klimatkompensation är det svårt för konsumenterna att utvärdera dessa påståenden. Regeringen bör därför även överväga att ge Konsumentverket i uppdrag att ta fram regler för kommunikation när det gäller klimatkompenserade varor och tjänster. En märkning som intygar klimatkompensationens kvalitet och bättre vägledning skulle både hjälpa konsumenterna att göra välgrundade val och uppmuntra företag att klimatkompensera. Vidare anser jag att fler produkter ska omfattas av krav på klimatdeklarationer för att underlätta för konsumenterna att välja hållbara alternativ. Det är regeringens uppgift att ta ett sådant initiativ.

Jag anser även att regeringen ska verka för att EU tar fram en klimatmärkning för utsläppsintensiva produkter. För att minska den stora mängden olika märkningar på produkter bör regeringen också verka för en större harmonisering av miljömärkningar och andra miljökriterier på EU nivå.

Vad jag nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

27. Märkningsfrågor m.m., punkt 24 (MP)

av Katarina Luhr (MP).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 24 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motionerna
2022/23:471 av Mattias Jonsson och Dzenan Cisija (båda S) och
2022/23:2190 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkande 52 och
avslår motionerna
2022/23:907 av Stina Larsson m.fl. (C) yrkande 20 och
2022/23:2190 av Annie Lööf m.fl. (C) yrkandena 45, 46 och 53.

Ställningstagande

Marknadsföring av den fossila industrin är viktigt för de intressen som bevarar samhällets fossilberoende och har en direkt koppling till ökad konsumtion och

förbränning av fossila bränslen. Över hela Sverige finns exempelvis reklam för fossila bilar och flygbolag bl.a. i kollektivtrafiken och i andra offentliga utrymmen. Mitt under pågående klimatkris uppmanas konsumenter att köpa produkter och tjänster som ökar förbränningen av fossila bränslen i en tid när användningen av dessa bränslen i stället behöver fasas ut snarast möjligt. Jag anser att en sådan riktad reklam är problematisk då den upprätthåller och uppmuntrar konsumtionen av de bränslen som riskerar vår gemensamma framtid. Reklam och marknadsföring av fossila bränslen bör därför begränsas i det offentliga utrymmet. Enligt min mening bör regeringen tillsätta en utredning om att införa ett förbud mot reklam för fossilbaserade produkter och tjänster i Sverige.

För att underlätta för konsumenter att välja hållbara alternativ anser jag även att fler produkter ska omfattas av krav på klimatdeklarationer. Det är regeringens uppgift att ta ett sådant initiativ.

Vad jag nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

28. Betalningstider i näringslivet, punkt 25 (V)

av Malcolm Momodou Jallow (V).

Förslag till riksdagsbeslut

Jag anser att förslaget till riksdagsbeslut under punkt 25 borde ha följande lydelse:

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i reservationen och tillkännager detta för regeringen.

Därmed bifaller riksdagen motion
2022/23:1231 av Lorena Delgado Varas m.fl. (V) yrkande 10.

Ställningstagande

Långa betalningstider är ett problem för många mindre företag. När betalningar drar ut på tiden ansträngs likviditeten, vilket i många fall innebär begränsningar, inte minst vad gäller möjligheter till expansion och nyanställningar. Jag menar att de regler som innebär att myndigheter och andra offentliga organ inte ska kunna avtala om längre betalningstid än 30 dagar även bör omfatta privata företag. Regeringen bör återkomma till riksdagen med ett sådant förslag.

Vad jag nu anfört bör riksdagen ställa sig bakom och tillkännage för regeringen.

BILAGA

Förteckning över behandlade förslag

Motioner från allmänna motionstiden 2022/23

2022/23:86 av Nadja Awad m.fl. (V):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda möjligheten att göra kommunerna skyldiga att tillhandahålla konsumentvägledning och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör lägga fram ett förslag som innebär att sms-lån och andra snabbblån förbjuds och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör utreda hur räntetaket på konsumentkrediter och snabbblån kan sänkas och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:471 av Mattias Jonsson och Dzenan Cisija (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en nationell utredning om förbud mot reklam för fossilbaserade produkter och tjänster i Sverige och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:483 av Eva Lindh och Åsa Eriksson (båda S):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att införa en lag om att retuscherade bilder ska markeras och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:490 av Markus Wiechel och Alexander Christiansson (båda SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över ett förbud mot snabbblån och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över hur information om konsumentvägledning ska vara tydlig i de fall lån erbjuds och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över möjligheten att ta fram informationsmaterial för bättre utbildning om låntagande och hushållsekonomi och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur ytterligare konsumentvägledning kan ges för att stötta grupper som tenderar att hamna i skuldfällor och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda införandet av karenstid vid utbetalning av lån samt utreda möjligheten

till införande av mindre, sociala lån genom socialtjänsten och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:843 av Daniel Bäckström m.fl. (C):

46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att följa upp den nya konsumentlagen så att djur inte far illa på grund av långdragna processer och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:848 av Niels Paarup-Petersen m.fl. (C):

21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa garantier för säkerhetsuppdateringar i digitala konsumentprodukter och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:865 av Alireza Akhondi m.fl. (C):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om kommunernas konsumentvägledning och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att konsumentvägledning bör kunna samordnas mellan kommuner och statliga aktörer och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en bredare översyn av de konsumenträttsliga regelverken och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge Konsumentverket i uppdrag att se över skyddet för konsumenternas integritet vid e-handel och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en modernisering av lagstiftningen rörande ocker och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att köp av levande djur ska undantas från konsumentköplagens regler i enlighet med utredningens alternativa lagtextförslag och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att den omvända bevisbördan för säljare avseende fel ska sträcka sig över ett år och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att inte närmare reglera konsumentens val av påföljd vid konstaterade fel i enlighet med utredningens förslag och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att lotterier och speltjänster ska omfattas av distansavtalslagen och tillkännager detta för regeringen.

14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över det konsumenträttsliga skyddet för barn och unga i digitala miljöer och tillkännager detta för regeringen.
15. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om Sveriges hållning avseende internationella regler i fråga om marknadsföring riktad mot barn och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för en översyn av regleringen av sexistisk reklam och tillkännager detta för regeringen.
19. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur djursjukvården skulle kunna omfattas av konsumenttjänstlagen och tillkännager detta för regeringen.
21. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om stärkt kontroll av att varor och tjänster uppfyller lagstadgade krav och säkerhetsföreskrifter och information till konsumentkollektivet om risker när produkter inte uppfyller sådana krav, och detta tillkännager riksdagen för regeringen.
22. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om en förlängning av företags konsumenträttsliga bevisböda för ursprungliga fel och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att reklamationsrätten ska följa varan i stället för att stanna vid den ursprungliga köparen eller ägaren och tillkännager detta för regeringen.
24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ta fram en lösning som säkerställer att resenärer har ett ekonomiskt skydd i de fall resor måste ställas in av orsaker som ligger utanför arrangörens kontroll och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:896 av Michael Rubbestad (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att aktivt samtycke måste ges för att motta direktreklam och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:907 av Stina Larsson m.fl. (C):

18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att konsumenträtten och reklamationsrätten på vanligt förekommande produktgrupper bör stärkas, utvecklas och förbättras och tillkännager detta för regeringen.
20. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för en större harmonisering av miljömärkningar och andra miljökriterier på EU-nivå och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:966 av Tobias Andersson m.fl. (SD):

4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att upprätta en myndighetsadministrerad varningslista gällande bluffakturor och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ge företag utökat stöd för att bestrida felaktiga fakturor och begära rättelse från Kronofogden och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:976 av Michael Rubbestad m.fl. (SD):

6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsätta en utredning med uppgift att finna lösningar på hur fenomenet med s.k. scalpers ska elimineras och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:997 av Martin Kinnunen m.fl. (SD):

28. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om krav som säkerställer vem som ligger bakom en annons för försäljning av hundar och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1003 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD):

12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undersöka behoven av ytterligare stärkt konsumentskydd för barn i den digitala världen och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige i EU ska verka för att svenska lagar för marknadsföring riktad mot barn ska utgöra miniminivå i hela Europa och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att undersöka flera möjliga åtgärder för kontroller och sanktioner mot de företag som bryter mot lagen gällande direktriaktad reklam till barn och tillkännager detta för regeringen.
16. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att företag, inte enbart privatpersoner, ska få utökat skydd mot försäljning som görs av försäljare via telefon och tillkännager detta för regeringen.
17. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ångerrätten vid telefonförsäljning ska gälla för företag, inte enbart privatpersoner, och tillkännager detta för regeringen.
18. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utöka skriftlighetskravet till att också gälla telefonförsäljning av lotter och spel och tillkännager detta för regeringen.
23. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att skärpa kontrollen av de organisationer som söker statligt stöd från Konsumentverket innan stöd beviljas och tillkännager detta för regeringen.

24. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att i förordningen om statsbidrag till organisationer på konsumentområdet tydliggöra vikten av partipolitiskt oberoende för att erhålla stödet och tillkännager detta för regeringen.
25. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att revidera förordningen om statsbidrag till organisationer på konsumentområdet så att organisationer vars samarbetsorgan erhållit stödet inte samma år kan beviljas stöd och tillkännager detta för regeringen.
26. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att införa ett förbud mot att sälja andrahandsbiljetter till ett högre pris än originalpriset och tillkännager detta för regeringen.
27. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det tydligt ska framgå vid försäljning av biljetter om företaget är den officiella säljaren av biljetterna och tillkännager detta för regeringen.
30. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det bör utredas hur det vore möjligt att förtydliga och stärka utökad lagstiftning som gäller i samband med tjänster där automatiserat beslutsfattande ingår, för ökad konsumenttrygghet, och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1007 av Mikael Eskilandersson m.fl. (SD):

2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda hur den lokala konsumentvägledningen på bästa sätt kan utvecklas så att alla medborgare ges möjlighet till lokal konsumentvägledning och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Finansinspektionens och Konsumentverkets allmänna råd om vad som bör kontrolleras kring konsumentkrediter ska bli tvingande och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att det behövs förtydligande i lagstiftningen att det ska krävas kreditprövning vid byte från fakturabetalning till delbetalning och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda nivån för en sänkning av gränsen för när en kredit räknas som en högkostnads kredit och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att även krediter som huvudsakligen avser kreditköp, köp kopplade till vara eller tjänst, ska omfattas av lagen om högkostnads krediter och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att köp där betalning omvandlas från faktura- till delbetalning ska omfattas av reglerna om högkostnads krediter och tillkännager detta för regeringen.

10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ett införande av en beloppsgräns för hur stora högkostnadskrediter en låntagare kan inneha och tillkännager detta för regeringen.
11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att begränsa utbetalning av lån på kvällar och nätter och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att ytterligare skärpa regleringen kring marknadsföring av krediter och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1231 av Lorena Delgado Varas m.fl. (V):

9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Konsumentverket bör få i uppdrag att utveckla stöd och information till företagare gällande vilket konsumentskydd man har som företagare och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att myndigheter och andra offentliga organ som regel inte ska kunna avtala om längre betalningstid än 30 dagar även om det gäller privata företag och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1385 av Patrik Jönsson (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda ett räntetak för effektiv ränta gentemot låntagare och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:1673 av Annie Lööf m.fl. (C):

118. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för en översyn av regleringen av sexistisk reklam och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2162 av Yasmine Eriksson (SD):

Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör överväga ett förbud mot erbjudanden och kampanjer som lockar till merköp av sockerrika livsmedel och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2190 av Annie Lööf m.fl. (C):

45. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att ge Konsumentverket i uppdrag att, tillsammans med näringslivet, ta fram en märkning för produkter och tjänster som följer svenska myndigheters rekommendationer för klimatkompensation och tillkännager detta för regeringen.
46. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga att ge Konsumentverket i uppdrag att ta fram ett regelverk för

kommunikation kring klimatkompenserade produkter och tjänster och tillkännager detta för regeringen.

52. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att fler produkter ska få klimatdeklaration för att underlätta för konsumenter att välja hållbara alternativ och jämföra alternativ och tillkännager detta för regeringen.
53. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att verka för att EU tar fram en klimatmärkning för utsläppsintensiva produkter och tjänster för att stärka den tillgängliga konsumentinformationen och tillkännager detta för regeringen.

2022/23:2215 av Jennie Nilsson m.fl. (S):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om behovet av konsumentvägledning i varje kommun och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att tillsammans med Sveriges Kommuner och Regioner inleda ett arbete för att finna former för konsumentvägledning i varje kommun och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att se över om Konsumentverket har tillräckliga resurser och rätt kompetens för att klara tillsynen vad gäller bluffakturor m.m., och detta tillkännager riksdagen för regeringen.

2022/23:2272 av Alexander Christiansson (SD):

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att utreda lagstiftningen om snabbblån och tillkännager detta för regeringen.